NR. 4 2022

€ 3,50

BUITEN DE ORDE

ANARCHISTISCH KWARTAALBLAD

Revolte in Iran

#نه-به-جمهوری-اسلامی

#no-to-islamicrepublic

BUITEN DE ORDE 4/2022 INHOUDSOPGAVE

Buiten de Orde
Het anarchistische kwartaalblad Buiten de Orde is een uitgave van de Vrije Bond. Standpunten ingenomen in het blad vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs die van het redactiecollectief. Het blad besteedt aandacht aan een breed scala van onderwerpen en wil daarmee een blad voor de anarchistische beweging zijn. Overname van artikelen met bronvermelding wordt van harte toegejuicht.

Omslagillustraties
@eyewrote

Abonnementen
Leden van de Vrije Bond zijn automatisch abonnee van Buiten de Orde; niet-leden kunnen zich abonneren voor € 20,00 per jaar. Voor mensen in de gevangenis is Buiten de Orde gratis. Oude nummers zijn op te vragen bij het secretariaat van de Vrije Bond.

Abonneer je via vrijebond.org/buitendeorde/abonnement en maak o.v.v. 'abonnement Buiten de Orde' € 20,00 (meer is ook welkom) over op: IBAN: NL80 INGB 0005 4954 73
BIC/Swift: INGB NL2A
t.n.v. Vrije Bond te Amsterdam

Redactie Buiten de Orde
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
redactie@buitendeorde.nl
buitendeorde.org

Secretariaat Vrije Bond
Postbus 16521
1001 RA Amsterdam
secretariaat@vrijebond.nl
vrijebond.org

Vrije Bond
De uitgangspunten van de Vrije Bond waarin onder meer de visie is omschreven staan elders in deze uitgave en de werking van de Solidariteitskas met alle mogelijkheden tot het financieel ondersteunen van mensen en initiatieven is terug te vinden op de website van de Vrije Bond. Ook het aanmelden als lid of abonnee kan vrij eenvoudig via vrijebond.org.

Losse nummers zijn voor € 3,50 te koop bij:

Fort van Sjakoo
Jodenbreestraat 24, Amsterdam
sjakoo.nl

Boekwinkel Opstand
Beatrijsstraat 12, Den Haag
opstand.noblogs.org

Vredesburo Eindhoven
Grote Berg 41, Eindhoven
vredesburo.nl

De Lektuurhal
Over de Kelders 10, Leeuwarden

Boekhandel Rosa
Oliemuldersweg 43, Groningen
bookshoprosa.org

Redactioneel

Opstand
Voor jullie ligt de vierde editie van de *Buiten de Orde*, jaargang 2022. Het is een winternummer geworden met wat ons betreft zeer indrukwekkende illustraties over de opstand in Iran. We hopen dat jullie ook dit nummer weer met veel interesse lezen en dat als jullie willen reageren (wat we graag zien!) dit richten aan redactie@buitendeorde.nl.

Tijdens het schrijven van dit redactioneel werd mijn aandacht getrokken door een radio-interview met activisten van de wetenschappelijke tak van XR (Scientist Rebellion NL). Wat was namelijk het geval? Enkele leden van deze actiegroep waren aanwezig bij een klassiek concert in Amsterdam om voorafgaande aan het concert aandacht te vragen voor de noodsituatie wat betreft het klimaat. Wat er vervolgens gebeurde, was onvoorstelbaar: deze activisten werden nota bene door omstanders, het aanwezige publiek, met veel handgemeen de zaal uit gewerkt. Er was geen beveiliging, suppoost of politie meer nodig. De elite van Amsterdam heeft blijkbaar geen zin in het horen van doemverhalen over het klimaat. Deze absurde situatie laat zien dat nog meer verzet, nog meer doorlopende opstanden en alle burgerlijke ongehoorzaamheidsacties, van welke aard dan ook, vereist zijn om de wereld te redden.

Er bestaan verschillende varianten van het begrip ‘opstand’. Een opstand of rebellie is het in verzet komen tegen een autoriteit. Een opstand kan zich uiten in diverse vormen van gedrag, variërend van burgerlijke ongehoorzaamheid tot gewapend verzet. Een opstand is te onderscheiden van enerzijds banditisme en anderzijds een revolutie. In deze *Buiten de Orde* wordt een verscheidenheid aan opstanden besproken, zowel nationaal als internationaal, vanuit het idee dat er een revolutie (een grote omwenteling of systeemverandering) nodig is op zeer korte termijn. En dat niet alleen, deze editie laat zien dat er overal ter wereld iets broeit, dat wereldwijd vormen van verzet opbloeien – maar ook dat deze opstanden helaas op brutale vormen van repressie stuiten.
Het is toch volkomen duidelijk dat er totaal geen ruimte meer is voor een kapitalistisch systeem, voor een neoliberaal georganiseerde samenleving. Geen ruimte meer voor een verdere groei van de welvaart of überhaupt voor een handhaving van de huidige welvaart. Het is de hoogste tijd voor een andere benadering, ofwel het is de hoogste tijd voor opstand!
In Iran heeft de bevolking wel ervaring met opstanden. Het momentum en de noodzaak om op te staan tegen het religieuze, totalitaire systeem is momenteel enorm. Na de moord op de 22-jarige student Jina Mahsa Amini op 16 september 2022 gaan dagelijks duizenden Iraniërs de straat op. Ze demonstreren voor meer vrijheid en gelijke rechten. Deze protesten in Iran richten zich tegen het regime van ayatollah Ali Khamenei. Sinds 1979 zijn Iraniërs al veel vaker in opstand gekomen; eerst tegen de dictatuur van de Sjah, vervolgens in 2009 tegen de verkiezingsfraude van de heersende religieuze machthebbers en nu in 2022 onder andere tegen de onderdrukking van vrouwen en Koerden in de Iraanse samenleving. In deze *Buiten de Orde* vind je hierover verhalen, analyses en visies vanuit verschillende invalshoeken.

De acties – lees opstanden – tegen de klimatologische vernietiging moeten, wat veel kritische linkse mensen betreft, geïntensiveerd worden. Er is geen tijd meer voor nog meer milieutoppen in verre landen, waar neoliberale partijbonzen naartoe vliegen om alleen maar te praten over hoe hun winsten op iets duurzamer wijze kan worden veiliggesteld. Er is geen tijd meer om mensen te vragen om niet meer te vliegen, wat het nieuwe progressieve motto is geworden. Tijdens het schrijven van dit redactioneel waren er acties van klimaatactivisten bij Schiphol. Dat waren goede acties waarbij de kern van de absurde vormen waarop het klimaat wordt vernietigd goed werd aangeduid, door onder andere de blokkade van privéjets. Echter zal de eis voor de krimp van Schiphol niet genoeg zijn. In een ooggetuigenverslag van de Code Rood-acties in België wordt een oproep gedaan tot het intensiveren van de strijd en een activisme zonder compromissen. Het is wat ons betreft tijd om direct afscheid te nemen van de fossiele brandstofindustrie.

Het is dan ook noodzakelijk dat er voor, tijdens en na de golf van opstanden ideeën beschikbaar zijn aan de hand waarvan we de samenleving kunnen herinrichten. Een redevoering ter nagedachtenis aan de anarchist David Graeber gaat in op de neoliberale mythes die ons ervan weerhouden in alternatieve mogelijkheden te denken. Het is een mythe dat een individualistisch kapitalistisch systeem natuurlijk en normaal zou zijn. Een uitvoerig artikel over de

achtergronden van alternatieve, digitale valuta gaat in op de vraag of we met het bouwen op deze technologische uitvindingen het anarchisme bereiken dat we voor ogen hebben.

Dat opstanden niet altijd slagen zoals we ons voorstellen is uiteraard een zeer bekend verschijnsel. In een vertaald artikel over de opstanden in Sri Lanka, in de zomer van 2022, kunnen we teruglezen hoe succesvol het wegjagen van de president was en hoe betrekkelijk eenvoudig het was voor bestaande politieke oppositiepartijen om de macht weer naar zich toe te trekken.

In deze editie ook weer de vertrouwde rubrieken: de boekenrubriek opgesteld door het Fort van Sjakoo, die zal helpen bij het doorkomen van de wintermaanden; een actueel overzicht van het verzet en protest vanuit migrantenperspectief in de kroniek Migratiestrijd en een kritisch-filosofische blik op de maatschappij via het bekende Dialoogje. Met enige trots kunnen we ook melden dat er twee nieuwe rubrieken zijn bijgekomen: Soundtrack voor de revolutie en Een graai uit de kast. Hier vind je een uitvoerig interview met Nico van Apeldoorn (onder andere muzikant en activist) plus een korte beschrijving van politiek geëngageerde muziek en artiesten.

Tot slot willen we nogmaals benadrukken dat de *Buiten de Orde* alleen tot stand kan komen met medewerking van mensen die zich actief en met passie inzetten voor het blad en daarmee voor een betere wereld. Vele handen maken ten slotte licht werk. Wij zoeken nog steeds naar Vrije Bonders die zich op een of andere manier in willen zetten voor de redactie. De redactie bestaat nu uit verschillende werkgroepen (redigeren, eindredactie, externe contacten, vormgeving en beeldredactie), maar we kunnen nog steeds mensen gebruiken om deze werkgroepen te steunen, uit te breiden en te verrijken. Mocht je interesse hebben in een of meerdere taken binnen het redactieproces of wil je weten wat voor taken er precies beschikbaar zijn en wat bij je past, schroom dan niet contact op te nemen met de redactie.

In 2023 hebben we de volgende deadlines bepaald, wat wil zeggen dat alle artikelen, foto's en illustraties voor de volgende data binnen moeten zijn: 1 maart 2023, 1 juni 2023, 1 september 2023 en 1 november 2023.

Namens de hele redactie,
Ron Vrij

Een redactionele noot
In de vorige *Buiten de Orde* heeft de redactie ruim baan gemaakt voor een reactie van Thom Holterman op een artikel van Peter Storm in *BdO* #2/2022. Hierop kreeg de redactie voor de huidige editie, terecht, weer een artikel met daarin de visie van Peter. Vanwege allerlei redenen (de grote hoeveelheid aangeleverde artikelen en een te theoretische twist tussen twee auteurs) hebben we Peters laatste bijdrage niet opgenomen in deze *BdO*. Wel willen we de lezers informeren dat de betreffende reactie van Peter terug te vinden is op zijn blog: peterstormt.nl.

Verslag van de Anarchist Book Fair Amsterdam

In het laatste weekend van oktober, op 29 en 30 oktober, vond ook dit jaar weer de anarchistische boekenbeurs in Amsterdam plaats. De zesde editie alweer. Net als de vorige editie was er deze editie voor gekozen om de beurs plaats te laten vinden in het vroege najaar. Hoewel we steeds minder terugzien van de coronamaatregelen, wilden we voorkomen dat het event in het water zou vallen vanwege een eventuele lockdown.

Tekst door Maarten

Thema
Voor het thema van deze editie van de beurs hebben we ons laten inspireren door mycelium. Voor wie niet weet wat dat is; mycelium zijn schimmeldraden die zich uit kunnen breiden tot enorme netwerken. Binnen zo'n netwerk kunnen verschillende schimmeldraden verschillende functies vervullen, je hebt schimmeldraden die functioneren voor communicatie (als een soort zenuwuiteinden), je hebt schimmeldraden die de verschillende onderdelen van een paddenstoel opbouwen, enzovoorts. Paddenstoelen worden ook wel de vruchtlichamen van mycelium genoemd, zij dienen ervoor om – door opgegeten en weer uitgepoept te worden – op geheel nieuwe plekken nieuwe netwerken op te bouwen. Ondanks dat verschillende soorten mycelium verschillende taken binnen het netwerk vervullen, kan er geen hiërarchisch onderscheid aangebracht worden tussen de verschillende soorten; elke soort vervult zijn eigen functie maar de één is niet belangrijker dan de ander.

We vonden dit een sterke analogie voor één van de belangrijkste krachten van onze beweging; diversiteit van tactieken en diversiteit van functies. We hebben het thema tijdens het organiseren een aantal keer bewust terug laten komen (in het ontwerp van de propaganda, het programmaboekje en als thema van één van de workshops) maar het kwam vooral op een heel organische manier terug. In de stands, de workshops en het vrijwilligersteam zag je dezelfde diversiteit van functies en tactieken.

Programma
Het workshopprogramma was op meerdere vlakken divers te noemen. Er zaten heel praktische workshops bij, zoals een breekworkshop, maar ook veel theoretischere workshops, zoals een workshop waar bij een academicus de belangrijkste inzichten van zijn PhD over anarchisme wilde delen. Er zaten workshops bij

die een meer klassikale vorm van kennisoverdracht hanteerden, zoals beide eerdergenoemde workshops, al zij het allebei op hun eigen manier. Er zaten workshops bij die meer gericht waren op een collectieve vorm van leren, zoals de Patriarkraakt-workshop, en er waren workshops die een combinatie of tussenvorm van beide waren. Daarnaast had je workshops die zich bezighielden met de lokale context en workshops die zich richtten op een internationale context.

Helaas heeft niemand van de organisatie tijdens de boekenbeurs de tijd gevonden om bij ook maar één van de workshops aanwezig te zijn, maar als we uit mogen gaan van de vele enthousiaste reacties zaten er ook dit jaar weer hele goede workshops tussen.

Qua stands was dezelfde verscheidenheid te zien. Wat ten eerste al opviel was dat er dit jaar een stuk meer stands waren dan voorgaande jaren. Hadden we vorig jaar nog rond de 35 stands, waren dat er dit jaar circa 55. Wat ook opviel is dat er dit jaar veel meer internationale stands aanwezig waren dan op voorgaande jaren.

Terug naar de verscheidenheid; er waren dus zowel stands uit het binnenland als uit het buitenland. Zowel stands uit de provincie als uit de randstad. Stands met een zeer radicale uitgangspositie en stands met een mildere uitgangspositie. Er waren distro's, er waren uitgeverijen, er waren vakbonden en er waren actiegroepen, en daarbinnen weer een verscheidenheid aan strijden waar zij de focus op legden.

Gelukkig hadden we als organisatie tussen de bedrijven door wel tijd om een rondje langs de stands te maken. Net als bij eerdere edities was mijn budget er al veel te snel doorheen door al het interessante leesmateriaal en alle coole en unieke *merch*. Maar ik ben er niet treurig om. Belangrijker vond ik te merken dat alle stands goed door het publiek gevonden werden en ook dat de groepen van de stands onderling contact legden.

Opkomst

Over de opkomst hadden we overigens ook niets te klagen. Op de zaterdag waren er naar schatting zo'n acht- à negenhonderd bezoekers, is de bar uitverkocht geraakt en zijn alle maaltijden verkocht terwijl er voor zo'n 350 mensen gekookt was, en velen al besloten hadden maar naar de snackbar te gaan om de rij te vermijden. Op de zondag was het (gelukkig) wat rustiger, maar met naar schatting zo'n vier- à vijfhonderd bezoekers nog steeds een heel goed bezochte dag.

Het blijft opvallend hoe gemoedelijk de sfeer blijft bij dit soort evenementen, ondanks de drukte. Het hele weekend is dan ook zonder noemenswaardige conflicten verlopen. Dit is ook zeer te danken aan de fijne ploeg aan vrijwilligers die hielp om de verschillende posten te bemensen en iedereen waar nodig te helpen.

Eén van de weinige kritische punten die we echter kregen was dat het door de grote drukte minder of slecht toegankelijk was voor mensen die makkelijk overprikkeld raken. Een punt dat we ter harte nemen maar waar we niet zo één, twee, drie een oplossing voor hebben. Het lijkt erop dat we het Dokhuis in bepaalde opzichten ontgroeid zijn maar een grotere, betaalbare venue met een relatie tot de *scene* schiet ons zo nog niet te binnen. Tips en suggesties op dit vlak zijn dan ook meer dan welkom.

We hebben ook met de organisatoren van verschillende anarchistische boekenbeurzen door heel Europa heen gesproken. We willen graag meer actieve samenwerking zien tussen anarchistische boekenbeurzen in en rondom Europa. Dit idee werd gedeeld door de organisatoren van andere anarchistische boekenbeurzen. Hopelijk kunnen we hierdoor in de toekomst betere internationale solidariteit coördineren en op grotere schaal samenwerken. De basis is hiervoor in ieder geval nu gelegd.

Al met al kijken we terug op een zeer succesvolle editie van de beurs. Een succes dat nooit mogelijk was geweest zonder de bijdrage van de vele standhouders, workshopgevers, vrijwilligers, slaapplekaanbieders, bezoekers en de medewerking vanuit het Dokhuis. We willen dan ook iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan het succes van de boekenbeurs enorm bedanken en we hopen dat jullie er net zo van hebben genoten als wij. Ⓐ

HUUR €€
KOOP €€€
KRAAK
CREATIVE
AFFORDABLE
fietsen worden verwijderd
INTERSPORT
TWINSPORT
Blast off.

1 OKTOBER IN UTRECHT
VERSLAG VAN HET JAARLIJKSE PROTEST TEGEN DE KRAAKWET

Afgelopen 1 oktober was het weer zover, weer protesteerden we tegen de Wet Kraken & Leegstand die twaalf jaar geleden van kracht ging. Deze wet heeft niet alleen het kraken van panden strafbaar gemaakt, maar ook het voor langere tijd leeg laten staan ervan. In de stad Utrecht wordt deze datum jaarlijks groots 'gevierd' met een kraak van een pand in het centrum van Utrecht. Sinds oktober 2010 is de dakloosheid en woningnood alleen maar toegenomen; er zijn tegenwoordig zo'n 32.000 mensen dakloos[1], en alleen al boven winkelruimtes wordt er geschat dat de leegstand oploopt tot zo'n 70.000 ruimtes.[2] Op basis van de kraakwet zijn er inmiddels duizenden panden ontruimd, honderden mensen dakloos gemaakt en als crimineel berecht, terwijl er slechts in enkele gemeentes een leegstandsverordening is ingevoerd.

Tekst door KSU Utrecht

Op 1 juli 2022 heeft de huidige overheid de kraakwet zelfs nog aangescherpt, terwijl het hiervoor al duidelijk was dat de leegstandswet geen effectief middel is om pandeigenaren ertoe aan te zetten om iets met hun pand te doen. Het is meer dan ooit duidelijk dat we niet op de overheid hoeven te rekenen om dit probleem aan te pakken. Daarom kraken we op 1 oktober traditiegetrouw een pand, om zo te laten zien dat kraken wel een oplossing biedt, en wijzelf kunnen samenkomen en gebruik kunnen maken van deze ruimtes, als woning en sociaal-culturele locaties. Zo werd de befaamde watertoren, die al ruim dertig jaar leegstond, de afgelopen jaren meerdere malen gekraakt, en werden de panden aan de Burgermeester Reigerstraat, die ook nog steeds leegstaan, ook meerdere keren gekraakt. Ook het grote studentencomplex aan de Archimedeslaan, waar vierhonderd studenten moesten wijken voor alweer drie jaar leegstand, was de target van 1 oktoberacties.

2022: Nieuwe ronde, nieuwe kansen
Voor dit jaar hadden we het pand op de hoek van de Potterstraat en de Oudegracht uitgekozen, een pand dat al zeker sinds 2019 leegstaat. Het ligt mooi in het centrum, boven de Intersport, en staat symbool voor de tientallen duizenden ruimtes die boven winkelpanden leegstaan en waar een eigenaar nooit voor aangepakt zal worden. Zo ook deze eigenaar niet: Caron Real Estate & Management BV, die onder andere ook de straat erachter – de beruchte Hardebollenstraat – bezit, waar op wat tijdelijke pop-upwinkeltjes na verder niks gebeurt.

Maar ook de politie besluit zich op deze dag, traditiegetrouw, niks aan te trekken van de wetten die ze zelf zeggen te verdedigen. Zonder te communiceren met de krakers en zonder aankondiging, lijken ze op deze dag klakkeloos tot ontruiming over te gaan – ongeacht de bewijzen die de krakers aanleveren om te laten zien dat ze al ruime tijd in het pand vertoeven, dat het pand al lange tijd leegstaat en veilig is. Hiermee negeren ze totaal, zoals veel vaker voorkomt, het huisrecht van krakers, dat is vastgelegd in artikel 8 van de Europese grondwet, en het recht om de legitimiteit van een ontruiming eerst bij een onafhankelijke rechter te laten toetsen, zoals bepaald door de Hoge Raad.[3] In plaats van zich aan de rechtmatige procedure te houden, wordt in een dergelijk geval de hele straat afgesloten en bestormen ze het pand met een grote politiemacht. Zo ook deze 1 oktober.

Binnenkomen was deze keer niet lastig. De kantoorruimtes boven de Intersport zijn te bereiken via een deur naar een trappenhuis die ook dient als achterdeur van de Intersport. Zonder enige schade aan de deur of een slot te hoeven vervangen konden we bij de kantoorruimten komen. Daar was het slechts een kwestie van de deuren naar de kantoorpanden barricaderen en via Instagram mooie foto's te posten om dagen later bewijs te kunnen tonen van onze huisvrede. Op 1 oktober had niemand door dat het pand al dagen nieuwe bewoners huisde.

Op 1 oktober, rond 10 uur, versierden we de gevel met een aantal spandoeken om aan de wereld kenbaar te maken dat deze lege bedrijfsruimtes weer in gebruik waren genomen. Ook op andere plekken in de stad hadden we die nacht banners opgehangen. Op het gebouw van de Archimedeslaan hing 'Ontruimen voor leegstand is vragen om weerstand' en aan een leegstaand gebouw aan 't Goylaan, waar al jaren een antikraakbedrijf doet alsof het gebruik wordt, werd een spandoek met de slogan '~~Anti~~kraak is een oplossing' opgehangen.

In eerste instantie reageerde de politie accuraat. Ze vertelden de eigenaar dat deze aangifte kon doen en dat ze op basis van die aangifte de gebruikelijke procedure in werking konden stellen. Veel mensen op straat reageerden positief. Vaders legden hun kinderen uit wat kraken was, en waarom het nodig was, en veel voorbijgangers lieten hun waardering blijken. De eigenaar was echter laaiend, en besloot een paar stevige kerels in het portiek te plaatsen, om niemand meer het pand in of uit te laten. De politie, die nog een oogje in het zeil hield, liet dit gebeuren en zei dat de eigenaar in zijn recht stond, aangezien het pand van hem was – hiermee het recht van overpad negerend.

Deze belegering bleef de hele dag duren. De politie verbrak het contact met de woordvoerder van de krakers. Sympathisanten konden de mensen binnen wel bevoorraden met een touw vanaf het balkon. Hoe langer de politie bleef hangen hoe minder boos de eigenaar leek te worden, alsof hij wist wat er komen ging. Hij leek steeds dikkere maatjes te worden met de agenten die er de wacht hielden. Meermaals ging hij even bij ze in de auto zitten. 's Avonds kwam de hulpofficier van justitie terug met een man van de brandweer. Ze wilden binnen komen kijken om te zien of het wel veilig was. In eerste instantie wilden de krakers niemand binnenlaten. Ze moesten maar een afspraak maken om over een paar dagen langs te komen. Mede omdat de bewoners deze man van de brandweer al vaker hadden gesproken, besloten ze hem toch wel toegang te bieden tot het pand. Aangezien hij niks kwijt wilde over het oordeel of het wel of niet veilig zou zijn, bleek de brandweer er niet te zijn geweest voor de veiligheid van de bewoners. Hiermee werd ons vertrouwen in dit overheidsorgaan ook flink beschadigd.

Niet veel later bleek het allemaal doorgestoken kaart te zijn. Buitenstanders konden zien hoe de eigenaar de Intersport inging (die toen allang gesloten was), en het brandalarm aanzette. Politie en brandweer rukten in groten getale uit en zonder de woordvoerders buiten te woord te staan of te vragen of de bewoners oké waren, braken ze de deur van het gebouw open en arresteerden ze de mensen binnen.

Waar ze niet op gerekend hadden, was dat er zich boven in de toren twee mensen hadden vastgeketend. De politie probeerde hun eerst met geweld uit de stalen pijp te krijgen. Toen dat niet lukte, zag het ernaar uit dat ze een lange nacht zouden moeten wachten op de Brand- en Traangaseenheid (BraTra), de technische eenheid van de politie. Toen bleek echter dat de politie daar niet meer mocht zijn, omdat er boven in de toren een 5G-mast stond die gevaarlijke straling af zou geven (huh, daar geloofden alleen complotdenkers in toch?).

Nadat er door agenten van de afdeling zelfmoordpreventie meerdere malen op de mensen in de *lock-on* in was gepraat met het doel ze te overtuigen naar beneden te komen, werd hun verteld dat dit hun laatste kans was omdat ze hierna het pand aan de eigenaar terug zouden geven en ze aan hun lot overgelaten zouden worden. Er werd ze expliciet verteld dat ze hiermee geen huisvrede meer hadden, waarna de politie het pand verliet. Achtergelaten dachten ze in eerste instantie dat de politie bluf speelde, maar na schroefgeluiden te horen begrepen ze dat het slot vervangen werd en dat ze werden opgesloten.

Omdat ze verder niks bij zich hadden en hun *buddies* en woordvoerders al gearresteerd waren, was er verder geen mogelijkheid om met de buitenwereld te communiceren. Uiteindelijk is het ze gelukt om met alleen een schroevendraaier die ze nog in het pand vonden de deur open te breken en te vluchten.

Hiermee is het pand, waar mooie initiatieven hadden kunnen opbloeien, verloren gegaan. Meerdere partijen in de gemeenteraad hebben vragen gesteld aan de burgermeester over hoe dit zo heeft mogen gebeuren. Maar uiteraard herhaalt zij de leugen van de politie dat het pand niet ontruimd is en dat de krakers het pand vrijwillig hebben verlaten. Ondanks alles kijken we terug op een succesvolle demonstratie, die opnieuw veel aandacht vestigde op de schrijnende leegstand in het hartje van Utrecht. Ⓐ

Tot volgend jaar!

Noten
1 socialevraagstukken.nl/waar-we-staan-in-de-aanpak-van-dakloosheid-in-nederland/
2 volkskrant.nl/cs-bdcbdfb6
3 Staatscourant 2010 nr. 19500

Beeld Gus Moystad

Hoe MiGreat werkt in Ter Apel

Afgelopen zomer bracht Tjaaktje Veenstra wat tijd door in Ter Apel. Sinds MiGreat vanaf eind augustus aanwezig is bij de poorten van het aanmeldcentrum van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), is ze er niet meer geweest. Tjaaktje doet verslag van de eerste keer dat ze weer helpt. Ze loopt mee met Nick, die sinds zes weken voor MiGreat werkt. Hij vertelt haar over de werkwijze van MiGreat en zijn ervaringen in Ter Apel.

Tekst door Tjaaktje Veenstra

Als ik vanaf de N366 de afrit neem richting het aanmeldcentrum aan de Ter Apelervenen, kom ik ruim voor het aanmeldcentrum het bord tegen dat het begin van het door de gemeente ingestelde veiligheidsrisicogebied markeert. Het veiligheidsrisicogebied werd in augustus ingesteld door de gemeente Westerwolde, waartoe Ter Apel behoort, om de politie de ruimte te geven om preventief te fouilleren en verscherpt cameratoezicht te houden.

Het (camera)toezicht werd gebruikt om uitgedeelde tenten af te pakken van vluchtelingen. De autoriteiten konden niet zien wat er zich in de tenten afspeelt. Dat was volgens hen zo onveilig dat ze de aanwezige mensen dwongen om, onbeschermd tegen weer, wind en elkaar, buiten te slapen.

Afgelopen zomer bracht ik met een groep mensen enkele dagen door in Ter Apel. We liepen aan tegen de schijnbare onmogelijkheid om te organiseren. De omstandigheden veranderden constant. Als er een grote groep vluchtelingen buiten de poorten van het aanmeldcentrum verbleef en we warme maaltijden organiseerden, was er niemand meer tegen de tijd dat we aankwamen. Als we tenten wilden brengen voor een kleine groep mensen die buiten sliep, kwamen we met veel te weinig mensen en middelen omdat de kleine groep vluchtelingen in Ter Apel plotseling enorm gegroeid was.

Wat ons niet lukte, duurzaam hulp organiseren, concreet iets willen betekenen, koffie meenemen en normaal menselijk contact hebben met de mensen die buiten de poorten van Ter Apel verblijven, lijkt MiGreat wel te lukken. Vandaag ga ik voor het eerst sinds afgelopen zomer weer naar Ter Apel. Ik loop met Nick mee. Om te helpen, om te zien wat de situatie in Ter Apel nu is, en om te leren van de aanpak van MiGreat.

Een kinderhand is snel gevuld

Op het moment dat ik met Nick meeloop, slapen er al even geen mensen meer buiten. Dat betekent niet dat de omstandigheden voor vluchtelingen in Nederland humaan zijn geworden. Buiten de poort van Ter Apel wachten nog

steeds mensen onder erbarmelijke omstandigheden, de tijdelijke opvanglocaties die buiten Ter Apel geopend zijn bieden een erbarmelijk onderdak en ook voor de mensen die binnen de poort van het aanmeldcentrum raken is een menswaardige behandeling geen vanzelfsprekendheid. Als ik op Nick sta te wachten word ik aangesproken door een man. Hij wil weten wat ik in Ter Apel kom doen en vertelt me over hoe hij zijn leven voor zich ziet als hij in Nederland mag blijven: een huis, een vrouw, een kind. Een rustig leven. 'I want a life,' herhaalt hij een paar keer.

> 'I want a life,' herhaalt hij een paar keer

Nick, spijkerjasje, sigaret tussen de vingers, lijkt elke vooruitgang als een grote te zien. Als we over het parkeerterrein richting de poort van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) even verderop lopen, vertelt hij dat het COA eerder vandaag lunchpakketjes uitdeelde aan vluchtelingen die buiten de poort verblijven. Tot aan dat moment verzorgde het COA alleen eten voor vluchtelingen die zich binnen de poort bevonden. Sinds de rechtbank oordeelde in de door Vluchtelingenwerk aangespannen zaak dat de leefomstandigheden van vluchtelingen snel verbeterd moet worden, lijkt er wat beweging te zitten in de manier waarop COA handelt. Ik verbaas me over de tevredenheid waarmee Nick over de uitgedeelde lunch praat, maar denk later: je richten op vooruitgang, hoe klein ook, is een manier om overeind te blijven.

Bij de poort van de IND vertelt Nick dat hij regelmatig even kijkt of er mensen staan te wachten. Wie aankomt in Ter Apel moet zich eerst bij de IND melden, waarna hij met een loopbrief in de hand naar het aanmeldcentrum van het COA moet. Het zielloze gebouw huisvest kantoren, maar 's nachts verblijven er regelmatig vluchtelingen, op stoelen of op de grond door een gebrek aan slaapplekken op het aanmeldcentrum. Er staat nu niemand, dus we lopen terug naar de poort van het aanmeldcentrum van het COA.

Nick werkt zes weken voor MiGreat. Hij loopt op het terrein rondom het aanmeldcentrum alsof hij er al jaren komt. Hij wordt regelmatig aangesproken door iemand die een vraag heeft, iets wil vertellen of een sigaretje wil bietsen. Een man die Nick aanspreekt kent hem nog van vier weken eerder, toen hij ook voor de poorten van het aanmeldcentrum verbleef. De tijdelijke opvanglocatie waar hij de afgelopen weken doorbracht is gesloten en hij weet niet hoe de komende tijd er voor hem uitziet.

MiGreat en de onwelwillendheid van de betrokken partijen

Nick vertelt over MiGreat. 'Migratie is de beste manier om de welvaart wereldwijd beter te verdelen en te breken met neokoloniale machtsstructuren. MiGreat strijdt daarom voor migratie als mensenrecht, dat doen we door we door campagnes en demonstraties te organiseren, maar ook door humanitaire hulp te bieden. Sinds kort doen we dat hier in Ter Apel, maar ook in Bosnië en Roemenië zijn we aanwezig.' Nick steekt een nieuwe sigaret op. Een man spreekt hem aan en vraagt om een jas. Nick schudt zijn hoofd, hij heeft geen jassen. Als de man wegloopt vertelt Nick dat MiGreat gedoneerde jassen aan het Rode Kruis geeft, dat overdag een informatiepunt bij het aanmeldcentrum bemenst en de jassen zo eerlijk mogelijk verdeelt onder de mensen die er een nodig hebben. Ik vraag hoe MiGreat aan geld komt. Nick vertelt dat de organisatie volledig afhankelijk is van donaties. 'En we nemen geen geld aan van overheden, we willen geen geld van de instituties die we bestrijden.' Van het geld dat MiGreat gedoneerd krijgt betaalt de organisatie momenteel enkele medewerkers, waardoor het mogelijk is dat er elke dag iemand van MiGreat aanwezig is in Ter Apel.

Er lopen meer dan honderd mensen over het terrein voor het aanmeldcentrum. Nick vertelt dat het de afgelopen tijd vrij rustig was, maar dat de noodopvang in Leeuwarden net gesloten is. 'Misschien dat het daarom ineens zoveel drukker is.' Ik vraag hoe het MiGreat lukt om hulp te organiseren in zulke grillige omstandigheden. 'Het is moeilijk,' zegt Nick. 'Het is lastig te voorspellen wanneer het druk is, wanneer het rustig is. Elke dag koken er vrijwilligers maaltijden voor de mensen die buiten de poort wachten. Wij zijn hier elke dag aanwezig, proberen zo goed mo-

gelijk te voorspellen wat er nodig is en coördineren de vrijwilligers, maar soms koken ze voor niets.'

'Krijgen jullie informatie van het COA? Helpen zij jullie de hulp te organiseren?' vraag ik. 'Nauwelijks,' vertelt Nick. 'Soms krijgen we wat informatie, maar die is niet altijd even betrouwbaar. We proberen al maanden vat te krijgen op de systemen, maar de regels lijken elke paar dagen te veranderen. Soms lijken we te snappen hoe het zit, welke wetmatigheden er spelen en hoe het systeem van het COA in elkaar zit, maar de situatie lijkt altijd te veranderen op het moment dat we door lijken te hebben hoe het werkt. Toevallig hebben we net voor het eerst een overleg gehad met het COA, maar we moeten het niet hebben van samenwerking met instanties als het COA en lokale autoriteiten. Er is geen sprake van een grote welwillendheid.' Ik denk aan de tenten die in overleg met de Veiligheidsregio Groningen verwijderd werden door de politie, handhaving en gemeente Westerwolde. Er werd gezegd dat er gewerkt was aan een structurele oplossing, maar deze kwam er niet.

Als Nick een praatje heeft gemaakt met een medewerker van het Rode Kruis, stappen we in de auto en gaan naar een opslaglocatie; een grote schuur op het platteland die vol staat met stapels keurig gevouwen wollen dekens, opgerolde slaapzakken en schots en scheef op elkaar gelegd de afgepakte tenten. Nick vertelt dat de afgenomen tenten teruggegeven zijn, maar dat ze in slechte staat verkeerden. 'De tenten zijn gewoon ergens neergegooid, zonder ze leeg te halen. In sommige tenten zaten beschimmelde etensresten, die konden we meteen weggooien.' Nick en ik zetten de tenten een voor een op, controleren of er geen spullen meer inzitten, vouwen ze netjes weer op en doen ze, wanneer dit er nog is, in het bijbehorende tasje.

Het zielloze gebouw huisvest kantoren, maar 's nachts verblijven er regelmatig vluchtelingen

Dweilen met de kraan open

Als we klaar zijn in de opslag, rijden we weer naar Ter Apel. Het is bijna vijf uur. 'Ik ben benieuwd of het COA eten uit gaat delen,' zegt Nick. 'Als er nog mensen buiten de poort wachten, moeten ze nu om zes uur eten uitdelen, maar we kunnen er niet op vertrouwen dat dat gebeurt.' Op het terrein voor het aanmeldcentrum is het nog steeds druk. Nick wordt aangesproken door de man die ik eerder vandaag sprak. Ze roken samen een sigaret. Dan is er plotseling beweging in de mensenmassa, iedereen begeeft zich naar de ingang van het aanmeldcentrum. Een medewerker van het Rode Kruis vertelt Nick dat iedereen binnengelaten wordt.

'Het lijkt erop dat het COA iedereen voor zes uur binnen wil hebben,' zegt Nick. Het begint te schemeren. Boven onze hoofden raast een enorme zwerm spreeuwen. Voor het hek geven de vluchtelingen een voor een hun loopbrief af aan een medewerker van het COA die de stapel, zodra hij te groot is om nog fatsoenlijk vast te houden, door het hek aan een collega geeft. Nick ziet het aan, pakt zijn telefoon en belt de vrijwilligers die de maaltijd voor vandaag kookten. 'Misschien kunnen jullie het invriezen,' zegt hij. 'Voor morgen is er al iets geregeld, maar misschien kan jullie maaltijd overmorgen uitgedeeld worden.'

We hebben het over de plekken waar mensen slapen: de noodopvangen, de gymzaal op het terrein van het aanmeldcentrum, de kantoren van de IND. Nick vertelt over een nacht waarin iedereen door de poort naar binnen moest, op twee mensen na. Hij wijst naar een hokje vlak naast de ingang van het aanmeldcentrum. Het regende die nacht, en achter dat hokje lagen twee mannen. Nick overlegde met de mannen over hoe ze het best geholpen konden worden. Een van de mannen brak en huilde, hard, als een kind. 'Dat raak je niet zomaar kwijt,' zegt Nick. 'Kinderen raken me ook altijd, maar een volwassen man die totaal ineenstort, dat komt binnen.'

Er werd gezegd dat er gewerkt was aan een structurele oplossing, maar deze kwam er niet

Als de vluchtelingen bijna allemaal binnen zijn, komt er een groep door de poort naar buiten gelopen. Voorop loopt een kleine vrouw met lang blond haar dat over haar jas met COA-logo valt. Ze houdt een klembord in haar hand. Rondom haar lopen beveiligers en medewerkers van de Dienst Terugkeer & Vertrek. Daarachter loopt een groep vluchtelingen met tassen in de hand. 'Wat gebeurt daar?' vraag ik. 'Waarschijnlijk is het aanmeldcentrum vol.' 'En nu?' vraag ik. 'Gaan ze naar de IND,' zegt Nick. 'Slapen in de kantoren.' Ⓐ

Er is veel gebeurd sinds de vorige keer dat ik voor Buiten de Orde schreef over wat ik meegekregen heb van de crisis in Ter Apel. Tussen het moment dat dit werd geschreven en het moment waarop je dit leest, zitten maanden. De situatie is ongetwijfeld weer enorm veranderd.

Verslag van het Woonstrijdkamp in Groningen

Tekst door Haas

Het zal de meesten die dit lezen niet ontgaan zijn dat er tegen het einde van 2021 een hoop demonstraties rond de woningcrisis werden gelopen. Zo hadden wij in Groningen onze eigen woonstrijddemonstratie. Een groep nieuwe anarchistische krakers in de stad besloot dat de demo wel een wat radicaler tintje mocht hebben en besloot een radicaal blok te organiseren. Volledig in het zwart gekleed en beschermd door spandoeken aan alle kanten liepen ze door de straten van Groningen. Uiteindelijk bleef de demonstratie zelf vrij tam, maar het bleef niet bij netjes rondjes wandelen. Enkele weken voor de demonstratie was er namelijk al een pand gekraakt aan de Zuiderkuipen. Toen deze op de laatste dag van 2021 ontruimd werd, was er gelijk op de eerste dag van 2022 alweer een nieuw pandje aan de Spilsluizen. Dit pand kreeg al snel de naam Kraaienest en was zes maanden lang het bewijs dat je idealen niet kunt ontruimen. Tegen het einde van het academisch jaar werd echter het hoger beroep verloren en moesten de krakers weer vertrekken.

Het nieuwe academisch jaar zou weer nieuwe studenten naar de stad brengen die al snel zouden leren hoe moeilijk het is om aan onderdak te komen in Groningen. Daarom besloot het groepje anarchisten dat het tijd was voor nieuwe actie. Als er geen huizen meer voor ons zijn, dan gaan we wel slapen op het gras van het Noorderplantsoen. Het idee voor een Woonstrijdkamp was geboren en in een korte tijd werd alles geregeld wat nodig was. Een grote tent voor workshops, een keuken voor vegan eten en spandoeken om de boodschap duidelijk te maken. Op vrijdag 9 september, na de eerste collegeweek, begon de protestactie voor het academiegebouw met korte speeches en een uitnodiging aan alle studenten om mee te doen. Daarna liep de groep met spandoeken samen richting het Noorderplantsoen. Onderweg werd nog gestopt bij het Kraaienest, dat ondertussen afgezet was met een metalen hek, maar nog steeds leegstond. Na enkele korte speeches en het roepen van leuzen liep de groep verder.

Aangekomen in het Noorderplantsoen stonden de grote tent en de keuken al klaar en gelijk heerste er een gezellige sfeer. Veel nieuwe studenten kwamen langs en vertelden dat ze de actie ontzettend konden waarderen. We hoorden veel van de verhalen die we een jaar eerder ook hadden gehoord. Gelukkig konden we een paar van deze mensen interesseren in een uitnodiging voor het kraakspreekuur en werden er veel contactgegevens uitgewisseld. Ook veel mensen die al langer in Groningen woonden kwamen met verhalen over veel te hoge huren voor kleine huizen.

Als er geen huizen meer voor ons zijn, dan gaan we wel slapen op het gras van het Noorderplantsoen

De volgende dag werd er naast het kamp ook een Activisme Intro Fair georganiseerd waar studenten kennis konden maken met allemaal activistische groepen in Groningen. De Vrije Bond had hier ook een tafeltje staan met stickers en *zines* die al snel op waren. De Intro Fair zorgde ook weer voor veel mooie gesprekken en opnieuw kwamen er veel mensen langs die meer wilden weten over kraken en anarchisme.

Uiteindelijk werden er twee nachten doorgebracht in het Noorderplantsoen en had de actie het gewenste effect. Veel studenten kwamen naar ons toe met hun verhalen en wij konden op onze beurt hen weer kennis laten maken met kraken en een radicale manier van denken. Ondertussen zijn we alweer druk bezig met het organiseren van wekelijkse volkskeukens waar we steeds meer nieuwe mensen mogen verwelkomen. Het anarchisme leeft in het noorden en we hopen snel weer wat van ons te laten horen.
Ⓐ

Against the city of the rich!
and now you're selling us out!
by its people,
HOUSING IS A HUMAN RIGHT

Foto via Crimethinc

Revolte in Iran

De feministische opstand en het begin van het einde voor het regime

Op 16 september 2022 vermoordde de 'Guidance Patrol'-afdeling van de politie een 22 jaar jonge vrouw; ze werd verdacht van het niet op de juiste wijze dragen van de *hijab*, dat is, niet in overeenstemming met het Iraanse staatsbeleid. Als reactie op deze gebeurtenis zijn mensen in heel Iran de straat opgegaan om de politie te confronteren en onbestuurbare zones van vrijheid te creëren. Voor veel mensen in Iran voelt het alsof er een revolutionair proces in gang is gezet.

Tekst door Collective98, Crimethinc, en Iraanse en Koerdische activisten
Vertaling door Teun Zwartstaart

In samenwerking met Collective 98, een antikapitalistische en antiautoritaire groep die zich bezighoudt met verschillende strijden in Iran, lukte het ons om een aantal Iraanse en Koerdische feministen over de situatie te interviewen. De naam van het collectief komt van Aban' 98, de opstand die zich in 2019 door Iran verspreidde – het jaar 1398 volgens de Iraanse kalender. In de volgende tekst onderzoeken zij de historische waarde van deze golf van protest en de krachten die daarmee in gang zijn gezet.

De vonk die het vuur ontstak

De vrouw wiens dood de huidige protesten[1] hebben doen ontvlammen is, dankzij nieuwsverslagen en *hashtags* op sociale media, bij de meesten bekend als Mahsa Amini. Haar eigenlijke Koerdische naam is Jina; de naam die haar familie, vrienden en de mensen uit het Koerdische gedeelte van Iran kennen. De Koerdische mensen in Iran – die nog steeds een etnische minderheid vormen – kiezen vaak voor een Perzische 'tweede naam' om hun eigenlijke Koerdische identiteit te verbloemen. In het Koerdisch betekent *Jina* 'leven', een politiek concept dat in veel slogans voorkomt en op die manier sinds 2013 in de Koerdische delen van Turkije en in Rojava bekender en bekender is geworden. Het is één van de centrale concepten in de golven van strijd die al sinds 2013 woedt, en komt dan ook voor in een van de meest bekende slogans: 'Jin, Jian, Azadî' ('vrouwen, leven, vrijheid').

Van de opstanden in Iran tot de anti-oorlogsprotesten in Rusland, van de verdediging van Exarchia tot aan de studentenstakingen tegen het anti-transbeleid in de Verenigde Staten, het verzet tegen het patriarchaat is fundamenteel in het bevechten van de staat en het kapitalisme. Een overwinning in Iran zou een golf van soortgelijke protesten in de rest van de wereld kunnen inspireren.

Op 25 september 2022, een week na de moord op Mahsa/Jina Amini, wordt er door The Teachers Who Seek Justice een statement naar buiten gebracht waarin 'het begin van het einde' wordt genoemd. Dit statement vat precies samen wat er op dat historische moment op het spel staat. Het impliceert dat de proletariërs op de straat, met name vrouwen en etnische minderheden, het einde van de al 44 jaar durende islamitische dictatuur steeds dichterbij zien komen. Men voelt dat er een expliciet revolutionaire fase is aangebroken waarin er geen enkele andere oplossing is behalve de revolutie zelf.

De opstand die van december 2017 tot aan januari 2018 duurde, waarin miljoenen mensen over heel Iran in meer dan honderd steden de straten opgingen om te protesteren tegen de heersende oligarchie, vormde een keerpunt in de geschiedenis van de Islamitische Republiek. Men begon zich radicaal uit te spreken, schreeuwde 'genoeg is genoeg' en zou niet langer een leven van misère, precariteit, dictatuur, islamitische autocratie en autoritaire repressie pikken. Het was de eerste keer dat de samenleving, en met name de linkse studenten in Teheran, zich tegen het systeem als geheel uitspraken: 'Reformisten, *hardliners*, het spel is over!'

In de afgelopen vijf jaar heeft het hele land in vuur en vlam gestaan. Je zou kunnen zeggen dat de lucifer aan beide kanten brandt: enerzijds brandt het vuur van de

alsmaar aanhoudende opstanden, anderzijds is er vrijwel constant sprake van georganiseerde protesten vanuit leraren, studenten, verpleegkundigen, pensioengerechtigden, arbeiders en andere sectoren van de samenleving. De leraren, om maar een voorbeeld te geven, hebben in de laatste zes maanden alleen al zes enorme demonstraties en stakingen georganiseerd, waarbij er telkens sprake was van protesten in meer dan honderd verschillende steden. Hoewel de leiders van de protesten en andere bekenden activisten die actief zijn geweest stuk voor stuk zijn opgepakt en in de gevangenis vastzitten, blijft de beweging van leraren zich mobiliseren en organiseren.

Deze twee levels van opstand – de meer spontane, massale protesten en de meer georganiseerde vormen van verzet – zijn met elkaar verweven. Elke golf van strijd wordt steeds intenser en militanter dan de golf daarvoor en de tijdsintervallen tussen de protesten worden steeds korter. Toch heeft de moord op Mahsa/Jina iets kwalitatief anders in beweging gezet, wat gezien kan worden als een trendbreuk met de historische periode die met de protesten van eind 2017 en begin 2018 is ingezet.

De historische context van de huidige opstand

De vorige golf aan protesten werd aangezwengeld door expliciet economische gebeurtenissen (door bijvoorbeeld de verdrievoudiging van de brandstofprijzen in november 2019) en was daarom gericht tegen de wijdverbreide misère die het gevolg is van dertig jaar aan autoritair, neoliberaal beleid. De economische crisis en extreem grote klassenverschillen zijn niet zomaar het resultaat van de sancties vanuit de Verenigde Staten – wat de pseudo-anti-imperialisten ons willen doen geloven – terwijl het ook niet zomaar uitgelegd kan worden als het gevolg van de structurele aanpassingen die het Internationaal Monetaire Fonds (IMF) na de Iran-Irakoorlog in de negentiger jaren van de vorige eeuw aan Iran heeft opgelegd. Hoewel deze gebeurtenissen zeker van belang zijn in het laten groeien van de beweging wordt de huidige sociale misère niet toegeschreven aan abstracte en externe factoren maar meer aan het langdurig historische proces waarin de heersende oligarchen veel bevolkingsgroepen hebben onteigend, de arbeidsvoorwaarden hebben geprecariseerd, veel domeinen van sociale reproductie hebben gecommodificeerd en waarin syndicaten, vakbonden en vele andere vormen van politieke organisatie genadeloos zijn onderdrukt.

We moeten de catastrofale en destructieve effecten van de sancties vanuit de VS en de EU op de dagelijkse levens van de mensen in Iran niet onderschatten, en ook willen we de relevantie van de 'semi-koloniale' geschiedenis niet bagatelliseren. We mogen niet vergeten dat de Labourpartij een rol speelde in de coup in 1953, welke in gang werd gezet door de Central Intelligence Agency (CIA), waarbij de democratisch gekozen minister-president Mohammad Mossadegh, die het voor elkaar kreeg de olie-industrie te nationaliseren, werd afgezet. Het waren juist deze imperialistische interventies die de sociale bodem legden voor de opkomst van Islamisten zoals Khomeini, die de progressieve revolutie in 1979 kaapte ten behoeve van het installeren van een autocratische dictatuur. De positie die in plaats daarvan hier wordt gepresenteerd is een analyse die zowel de Islamitische Republiek, alsook de VS en haar bondgenoten tegelijkertijd bekritiseert. Deze dubbele ontkenning van beide autoritaire regimes is fundamenteel in het vormen van internationale solidariteit en in het begrijpen van het internationalisme in bredere zin.

Een ander soort opstand

Nu, ondanks alle verschillende golven van protest en politieke strijd van de afgelopen vijf jaar lijkt de aard van deze opstand toch weer anders te zijn. De rellen zijn namelijk het gevolg van de moord op Jina Amini, een vrouw met de Koerdische etniciteit, vanwege het niet op de juiste manier dragen van de hijab – wat symbool staat voor de patriarchale dominantie in de Islamitische Republiek sinds de revolutie van 1979. De dimensies van etniciteit en gender die bij deze door de staat uitgevoerde moord niet kunnen worden genegeerd hebben de politieke dynamieken in Iran veranderd en de weg geopend voor niet eerder vertoonde ontwikkelingen.

Ten eerste heeft het feit dat de protesten werden ontketend in Koerdistan – in Jina's thuisstad Saghez, waar ze is geboren en werd begraven – een cruciale rol gespeeld in wat er zich daarna heeft afgespeeld. Koerdistan heeft een interessante positie in de geschiedenis van politieke bewegingen en sociale strijd tegen de Islamitische Republiek. In de nadagen van de revolutie in 1979, toen de meerderheid van de Perzen in Iran 'ja' zeiden tegen een referendum voor het stichten van een Islamitische Republiek, zette de Koerdische bevolking hier een sterke 'nee' tegenover. Khomeini verklaarde hierop de oorlog – of beter, *Jihad* – over Koerdistan. Wat volgde was een gewapende strijd tussen de Koerdische bevolking (en de linkse Koerdische partijen) en de Revolutionaire Garde (dat is, de islamitische strijdkrachten die de macht namen en de revolutie kaapten). Veel niet-Koerdische linkse mensen sprongen de Koerdische strijdkrachten bij toentertijd, omdat Koerdistan werd gezien als een van de 'laatste bastions' om te verdedigen, omdat de sociale geografie de mogelijkheid toestond om progressieve en linkse idealen van de revolutie te realiseren. Hoewel Koerdistan na bijna een decennium aan gewapende strijd en talloze andere vormen van de politieke organisatie werd verslagen, heeft het zich nooit volledig overgegeven aan de Islamitische Republiek.

> Hoewel Koerdistan werd verslagen, heeft het zich nooit overgegeven aan de Islamitische Republiek

Vandaar dat een van de slogans die na de moord op Jina door de straten schalde als volgt ging: 'Koerdistan, Koerdistan, begraafplaats van fascisten.' Direct na het losbarsten van de protesten als reactie op Jina's moord waren het ook de Koerdische vrouwen die 'Jin, Jian, Azadî' begonnen te roepen, de beroemde slogan die initieel door Koerdische vrouwen in Turkije en recentelijker in Rojava (de Noord- en Noordoostelijke delen van Syrië) werd gebruikt. In Iran heeft deze slogan inmiddels aan zoveel bekendheid gewonnen dat de huidige beweging, die een heuse feministische revolutie heeft ontketend, bekend staat met de naam 'Jin, Jian, Azadî'.

'Protest in Tehran, Keshavarz Boulvard, September 2022'. Foto Darafsh/Wikimedia Commons

De drie termen van de slogan reflecteren allemaal de verschillende aspecten van de strijd die gaande is. *Jin* (wat 'vrouwen' betekent) refereert aan de nagestreefde gender-bevrijding en -emancipatie, *Azadî* refereert aan autonomie en zelfbestuur, en *Jian* refereert niet alleen aan de naam van de symbolische martelaar van deze beweging, Jina Amini, maar betekent ook 'leven' in het Koerdisch. Op het graf van Jina heeft haar familie de volgende zin geplaatst: 'Lieve Jina, je bent niet dood, je naam is de code geworden.' Dit omdat ze het universele symbool is geworden van alle vorige martelaren en doelend op alle andere 'Jina's' wiens levens, zowel direct als indirect, vanwege gender, klasse, seksualiteit of de verwoesting van de ecologische omgeving zijn verwoest door de Islamitische Republiek.

Er zit hiermee ook een expliciet existentiële dimensie aan deze beweging, die ook op Twitter wordt geuit (met de *hashtag* #Mahsa_Amini of #Jina_Amini) door Iraniërs die herinneringen delen over de manieren waarop hun leven en dat van hun vrienden en families de laatste 44 jaar zijn geruïneerd – door marteling, buitenwettelijke gevangenneming of opsluiting op basis van *showtrials*, en in het algemeen door de onmogelijkheid voor de meeste mensen om de potentie van hun levens te verwezenlijken. Levens die niet leven, zoals de Duitse filosoof Theodor Adorno het beschreef (*Das Leben lebt nicht*). Toch zijn deze melancholische terugblikken op het verleden tegelijkertijd júíst gericht op de toekomst, met de bedoeling eindelijk een eind te maken aan de Islamitische Republiek die de vitale energieën en levensprocessen blokkeert en toe-eigent. Er is namelijk een toekomst terug te claimen, een toekomst waarin niemand meer wordt vermoord op basis van hun gender of hun haardracht, een toekomst waarin niemand meer wordt gemarteld en niemand meer lijdt onder armoede – een klasseloze samenleving gekenmerkt door een oprechte en niet slechts een formele vrijheid (alhoewel niet iedereen dat laatste doel met ons deelt).

Want betekent klassenstrijd niet het terugwinnen van het gehele leven door het te bevrijden van de wijzen waarop het gekoloniseerd is door het kapitalisme en alle andere onderdrukkende en controlerende systemen die deze kapitalistische overheersing in stand houden?

De solidaire verbanden die doorheen het land zijn gesmeed zijn nooit eerder vertoond

Een feministische opstand met ongekende solidariteit

De angst voor het in opstand komen tegen een monsterlijk autoritair regime is omgeslagen in precies het tegenovergestelde: woede, een gevoel van kracht en solidariteit. De onderdrukte klassen zijn niet zo eensgezind geweest sinds de revolutie in 1979. De video's die de *sisterhood* tussen vrouwen tonen, schouder aan schouder strijdend tegen de misogyne repressieve krachten, hebben vrijwel iedereen kippenvel gegeven. De solidaire verbanden die tussen het zogenoemde 'midden' en de 'periferie' door het land zijn gesmeed alsook tussen traditioneel tegenover elkaar staande etnische minderheden (tussen bijvoorbeeld de Koerden en Turken in de provincie West-Azerbeidzjan) zijn nooit eerder vertoond. De moed en standvastigheid van de jeugd om barricaden te bouwen en met hun blote handen en straatstenen te vechten tegen de politiemachten zijn indrukwekkend en inspirerend.

Als de sociale klasse die de meeste onderdrukking, overheersing en uitbuiting ervaart, staan vrouwen momenteel in de frontlinie als het gaat om het transformeren van angst in woede, van onderwerping in een collectieve, emanciperende subjectiviteit, en van dood in leven. Vrouwelijke actievoerders nemen, met alle gevolgen van dien, hun hoofddoeken van hun hoofden, wapperen ermee in de lucht en verbranden ze in de brandende barricades die zijn opgeworpen tegen het aanhoudende politiegeweld. Er is weinig meer *empowering* in Iran dan het verbranden van je hoofddoek: het is als het verbranden van het hakenkruis onder het regime van Hitler in de dertiger jaren. In tegenstelling tot wat de westerse media ons soms willen doen geloven, draaien de protesten in Iran niet enkel om het ageren tegen de 'moraliteitspolitie' – de protesten symboliseren een algehele afwijzing van de structurele, sociale, politieke, en juridische relaties die het kapitalistische patriarchaat in combinatie met islamitische leefregels systematisch reproduceren.

Als een sociale relatie symboliseert de hijab een set aan constitutieve elementen van de Islamitische Republiek. Ten eerste representeert de verplichting om een hijab te dragen het regime van het patriarchaat in z'n geheel. Deze verplichte praktijk, waarbij het lichaam moet worden bedekt, herinnert vrouwen er dagelijks aan dat ze een inferieure positie in de samenleving bekleden, dat ze de tweede sekse zijn, en dat hun lichamen het bezit zijn van de familie, hun broers, vaders, mannelijke partners, maar ook van bazen en de staat. Ten tweede representeert de hijab ook de religieuze, autocratische autoriteit die in staat is – of in staat was – om islamitische leefregels en dresscodes op te leggen die betrekking hebben op de lichamen van de mensen in de overheerste klassen, en in het bijzonder de lichamen van vrouwen. De afwijzing van de hijab staat daarom gelijk aan de algehele afwijzing van de autoriteit en legitimiteit van de Islamitische Republiek. Ten derde, en vanuit een internationalistisch standpunt gezien, representeert het idee van de hijab als 'islamitische deugd' volgens de heersende klassen ook een van de meest belangrijke fundamenten van het anti-imperialisme. Net als Adolf Hitler systematisch de swastika gebruikte om op ideologische wijze de zogenaamde welvaart en het welzijn van een nationaalsocialistische samenleving te uiten, gebruikt de Islamitische Republiek de verplichting voor vrouwen tot het dragen van een hijab om de boodschap over te brengen dat de Iraanse samenleving is gebouwd op de verwezenlijking van Islamitische deugden en idealen en daardoor tegenover de Westere empire en de daarbij horende morele waarden en sociale normen staat. Zodoende zou de opgelegde verplichting om een hijab te dragen kennelijk een ideologisch en praktisch alternatief voor de dominante westerse cultuur representeren.

In de directe nadagen van de revolutie, op 8 maart 1979, gingen tienduizenden vrouwen de straten van Teheran

op om te protesteren tegen de invoering van het verplicht dragen van de hijab, waarbij ze riepen: 'we ontketenen geen revolutie om terug te gaan in de tijd' – hiermee refererend aan het reactionaire aspect van de verplichte hijab waarbij het voelde alsof de tijd werd teruggedraaid. Toentertijd werden de feministen en vrouwelijke demonstranten door de islamitische media en door Khomeini weggezet als aanhangers van het imperialisme en verdedigers van de westerse cultuur. Tragisch genoeg werden de vrouwelijke stemmen en de waarschuwingen die werden geuit niet gehoord, zelfs niet door de linkerzijde van het politieke spectrum, die de prioriteit gaf aan de strijd tegen het imperialisme en alle andere vormen van overheersing afdeed en bagatelliseerde als secundair. Vandaag de dag schudt de gehele patriarchale en autocratische autoriteit, samen met de anti-imperialistische legitimiteit van de Islamitische Republiek, tot in de kern als vrouwen hun hoofddoeken publiekelijk en op straat verbranden en een groot deel van de samenleving in solidariteit achter hen lijkt te staan in het afwijzen van het verplicht dragen van de hijab. De fundamenten van de overheersing in Iran worden door vrijwel de gehele samenleving duidelijk en publiekelijk afgewezen. De Islamitische Republiek is al dood in de hoofden van de mensen; wat rest is de doodsteek.

Emancipatie tussen islamitisch fundamentalisme en neokoloniale islamofobie

Laat het duidelijk zijn: het publiekelijk verbranden van hoofddoeken is geen rechtse propaganda als onderdeel van een campagne voor een fascistische islamofobie. Het gaat hier niet om het verbieden van iemands religieuze uiting. Het is, in plaats daarvan, een gebaar waarmee men zich emancipeert van de verplichting een hijab te moeten dragen, waarmee vrouwen de zeggenschap over hun lichaam terug claimen. De hijab heeft niets te maken met een 'vrouwencultuur' in het Midden-Oosten, zoals sommige postkoloniale denkers impliceren. In de context van de Islamitische Republiek vormt de hijab een methode van overheersing, zowel op het gebied van klasse als gender, en is het een fundamenteel onderdeel van het kapitalistische patriarchaat – en moet het dus zonder compromis worden bekritiseerd.

Als een historisch ingebedde sociale relatie heeft het kapitalisme de capaciteit om 'niet-kapitalistische' sociale relaties in dienst te stellen van haar eigen accumulatie en reproductie. Religie, net zoals het patriarchaat, is niet iets van het verleden; het is geen anachronistisch residu dat onder de oppervlakte van de moderne samenleving ligt en geen noemenswaardig sociaal effect meer heeft. In een kapitalistische samenleving als Iran wordt klassenoverheersing gemedieerd en gehercodeerd door middel van Islamitische regels. De verplichting tot het dragen van een hijab is daarom een cruciaal element in het specifieke patriarchaat van de Islamitische Repbliek waarin vrouwen gemarginaliseerd worden en hun lichamen systematisch worden gecontroleerd. Dit heeft ook geleid tot scheidingen in de arbeidersklasse, waarbij hiërarchieën gegenderd zijn en er sprake is van interpersoonlijke overheersing.

De pseudo-anti-imperialisten die denken dat de mensen die de straten vullen slechts marionetten zijn van Israël, Saudi-Arabië en de Verenigde Staten nemen de demonstranten, op een typisch oriëntalistische wijze, niet enkel de zeggenschap over hun eigen lichaam en leven af, maar reproduceren ook het reactionaire discours van de Islamitische Republiek. Het is voor het vormen van internationale solidariteit van cruciaal belang dat mensen dit begrijpen. Het is tekenend dat zelfs de religieuze Moslimvrouwen die islamitische kledij als de *chador* dragen in solidariteit met de actievoerders de verplichting tot het dragen van de hijab afwijzen en de beweging op straat en op sociale media steunen.

> De fundamenten van de overheersing in Iran worden door vrijwel de gehele samenleving publiekelijk afgewezen

Tegenover de vrouwen die nu de frontlinies nemen en zich moedig verweren tegen het repressieve staatsapparaat heeft de Islamitische Republiek er nog nooit zo zwak uitgezien. De vraag is niet langer 'wat moet er gebeuren?' maar eerder 'hoe moet het worden afgemaakt?'

De mensen in Koerdistan hebben de protesten geïnitieerd en hebben de feministische en antiautoritaire slogans geïntroduceerd. Dit heeft ertoe geleid dat de universiteitsstudenten – die altijd aan de frontlinie van politieke evenementen staan – met name in Teheran steeds meer protesten gingen organiseren en het breed op de kaart hebben gezet door middel van hun *assemblies* en *sit-ins*. In twee dagen tijd na de moord op Jina spreidde het vuur van protest zich over het hele land uit; tot nu toe hebben de protestanten zich in meer dan tachtig steden met hand en tand verzet tegen de repressieve krachten van het regime.

Omdat de protesten een expliciet revolutionaire fase in zijn gegaan, zijn de conflicten op straat tussen de protestanten enerzijds en de politie en *Basjj* (de milities van de Iraanse Revolutionaire Garde) anderzijds minder eenzijdig geworden dan hiervoor. De mensen op straat realiseren zich dat ze de repressieve machten van de staat met samenwerking, solidariteit en oefening kunnen uitputten en uiteindelijk kunnen breken. Jonge mensen vinden nieuwe tactieken en technieken uit om zichzelf te verdedigen, zoals de doe-het-zelf-handspijker waarmee de banden van politiemotoren lek gestoken kunnen worden opdat ze niet meer kunnen rijden en geen aanvallen meer uit kunnen voeren. Onafhankelijke artsen delen hun mobiele telefoonnummers op het internet zodat ze bereikt kunnen worden als protestanten medische hulp nodig hebben – aangezien een bezoek aan het ziekenhuis nog steeds erg risicovol en gevaarlijk kan zijn. Er zijn daarnaast ook oproepen tot 'buurtorganisaties', een lokale structuur waarbij mensen die in dezelfde buurten wonen verbonden worden en samen kunnen werken.

Aangezien het ideologische apparaat van de overheid ineffectief is geworden voor de meeste mensen in de maatschappij, is het hoofdmedium waarmee de Islamitisch

Republiek zijn ideologie uitdraagt het repressieve apparaat dat, in de huidige protesten, al tachtig mensen heeft vermoord en duizenden protestanten heeft vastgezet. Laten we niet vergeten dat dit alles is gebeurd ten tijde van een internet-*blackout*, een brutale methode waar de Islamitische Republiek in het verleden regelmatig gebruik van heeft gemaakt – met name in de protesten in november van 2019, *Abaan-e-Khoonin* ('Bloody November'), toen 'de autoriteiten het internet voor vier opeenvolgende dagen afsloten, waarbij het land in een zwarte doos veranderde en mensen zonder consequenties werden vermoord.'[2] Jina Amini brengt ook deze honderden martelaren weer in herinnering. Diegenen die de Islamitische Republiek nog altijd steunen met de onderbouwing dat het een anti-imperialistische kracht in het globale geopolitieke speelveld is, negeren dat het regime zijn eigen burgers op straat vermoordt, ze illegaal vastzet, en ze martelt om ze te dwingen valse verklaringen af te leggen.

Het vervolg van de opstand

Nu, tien dagen na het begin van de opstanden, lijken de vooruitzichten van deze spontane massale opstand af te hangen van de meer georganiseerde vormen van verzet, met name de stakingen van arbeiders, leraren en studenten. In tegenstelling tot in andere geavanceerd kapitalistische samenlevingen zijn de vakbonden en syndicaten in Iran niet in het kapitalistische systeem geïntegreerd. Vakbonden richten zich namelijk niet enkel op het verwezenlijken van hun eigen eisen, maar zijn daarentegen meer bezig met het realiseren van fundamentele veranderingen die de heersende klassen als een dreiging zien. Dit is precies de reden waarom honderden vakbondsleden en syndicaten (leraren, studenten, arbeiders en pensioensactivisten) momenteel in de gevangenis zitten, waarbij sommigen ook nog gemarteld worden.

De vraag is niet langer 'wat moet er gebeuren?' maar eerder 'hoe moet het worden afgemaakt?'

De laatste dagen zijn er steeds meer oproepen verschenen voor algemene stakingen vanuit progressieve studenten en leraren en andere anonieme militanten die met behulp van video's en revolutionaire liederen uit de nadagen van de revolutie van 1979 mensen oproepen. Ook de arbeiders in de oliesector hebben met stakingen gedreigd als het regime op dezelfde voet verder gaat met het onderdrukken van de mensen op straat. Als dit daadwerkelijk gebeurt, zal de gehele dynamiek veranderen.

Wat zeker is, is dat de opstanden nieuwe energie nodig hebben, een evenement dat ervoor zorgt dat de opstanden verder kunnen gaan, aangezien het lastig is zo een enorme opstand voor langere tijd voort te zetten. Meer in het algemeen, en verder kijkend dan enkel het huidige moment, zal het omverwerpen van de Islamitische Republiek afhangen van een aantal cruciale organisatorische vraagstukken dat niet enkel een 'collectief intellect' vereist maar ook de tijd om, met vallen en opstaan, te experimen-

Foto via Crimethinc

ten en oefenen. Wat momenteel de *missing link* is, is een organische relatie tussen de meer spontane massale protesten en andere vormen van meer georganiseerde strijd. Dit impliceert dat de beide zijden van deze relatie intern beter georganiseerd moeten worden, door bijvoorbeeld de vorming van lokale organisaties over het hele land die in samenwerking met de vakbonden en syndicaten meer gecoördineerde acties opzetten.

Internationale solidariteit

Het belangrijkste – en dit is cruciaal voor de internationale solidariteit – is dat de radicalere delen in de beweging gepromoot worden, terwijl de reactionaire delen moeten worden bekritiseerd. De revolutie waarnaar de mensen op zoek zijn is niet enkel een politieke revolutie waarbij de autocratische Islamitische Republiek vervangen wordt door een andere – laten we zeggen een meer democratisch-liberale – vorm van politiek. Het moet ook een sociale revolutie zijn waarin niet enkel de individuele subjectiviteiten van de mensen maar ook de meest belangrijke en fundamentele sociale structuren worden getransformeerd. *Corporate* media in het Westen (bijvoorbeeld de BBC Persian en Iran International) alsook de beroemdheden die zich uitspreken, zoals Masih Alinejad (die met de meest conservatieve krachten in de VS werkt en die tegen het recht op abortus en voor een verandering van het regime door middel van een militaire interventie is), doen hun best om de reactionaire delen van de beweging te promoten, waarbij het hele probleem wordt gereduceerd tot enkel een probleem van het schenden van mensenrechten. Hun manipulatieve propaganda presenteert een reactionair alternatief, waarbij doses 'loyalisme' in de populaire verbeelding worden geïnjecteerd en waarbij het doel is de sociaal-politieke orde van vóór de revolutie van 1979 te herstellen.

De mensen op straat zijn niet dom en wijzen dit narratief af. Het is belangrijk voor onze internationale kameraden over de hele wereld om de radicalere trends en slogans in de beweging te delen en ondersteunen en om zich bewust te zijn van en uit te spreken tegen de loyalistische diaspora die het nationalisme verspreidt door de Perzische vlag van voor de revolutie van 1979 naar demonstraties mee te nemen.

Het omverwerpen van de Islamitische Republiek vereist een collectief intellect en de tijd om te experimenteren

Het meest cruciale vraagstuk gaat niet over hoe de Islamitische Republiek omver te werpen, maar richt zich op de vraag hoe de revolutie en haar progressieve krachten te verdedigen als het regime eenmaal omvergeworpen is. Hoe meer ondersteuning en solidariteit de radicale elementen van de beweging krijgen, des te makkelijk zal het zijn de revolutie tegen de reactionaire delen te verdedigen. De Islamitische Republiek speelt niet alleen een cruciale rol in de globale accumulatie van kapitaal (door de toevoer van rauwe materialen zoals olie en gas) maar ook in de geopolitieke machtsrelaties in het Midden-Oosten. Hierdoor is het niet moeilijk om in te zien dat zowel regionale als globale machten er alles aan zullen doen om het revolutionaire proces vorm te geven opdat de uitkomst ervan overeenkomt met hun eigen economische en geopolitieke interesses. Enkel met behulp van sterke internationale solidariteit en steun voor de radicale stromingen binnen de beweging kan de in gang gezette revolutie zichzelf staande houden tegen de reactionaire krachten van de loyalisten, tegen geopolitieke interventies, en tegen de gewelddadige integratie van de revolutie in globale circuits van kapitalistische accumulatie.

De toekomst zit vol onzekerheden. Wat we wel weten is dat de klassenstrijd van onderop en tegen alle vormen van overheersing een belangrijke kracht zal zijn in de geschiedenis van het kapitalisme. Ⓐ

Noten

1 Om de ontwikkelingen in Iran te blijven volgen, raden we je aan de kanalen van SarKtahism/ en Blackfishvoice op Telegram (beide in het Farsi) te bekijken, alsook de websites van Slingers Collective en het Kurdistan Human Rights Network (beide in het Engels) te bezoeken.

2 Zoals besproken werd in het statement dat op internet verscheen: roarmag.org/2019/11/25/leftists-worldwide-stand-by-the-protesters-in-iran/

Een spandoek met 'Jin, Jiyan Azadî' tijdens een solidariteitsprotest in Richmond Hill, Canada. Foto Pirehelokan/Wikimedia Commons

Koerdische feministen over de feministische opstand in Iran

Tekst door linkse Koerdische feministen

Beeld door @eyewrote

Je hoort onze stem vanuit Koerdistan. Dit is een collectieve stem gevormd door linkse activisten en gemarginaliseerde feministen, vanuit een geografie waarvan de geschiedenis wordt gekenmerkt door discriminatie, gevangenschap, marteling, executies en verbanning. Dit is al het geval sinds de vroege dagen van de revolutie van 1979. Wij zijn Koerdische vrouwen en queers die een geschiedenis geërfd hebben die niet alleen vol zit met geweld, maar ook met strijd en verzet. We hebben altijd op meerdere fronten moeten vechten: enerzijds op het strijdtoneel tegen het patriarchaat van Koerdische en niet-Koerdische mannen, en anderzijds op het strijdtoneel tegen het islamitische fundamentalisme van het regime en de daarbij opgelegde op gender gebaseerde hiërarchie. Ook tegen de chauvinistische feministen hebben we ons fel en hevig verzet door de onderdrukking op basis van gender altijd in een intersectioneel *framework* te articuleren en te laten zien dat ons, als etnisch-nationale minderheid, verschillende vormen van overheersing worden opgelegd.

Vandaag zijn we allemaal getuige van een feministische revolutie in Iran, zowel op basis van de vorm als van de inhoud. De Koerdische slogan 'Jin, Jiyan, Azadî' ('Vrouwen, Leven, Vrijheid') is het centrale refrein van deze golf van strijd geworden en heeft deze nieuw leven in geblazen. We willen hierbij onze onverbiddelijke steun uitspreken voor de strijd die door de mensen in Iran wordt gevoerd, en met name voor de moedige en onvermoeibare gevechten op straat die de vrouwen voeren. Omdat de huidige opstand voortkomt uit de door de staat gepleegde femicide op Jina Amini willen we deze opstand graag naar haar vernoemen: 'De beweging van Jina' ('De beweging voor Leven'). De naam Jina betekent zowel 'leven' als 'levengevend', wat ons weer herinnert aan 'Jiyan', het middelste woord in de slogan die nu overal wordt gescandeerd. Wij denken dat Jina een geschikte naam is omdat we geloven dat 'berxwedan jiyan e', oftewel 'verzet is leven'.

Deze opstand heeft niet enkel de vraag van seksueel en gendergerelateerde onderdrukking in het publieke debat teruggebracht, maar heeft ook in de praktijk laten zien hoe gender-, etnisch en klassegerelateerde vormen van onderdrukking op radicale wijze kunnen worden gearticuleerd, namelijk als onlosmakelijk met elkaar verbonden. Deze politieke articulatie heeft de demonstranten in staat gesteld om een sterk en eensgezind front te vormen tegen de dictatuur, de politieke islam, chauvinisme, het patriarchaat en de dominantie van het kapitaal. De vrouwen en queers die de sociale strijd van de zogenoemde privé- naar de publieke sfeer, van het thuisdomein naar de straten, hebben gebracht, geven ons oprechte inspiratie door te laten zien dat de bevrijding uit de grepen van het patriarchaat, de staat en het kapitaal niet los van elkaar gezien kunnen worden maar dat deze vormen van onderdrukking in plaats daarvan diep met elkaar verweven zijn.

Laat ons niet vergeten dat we ons op een cruciaal kruispunt bevinden, een kritisch kantelpunt in de geschiedenis. Jina is tot onze gemeenschappelijke code verworden, en verbindt ons in deze veelzijdige en moeilijke omstandigheden. We zien onszelf als onderdeel van de sociale beweging die rechtvaardigheid zoekt voor de moord op alle Jina's wereldwijd, met name de linkse en feministische bewegingen die strijden tegen femicide en de moord op queers en zich daarbij ook keren tegen vormen van 'exclusief nationalisme' (of dat nu van links of van rechts komt).

De slogan 'Jin, Jiyan, Azadî' was voor het eerst te horen in de strijd van Koerdische vrouwen in Turkije en is recentelijk ook een van de hoofdslogans van de strijd in Rojava geworden; in Iran verspreidde het zich in een oogwenk over alle uithoeken van het land. Het inspirerende aan deze slogan is dat het de in de geschiedenis door koloniale en imperiale machten getrokken grenzen in het Midden-Oosten overstijgt – net zoals de Koerden (en met name Koerdische vrouwen), een natie zonder staat, in de regio hebben gedaan. Deze transnationale en grensoverschrijdende eenheid wijst voor ons op de kracht van de Koerdische vrouwenbeweging, en functioneert tevens als een helder voorteken. Net zoals we onszelf als integraal onderdeel van de vrouwenprotesten en queergemeenschappen in Iran zien, zo bouwen we ook verder op de

historische ervaringen van vrouwen en queers in andere delen van Koerdistan in Irak, Turkije, en Syrië. 'Jin, Jiyan, Azadî', een slogan die traditioneel gebruikt werd op de uitvaarten van Koerdische martelaars, wordt nu op de uitvaart van onze martelaar, Jina Amini, gescandeerd. Dit stelt ons in staat om te spreken van de macht, kracht, subjectiviteit en moed van vrouwen in hun strijd tegen de patriarchale krachten die worden gedreven door dood en onderwerping.

Ontstoken door de door de staat gepleegde femicide op Jina heeft de huidige opstand zich al snel ontwikkeld tot een beweging specifiek tegen de verplichting tot het dragen van de *hijab* en, meer in het algemeen, ten faveure van het omverwerpen van het regime. De beweging is in staat geweest om de heersende narratieven en afschilderingen van Koerdische vrouwen alsook van vrouwen van andere etniciteiten in twee opzichten uit te dagen en te deconstrueren. Ten eerste is de racistische misrepresentatie van vrouwen uit etnische minderheden, die door nationalisten als marionetten van de politieke partijen zonder zelfbeschikking worden gezien, bestreden. Ten tweede wordt het westers-oriëntalistisch beeld van vrouwen uit het Midden-Oosten bestreden.

De repressie en gruweldaden van het regime vormen voor velen geen verrassing meer. Sinds de gewelddadige vorming van het regime in de nadagen van de revolutie van 1979 is de respons van de Islamitische Republiek op sociale conflicten altijd repressie geweest – wat zich uit in de gevangenneming van en moord op protestanten. Zoals vele anderen in Iran zijn er honderden vrouwen en feministische activisten in de afgelopen weken gearresteerd en gevangengezet. Vrouwen en queers hebben echter getoond dat angst hen niet langer tegenhoudt om deel te nemen aan de verschillende groeiende bewegingen in de samenleving. Ze kunnen zich ontwikkelen tot en hebben zich eigenlijk al gevestigd als de pioniers van het omverwerpen van mannelijke dictators en oligarchen in de gehele regio.

Wat er nu gaande is in Iran, belooft het begin te zijn van een nieuwe historisch tijdperk van de strijd tegen geweld, fundamentalisme en de deprivatie van het recht op leven. We zien onszelf als onderdeel van deze beweging, en nodigen andere linkse, feministische en queergroepen in de regio en in het Globale Zuiden uit om aan onze zijde te komen staan in deze oorlog. We roepen Koerdische, Turkse, Arabische, en Beloetsje feministen uit om zich bij ons aan te sluiten in het op een progressieve wijze herdefiniëren van de intersecties van de verschillende vormen van overheersing die ons opgelegd worden, dat is, voorbij de patriarchale formuleringen van etnische onderdrukking. We roepen ook de antikapitalistische en antiracistische feministen in het 'Westen' en andere delen van de wereld op om onze strijd te steunen en aan onze zijde te staan. De idealen van vrijheid en emancipatie kunnen niet worden gerealiseerd zonder ons rechts op ons eigen leven terug te claimen; dit is precies wat er te horen is in de echo's van 'Jin, Jiyan, Azadî'. Onze feministische revolutie volgt het ritme van deze slogan nauwgezet en eist daarbij een oprechte globale solidariteit om dit ook in de praktijk te kunnen verwezenlijken. Ⓐ

Dit is een statement dat geschreven en ondertekend is door linkse feministen uit Koerdistan en gaat over de huidige feministische opstand in Iran.

De moord op Mahsa Amini en opstanden in Iran

Tekst door Jan Bervoets

Mahsa Amini was een jonge Koerdische vrouw van 22 jaar. Op 13 september werd zij tijdens een familiereisje naar Teheran op straat aangehouden en meegenomen door de zedenpolitie van de Islamitische Republiek met de mededeling dat een lok van haar haar uit de verplichte *hijab* stak. Twee uur na haar aanhouding werd Mahsa bewusteloos naar een ziekenhuis in Teheran gebracht: ze had slagen op haar hoofd gekregen, waarschijnlijk in de politiewagen of tijdens het 'opvoedingsgesprek' dat vrouwen die zich niet strikt aan de, door het regime voorgeschreven, kledingcode houden moeten ondergaan. Op 15 september is zij overleden, na drie dagen in coma te hebben gelegen.

Eerst was de dood van Mahsa een schok voor haar Koerdische geboortestad Saghez. Haar begrafenis leidde tot de opkomst van demonstraties die zich in de volgende paar dagen over steeds meer steden in Iran hebben verspreid en daarna over de hele wereld. Tot 28 september zijn er in meer dan tachtig Iraanse steden opstanden geweest, ook in enkele streng godsdienstige steden als Qom en Mashhad. Vrouwen doen hun hijab af en steken uit protest hun hoofddoek in brand. De leuzen zijn tegen het hele regime gericht: 'Wij willen de Islamitische Republiek niet' of '(Ayatollah) Khamenei is een moordenaar, zijn regering is illegaal'.

Diverse politie-eenheden onderdrukken nu op barbaarse wijze die volksopstanden. In de morgen van 24 september gaven enkele mensenrechtenorganisaties een dodental van tenminste 49 personen dat tijdens de eerste dagen van de opstand waren omgekomen. Het werkelijke aantal kon weleens veel hoger zijn, gezien het feit dat – zoals bij eerdere opstanden is waargenomen – de autoriteiten de overlijdenscertificaten vervalsen van mensen die zijn neergeschoten. Zij oefenen druk uit op hun families door te dreigen dat zij de lichamen niet aan de nabestaanden zullen teruggeven, om zo te garanderen dat die zullen zwijgen. Ondanks tientallen arrestaties in die afgelopen paar dagen heeft er op diezelfde 24 september een eerste demonstratie plaats gevonden bij de Universiteit van Teheran, daaraan namen zelfs meer mensen deel dan op de dagen ervoor.

De onderdrukking is verschrikkelijk: traangas, houten knuppels (*tonfa's*), met scherp schieten. De politie voert de vreselijkste tactieken uit om demonstranten bij verrassing te arresteren. Zo rijden ze daarvoor bijvoorbeeld met stadsbussen en ambulancewagens rond. En de politieke politie is actiever dan ooit: over het gehele land zijn tientallen studenten gearresteerd in de universiteitslokalen. Aanhoudingen vinden ook plaats onder politieke activisten die domweg kritiek uitoefenen op het regime zonder dat zij roepen om omverwerping, zoals jonge mensen en het gros van de bevolking dat doen. Het internet en in het bijzonder het mobiele netwerk wordt zoals gewoonlijk óf vertraagd óf uitgezet in gebieden waar de protestbeweging het sterkste is. Het regime doet zijn uiterste best om er zeker van te zijn dat het volk zich niet kan organiseren, informatie kan publiceren of de foto's en video's van de gruwelen kan uitzenden die op elke hoek van de straat plaatsvinden. Maar nog steeds ontsnappen veel documenten aan de censuur: plaatjes van met bloed bedekte of doodgeschoten demonstranten. Een videoclip die laat zien hoe politieagenten demonstranten najagen en de deuren intrappen van huizen waarvan de bewoners hen een schuilplaats hebben geboden.

Ondanks de onderdrukking blijft de beweging in kracht winnen. De leuze 'Jin, Jiyan, Azadî' (vrouwen, leven, vrijheid), die uit Rojava komt en in het Koerdisch werd gezongen tijdens de begrafenis van Mahsa, is nu de standaard geworden van alle demonstranten: nadat die eerst was aangeheven in verschillende Koerdische steden in Iran heeft zij zich over het hele land verspreid en is zij in verschillende talen vertaald (Perzisch, Turks, Arabisch, enzovoorts). Ook in de rest van de wereld, waar de Iraanse opstand met weergaloze solidariteit is onthaald, werd deze leuze tijdens de steundemonstraties gescandeerd.

Feitelijk hebben talloze oudere politici en veel anonieme mensen hun steun aan de vrouwenbeweging in Iran betuigd. Verschillende groepen hackers hebben enkele Iraanse regeringssites en media tot zwijgen gebracht. De *hashtag* #Mahsa_Amini in Latijnse en Perzische letters op het sociale netwerk Twitter het meeste van alle tijden gebruikt. Internationale solidariteit is heel belangrijk. De anarchisten zijn natuurlijk solidair met alle opstandelingen in Iran en zij roepen iedereen en elke vrijheidslievende persoon op om de strijd van de vrouwen en het Iraanse volk te steunen.

Voor ons anarchisten is deze massale opstand tegen de onderdrukking van vrouwen en tegen de godsdienstige tirannie van een totalitaire staat een windvlaag van frisse lucht. Voor deze revolutie doen wij een oproep. Ⓐ

GO
HOME
GOTA!
Enoug
is
ENOUG

Sri Lanka: Er is een heel dorp voor nodig!

Gota Go Gama — Wat we hebben geleerd in de bezettingsbeweging

Tekst door een Sri Lankaanse anarchist[1]
Vertaling door Kees Stad

Foto's door Riyal Riffai

In de volgende tekst reflecteert een Sri Lankaanse anarchist die deelnam aan de protestbeweging die president Gotabaya Rajapaksa ten val bracht, over Gota Go Gama (GGG 'Gota Donder Op'), de bezettingsactie die centraal stond in de beweging.[2] *Gama* is Singalees voor 'dorp'; het Tamil equivalent is *gramam*. Op 9 april begonnen demonstranten met een permanente bezetting van Galle Face, het halve kilometer lange park aan de oceaan in het centrum van Colombo, de hoofdstad van Sri Lanka. Op 9 juli bestormde een strijdlustige menigte het presidentieel paleis, het presidentieel secretariaat en de residentie van de premier, waardoor Gotabaya Rajapaksa gedwongen werd het land te ontvluchten.

Er is een heel dorp voor nodig

'Het lijkt wel een heel mensenleven te duren, of in ieder geval een bepalende periode – het soort hoogtepunt dat nooit meer terugkomt. Gota Go Gama was een bijzondere tijd en plaats om deel van uit te maken. Misschien betekende het iets. Misschien niets, op de lange termijn, maar geen verklaring, geen mix van woorden of muziek of herinneringen kan tippen aan dat gevoel van weten dat je erbij was en leefde in die uithoek van de tijd en de wereld. Wat het ook betekende. Er was gekte in elke richting, op elk uur. Je kon overal vonken doen opvliegen. Er was een fantastisch universeel gevoel dat wat we ook deden goed was, dat we aan het winnen waren. En dat was, denk ik, de crux – dat gevoel van een onvermijdelijke overwinning op de krachten van Oud en Kwaad. Niet in gemene of militaire zin; dat hadden we niet nodig. Onze energie zou simpelweg triomferen. Het had geen zin om te vechten, aan onze of hun kant. We hadden het momentum; we reden op de top van een hoge en mooie golf. Dus nu kun je op die steile heuvel in Galle Face naar het westen kijken, en met de juiste blik kun je bijna de hoogwateraanduiding zien, de plek waar de golf uiteindelijk brak en terugrolde.'

Gatherer S. Thompson

Het was Sri Lanka's Woodstock, Kronstadt en Occupy Wall Street in één. Voor de meesten van ons begon het in april. Met de bijna constante regen en modder die onze voeten bedekte, scandeerden we allemaal, duizend mensen sterk, 'Gota Go Home!'

We zijn opgegroeid met de verhalen over de gloriedagen van de Hartal (algemene staking) in 1953. Toen kwam Sri Lanka tot stilstand en ging praktisch iedereen in staking. 'De mensen kwamen uit hun huizen en kookten rijst op het spoor,' zeiden de babyboomers altijd. 'Het land was een spookstad.' Dan hebben we de zure herinneringen aan de bloederige late jaren tachtig. Terwijl Amerika aan het swingen was op 'Everybody Wants to Rule the World' en naar 'Say Anything' keek, werd Sri Lanka toegezongen door geschreeuw uit martelkamers en de aanblik van de nieuwste verkoolde, gebroken lichamen die smeulden op brandstapels.

Maar dertig jaar later gebeurde er iets heel anders en het was een verfrissende afwisseling van de politieke onzin die ons sinds de jaren negentig is voorgeschoteld. Gota (voormalig president Gotabaya Rajapaksa) kwam en beloofde de mensen een wonderland, maar alles wat ze kregen was een vagevuur van stroomstoringen en inflatie. De vrije markten konden de puinhoop niet oplossen; de man roofde ons kaal en de rijen voor de eerste levensbehoeften reikten kilometers ver. Toen zelfs de middenklasse (dat wil zeggen de 'kan-mij-het-schelen-klasse') de straat op ging om te protesteren, was het echt raak. Alles barstte los toen de demonstranten naar Mirihana (de buitenwijk waar Gotabaya Rajapaksa woonde) trokken om de oude bok in zijn decadente hol uit te schelden. De rest van het land keek toe, gekluisterd aan hun tv's; er verscheen een langzame grijns op hun gezichten toen ze zagen hoe de politiebarricades met triomfantelijke kracht werden omvergeworpen. Dat was het moment waarop schapen leeuwen werden. In de dagen die volgden, marcheerde het gepeupel naar het stukje gras dat Galle Face heet en zwoer met de vuisten in de lucht dat ze zich niet zouden vertrekken voordat Gota dat zou doen.

'Leiderloos verzet'

GGG was Sri Lanka's eerste echt leiderloze beweging. 'Nou, niemand heeft hier de leiding, broeder. In feite hebben wij allemaal de leiding. Jij, ik en die kerel daar.', zei iemand in Galle Face. *Anarchos*: Grieks voor 'zonder heersers of leiders'. Maar dat weerhield politieagenten er niet van om mensen te arresteren die zij als leiders zagen. Dat de Galle Face-beweging geen leiders had, bood het voordeel dat het de autoriteiten frustreerde, die bleven zoeken naar een charismatische figuur die ergens in een van de tenten een revolutie aan het bekokstoven was. We herinneren ons van de eerste dagen van GGG dat undercoveragenten en politieke spionnen ons liepen te vragen wie nu de leider was. De regering zocht verwoed om de kop van de slang af te hakken. Maar net als Ravanan (de mythische tienkoppige demonenkoning van Lanka) was ook de *Aragalaya* (Sinhala voor strijd) veelkoppig. Enkelen van ons wisten dat er een vuur was aangestoken...

Sharing is Caring

Wederzijdse hulp bepaalt de menselijke samenleving. We zouden niet zover zijn gekomen als onze voorouders zich niet hadden verenigd in stammen om te overleven. Maar dat gemeenschapsgevoel is, zelfs in Azië (of moeten we zeggen, vooral in Azië), doorheen de tijd stukje bij beetje verloren gegaan met elke ontwikkelingsfase van de staat. GGG bevestigde opnieuw het belang van een gemeenschap door er een te bouwen die zorgde voor een revolutie in het hart van Colombo.

Die nachten onder de sterren herinnerden ons aan wat ons echt menselijk maakt

Er was een keuken, een ziekenhuis, een guerrillatuin, distributiepunten, een bibliotheek, een bioscoop en een school, terwijl twee vrachtwagens met zonnepanelen dienstdeden als energiecentrale! Wie kon, droeg bij met voedsel, kleding, tenten en boeken. Zij die dat niet konden leenden hun handen om de Gama te bouwen en te beheren. De protestlocatie werd een *Adarasha Gammanaya* genoemd, of 'modeldorp'. De Sri Lankaanse regering had al eerder geprobeerd zulke Adarasha Gam-

manaya's te creëren, zoals het door kibboetsen geïnspireerde Gammudawa-project (*Gam Udawa*, 'oprijzende dorpen'). Maar het was onze kleine Gama die de aandacht van de wereld trok! Het opbouwen van autonomie en zelfredzaamheid was al eerder geprobeerd in Sri Lanka, maar dat was om het imago van de heersende regimes hoog te houden; zelden kwamen ze ten goede aan de gewone mensen. Maar GGG kwam bij elkaar en functioneerde op een niet op exploitatie gebaseerde manier. Niemand kreeg speciale privileges en iedereen kreeg zijn deel; 'aan ieder naar behoefte, van ieder naar vermogen.'

Begrijpen dat we alleen elkaar hebben

Sri Lanka wordt al lange tijd geteisterd door sektarisch geweld. De wortels van de onverdraagzaamheid en het racisme gaan terug tot vóór de onafhankelijkheid; politici hebben etnische verschillen en strijd gebruikt om mensen efficiënt te verdelen. Er zijn bibliotheken vol boeken geschreven over de door conflicten geteisterde geschiedenis van Sri Lanka. Gezien de vele verdeeldheid in het land wachtten de staat en zijn vrienden vrolijk af tot GGG binnen een week uit elkaar zou vallen. Maar ze hadden het mis.

In plaats daarvan zagen ze onze LGBTQI+-kameraden *iftar*-diners (de maaltijd die na zonsondergang tijdens de ramadan wordt gegeten) serveren aan moslims. Priesters, monniken, nonnen en imams vormden menselijke barrières om studenten te beschermen tegen wapenstokken van de politie. De Singalezen herdachten de Tamil-levens die verloren gingen in de rassenrellen van '83 en de laatste fase van de Sri Lankaanse burgeroorlog. Ze zagen een vermenging van de klassen en een bijeenkomst van alle mensen, samen voor één doel. Die nachten onder de sterren en met de bries van de Indische Oceaan, herinnerden ons aan wat ons echt menselijk maakt. We hielden elkaar vast ondanks onze verschillen: we begrepen dat alle vijf de vingers gebald en opgeheven moeten worden om toe te slaan tegen degenen die ons onderdrukken.

Actie kweekt vertrouwen...

Wij waren de Galliërs van Galle Face; een horde barbaren die zich tegen de Romeinse schilden van de oproerpolitie wierp. Velen van ons kregen hun eerste dosis CS-gas. Uitgewerkte gascontainers werden een verzamelobject. Radicale studenten die praktisch waren opgevoed met het spul wijdden nieuwelingen in in de kunst van het straatvechten. Als ogen de vensters van de ziel zijn, dan zijn vergaste ogen de spuigaten van de bezitlozen. De pijlers van solidariteit en wederzijdse hulp steunden de directe actie van de Gama; vooral de 24-uur durende protestzang bij 'Poort Nul', de belangrijkste barricade voor het Secretariaat van de President. De muren van de Havenstad werden dan ook beklad met graffiti en aan de lantaarnpalen werden zwarte spandoeken opgehangen. Veel venters en kleine bedrijven openden hun winkel voor de menigte demonstranten die dagelijks binnenstroomde. Het ondersteunende netwerk hielp de GGG in vele delen van het eiland filialen te openen om de mensen op te vangen. En toen de staat op 9 mei de bezetters aanviel, bleven de mensen niet aan de kant staan; ze stuurden de hooligans linea recta het met algen aangetaste water van het Bierameer in.

> De bevolking leek voor even de ruggengraat te herstellen die lang was weggehaald

In een land dat getekend is door interetnische rellen en bloedbaden werd het narratief, in de nacht van 9 mei, omgedraaid doordat de bevolking de huizen van parlementsleden en andere regeringspolitici in brand stak. De grootste directe actie ooit in de geschiedenis van Sri Lanka is zonder twijfel de bestorming van het presidentieel paleis, het presidentieel secretariaat en de 'Temple Trees' (de officiële residentie van de premier van Sri Lanka) op 9 juli. Demonstranten trokken naar de zwembaden van deze decadente huizen en duizenden stroomden naar Colombo om te ravotten in de luxe die buiten het bereik van het plebs lag. De beweging leek voor even de ruggengraat te herstellen die lang was weggehaald van een bevolking die al zo lang lijdt. Dit waren dagen van triomf voor een bevolking die werd onderworpen door krijgsheren, despoten, imperialisten en kapitalisten.

Waar het misging

De bezetting van de drie staatsgebouwen duurde niet lang en de schoothondjesmedia en propagandisten van de regering waren hard aan het werk om het publiek bang te maken met geruchten over onder meer minderheden die de demonstranten in het geheim zouden financieren. Het parlement koos snel Ranil Wickremesinghe om de vacante zetel van Gota over te nemen in een wanhopige poging om het *establishment* te redden. Ranil is de Frank Underwood (de belangrijkste antagonist in de politieke thriller *House of Cards*) van de Sri Lankaanse politiek en was een rechterhand van de Pinochet-achtige partijregeringen van eind jaren tachtig. Zijn bekendheid kwam voort uit een geruchtmakend martelkamp genaamd Batalanda. Ranil staat bekend als een sluwe dealmaker. Vreemd genoeg viel dit de bezetters niet op toen zij besloten de gebouwen op 22 juli terug te geven. GGG's *moloch* werd gesust in een zelfgenoegzaamheid waarmee alle revoluties te maken krijgen als er overwinningen worden behaald. We zagen de hand van de diepe staat, die langzaam de grond afbrak waarop we stonden, niet aan het werk.

Het is vrij gemakkelijk voor gematigden en liberalen in een volksbeweging om het pad van het compromis te kiezen. De pseudo-radicale maskers die sommigen dragen, smelten langzaam weg als de machthebbers een paar pinda's – of alleen de belofte van pinda's – naar beneden gooien. De ergste overtreders zijn de charismatische mini-politici die radicale ruimtes binnendringen. Zij hebben de charme om alle politieke discussies in hun eigen belang om te leiden. Ze spuien de nieuwste ideologieën en mengen zich er gemakkelijk tussen, maar hebben geen flauw benul van theorie en praktijk. De politieke klasse is zich goed bewust van deze types en lokt ze met privileges in het komende regime, zodat ze de nieuwe Statisten kunnen worden.[3] Zulke mensen hebben veel van de bewegin-

gen die zijn gekomen en gegaan doen ontsporen.

Waar we nu mee te maken hebben...

Ondertussen had een team van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) het land bezocht, met de belofte van een financiële injectie die de bevolking ongetwijfeld zou opzadelen met een berg aan bezuinigingsmaatregelen. De rijen voor brandstof zijn nog steeds een normaal beeld. Een brood steeg tot 350 roepies, onbetaalbaar voor de meeste werkende armen. Nu de staat de handschoen heeft opgenomen, jaagt het leger de demonstranten op met extreme vooroordelen. Mensen worden gearresteerd voor het stelen van bierpullen, vlaggen en andere alledaagse dingen uit de staatsgebouwen. Zelfs de man die de pilaar van het presidentieel paleis omhelsde werd gearresteerd!

GGG werd een week na een brute overval op 22 juli ontruimd. Veel demonstranten werden genadeloos geslagen met ijzeren staven en elektrische kabels, en tenten en installaties werden uiteengescheurd. De angst groeide toen er lichamen begonnen aan te spoelen op het strand naast het bezettingsgebied. De krantenkoppen stonden bol van *drive-by shootings*, door de politie 'bendegeweld' genoemd. Tot overmaat van ramp verklaarde de regering dat er 5 miljoen roepies (ongeveer 13.800 Amerikaanse dollar) op de demonstranten zou worden verhaald voor de schade die zou zijn toegebracht aan Galle Face Green.

Gotabhaya, die in Zuidoost-Azië rondhuppelde in een poging om asiel te krijgen in inmiddels het derde land, vloog in de nacht van 2 september terug naar Sri Lanka en werd door een groep politieke sycophanten in een jeepkonvooi snel naar het huis van de familie Rajapaksa in het zuiden gebracht. Het gerucht gaat dat hij misschien zal proberen de achterdeur van het parlement binnen te sluipen om voor de zetel van premier te gaan.

De Aragalaya staat op zijn kop, maar we blazen niet stilletjes de aftocht. We hebben onze lessen geleerd en wachten op het juiste moment om weer geschiedenis te schrijven. Ⓐ

Noten

1. De originele tekst is te vinden op: crimethinc.com/2022/09/06/sri-lanka-it-takes-a-whole-village-gota-go-gama-what-we-learned-in-the-occupation-movement
2. Noot van de vertaler: In de VS hebben alt-righters een poging gedaan om de opstand op Sri Lanka te vergelijken met die van hun op 6 januari in Washington. In beide gevallen werden immers de regeringsgebouwen bestormd. Dat geeft goed aan hoe ernstig het gesteld is met het vermogen tot analyseren van de Amerikaanse 'patriotten'. Het verschil is immers dat de mensen in Sri Lanka de president wilden verdrijven, terwijl de warhoofden in Washington hem aan de macht wilden houden.
3 De Statisten waren een politieke fractie tijdens de Brabantse Omwenteling, die aanhangers waren van de Staten. Bij de vorming van de Verenigde Nederlandse Staten in 1789 vormden zij de eerder conservatieve fractie tegenover de Vonckisten. Samen zetten zij zich evenwel af tegen het beleid van keizer Jozef II en streefden zij naar de onafhankelijkheid van de Zuidelijke Nederlanden, hetgeen leidde tot de Brabantse Omwenteling (1789 - 1790). Bron: nl.wikipedia.org/wiki/Statisten

Verder lezen

Voor meer interviews met de deelnemers aan deze beweging: illwill.com/dispatches-from-sri-lanka
Voor een beschouwing over het verband met andere opstanden van onze tijd: illwill.com/paper-planes

Het belang van Graeber

Tekst door Kees Stad

Toen David Graeber in september 2020 onverwacht overleed, werd dat om uiteenlopende redenen als een groot verlies gezien voor de mondiale anarchistische wereld. In de eerste plaats was daar natuurlijk zijn persoonlijke netwerk van vrienden en vriendinnen. Maar een andere reden was dat hij baanbrekend onderzoekswerk verrichtte – vanuit een soort anarchistische benadering die hij nooit wilde verhullen.

Hij verzette daadwerkelijk de bakens van wat wij met zijn allen – een paar reactionairen daargelaten – als collectieve kennis beschouwen op het gebied van antropologie en geschiedenis. Het belangrijkste voorbeeld was zijn dikke pil over de geschiedenis van schuld, en hoe machthebbers – overheden of bezitters – daar mee om zijn gegaan. Ook daarbij gold al dat zijn onderzoekswerk mede ten doel had om aan te tonen dat daar keuzes in zijn, dat niets 'nu eenmaal altijd zo is'.

Toen Graeber overleed lag het manuscript van een omvangrijk antropologisch-archeologisch boekwerk, dat inmiddels ook in het Nederlands is vertaald onder de titel *Het begin van alles*, net klaar. In het onvolprezen tweemaandelijkse blad *de Nederlandse Boekengids* kun je een prachtige beschrijving van het boek lezen onder de titel 'Het verhaal van iedereen'[1], en vind je ook een uitgebreid interview met David Wengrow, de andere schrijver van het boek, genaamd 'Something is rotten, in big history'.[1] In de recensie wordt de essentie van het boek goed samengevat:

> 'Het is onjuist dat de mens de eerste driehonderdduizend jaar van haar bestaan leefde in egalitair groepsverband, als jagers en verzamelaars. En het is onjuist dat hiërarchie – en daarmee ongelijkheid – de prijs is die zij moest betalen voor de vooruitgang die mogelijk werd gemaakt door de uitvinding van de landbouw zo'n negenduizend jaar voor het begin van onze jaartelling. Belangrijker dan de feitelijke onjuistheid van het verhaal is dat het doet alsof de huidige politiek-sociale status quo (de soevereine natiestaat) het onvermijdelijke eindpunt is van historische wetmatigheden. Vanaf het allervroegste begin experimenteerde de mens met verschillende samenlevingsvormen, en er hebben in het verre verleden complexe samenlevingen bestaan die floreerden zonder het bestaan van een heersende staat. Er is volgens Graeber en Wengrow geen enkele reden te bedenken dat het niet langer mogelijk zou zijn om onze gemeenschappelijkheid radicaal opnieuw uit te vinden.'[2]

Ook de econoom Michael Hudson benadrukt in een lezing op een conferentie ter ere en nagedachtenis van David Graeber vooral het belang van de onthulling dat het allemaal anders is verlopen dan de neoliberale mainstream ons wil doen geloven. De kennisproductie in de economie is er de laatste neoliberale jaren vooral op gericht geweest om te doen geloven dat hyperkapitalisme 'normaal' en 'natuurlijk' is. In werkelijkheid is het, volgens Hudson, eerder een afwijking. En geen goede afwijking, want in de hopeloos verkeerde richting, gedreven door heel bepaalde particuliere belangen. Wie goed onderzoek doet naar samenlevingen in het verleden, ziet dat daar hele andere richtingen waren, met heel andere resultaten. Geen paradijselijk perfecte samenlevingen, maar wel anders dan ze je op de Duisenberg School of Finance willen doen geloven... Ⓐ

Noten
1. Verburgt, Lukas M., 'Something is rotten, in big history', *dNBg* 2022/3, nederlandseboekengids.com/20220613-lukas-verburgt/
2 Knecht, Sicco de en Enzo Rossi, 'Het verhaal van iedereen', *dNBg* 2022/3, nederlandseboekengids.com/20220330-sicco-de-knecht-enzo-rossi/

Van rommeleconomie naar een verkeerde versie van de geschiedenis

Lezing van Michael Hudson op de David Graeber Legacy-conferentie

Het lijkt misschien vreemd om een econoom uit te nodigen om een toespraak te houden op een conferentie over de sociale wetenschappen. Economen zijn opgeleid om abstract te denken en *a priori* deductie te gebruiken – gebaseerd op hoe zij denken dat samenlevingen zich zouden moeten ontwikkelen. Hedendaagse mainstreameconomen zien neoliberale privatisering en vrijemarktidealen als de manier waarop het inkomen en de rijkdom van de samenleving zich in een optimaal evenwicht bevinden zonder enige behoefte aan regulering door de overheid – vooral niet van krediet en schuld.

Tekst door Michael Hudson
Vertaling door globalinfo.nl
Beeld door Susan de Boer

De enige rol die voor de overheid wordt erkend is het handhaven van de 'onschendbaarheid van contracten' en de 'bescherming van eigendom'. Daarmee bedoelen zij de handhaving van schuldcontracten, zelfs wanneer de handhaving daarvan grote aantallen huiseigenaren met schulden zou opzadelen en andere bezitters van onroerend goed zou onteigenen. Dat is de geschiedenis van Rome. We zien vandaag dezelfde schulddynamiek aan het werk. Toch heeft deze fundamentele benadering ertoe geleid dat mainstreameconomen volhouden dat de beschaving dit pro-crediteurenbeleid vanaf het allereerste begin had kunnen en moeten volgen.

De werkelijkheid is dat de beschaving nooit van de grond had kunnen komen als een of andere vrijemarkteconoom in een tijdmachine was gestapt en vijfduizend jaar terug in de tijd was gereisd naar het neolithicum en de bronstijd. Stel dat hij de stamhoofden of heersers uit de oudheid ervan zou hebben overtuigd hoe zij hun handel, geld en grondbezit moesten organiseren op basis van het principe 'hebzucht is prima' en 'elke vorm van overheidsregulering is slecht'.

Als een of andere Milton Friedman of Margaret Thatcher de Sumerische, Babylonische of andere oude heersers had overgehaald om de huidige neoliberale filosofie te volgen, zou de beschaving zich niet hebben kunnen ontwikkelen. Economieën zouden gepolariseerd zijn – zoals de economie van Rome dat was, en zoals de westerse economieën van vandaag dat zijn. De burgers zouden zijn weggelopen, of anders een plaatselijke hervormer of revolutionair hebben gesteund om de heerser omver te werpen die naar dergelijke economische adviezen had geluisterd. Of ze zouden zijn overgelopen naar rivaliserende aanvallers die beloofden hun schulden kwijt te schelden, de slaven te bevrijden en het land te herverdelen.

Een diep ingebedde neoliberale mythe

Toch hebben vele generaties taalkundigen, historici en zelfs antropologen het antisociale individualistische wereldbeeld van de economische discipline geabsorbeerd en denken zij dat de wereld altijd zo geweest moet zijn. Veel van deze niet-economen hebben onbewust hun vooroordelen overgenomen en benaderen zowel de oude als de moderne geschiedenis met een vooroordeel. Ons dagelijks discours is zo overspoeld met de overtuiging van recente Amerikaanse politici dat de wereld verdeeld is tussen 'democratie' met 'vrije markten' en 'autocratie' met overheidsregulering, dat er nu veel fantasie aan het werk is als het over de vroege beschaving gaat.

David Graeber en ik hebben geprobeerd het bewustzijn te vergroten van hoe anders de wereld was voordat de westerse be-

schaving het Romeinse spoor insloeg van pro-crediteuroligarchieën in plaats van paleisachtige economieën die de belangen beschermden van de bevolking met een grote schuldenlast. Toen hij in 2011 *Debt: The First Five Thousand Years* publiceerde, was mijn Harvard-groep van assyriologen, egyptologen en archeologen nog bezig met het schrijven van de economische geschiedenis van het oude Nabije Oosten op een manier die radicaal verschilde van hoe het merendeel van het publiek zich die voorstelde. Davids en mijn nadruk op hoe de taak van het uitspreken van koninklijke schone leiproclamaties, waarbij schulden werden kwijtgescholden, slaven werden bevrijd en het land werd herverdeeld, een normale en verwachte rol waren van Mesopotamische heersers en Egyptische farao's, werd in die tijd nog steeds niet geloofd. Het leek onmogelijk dat dergelijke schone leien de vrijheid van de burgerij in stand hielden.

In alle oude samenlevingen bestond wantrouwen tegen rijkdom

Het boek van David Graeber vatte mijn onderzoek naar de koninklijke kwijtschelding van schulden in het oude Nabije Oosten om aan te tonen dat rentedragende schulden oorspronkelijk werden aangenomen met *checks and balances* om te voorkomen dat zij de maatschappij zouden polariseren tussen schuldeisers en schuldenaren samen. In feite wees hij erop dat de spanningen, die ontstonden door de opkomst van monetaire rijkdom in persoonlijke handen, leidden tot een economische en sociale crisis die de opkomst van de grote religieuze en sociale hervormers inspireerde.

Zoals hij samenvatte 'komt de kernperiode van Jaspers' axiale tijdperk... bijna exact overeen met de periode waarin het muntgeld werd uitgevonden. Bovendien waren de drie delen van de wereld waar de munten voor het eerst werden uitgevonden ook precies die delen van de wereld waar die wijzen leefden; in feite werden zij de epicentra van de religieuze en filosofische creativiteit van het axiale tijdperk'. Boeddha, Laozi en Confucius streefden allen naar het scheppen van een sociale context waarin de economie kon worden ingebed. Er bestond nog geen concept van het laten 'werken' van 'markten' om rijkdom en inkomen toe te wijzen zonder enig idee over hoe rijkdom en inkomen zouden worden besteed.

In alle oude samenlevingen bestond wantrouwen tegen rijkdom, vooral tegen monetaire en financiële rijkdom in handen van schuldeisers, omdat deze over het algemeen werd vergaard ten koste van de samenleving als geheel. Antropologen hebben ontdekt dat dit een algemeen kenmerk is van samenlevingen met een laag inkomen.

Toynbee karakteriseerde de geschiedenis als een zich lang ontvouwende dynamiek van uitdagingen en antwoorden op de centrale zorgen die beschavingen vormgeven. De belangrijkste uitdaging was van economische aard: wie zou profiteren van de overschotten die ontstaan naarmate handel en productie in omvang toenemen en steeds meer gespecialiseerd en gemonetariseerd worden? En vooral, hoe zou de maatschappij het krediet en de schulden verdelen die nodig waren om de economische activiteiten te specialiseren – en tussen 'openbare' en 'particuliere' functies?

Bijna alle vroege samenlevingen hadden een centrale autoriteit die belast was met de verdeling van het overschot op een wijze die het algemeen economisch welzijn bevorderde. De grote uitdaging was te voorkomen dat krediet zou leiden tot het betalen van schulden op een manier die de burgerij verarmde, bijvoorbeeld door persoonlijke schuld en woeker – en meer dan tijdelijk verlies van vrijheid (uit slavernij of ballingschap) of landeigendomsrechten.

Het grote probleem dat het Nabije Oosten in de bronstijd oploste – maar dat de klassieke oudheid en de westerse beschaving niet hebben opgelost – was hoe om te gaan met schulden (met name schulden tegen rente) die betaald moesten worden zonder de economieën te polariseren tussen schuldeisers en schuldenaars, en uiteindelijk de economie te verarmen door het grootste deel van de bevolking tot schuldafhankelijkheid te reduceren. Kooplieden dreven handel, zowel voor zichzelf als voor de heersers in het paleis. Wie zou de winst krijgen? En hoe zou krediet worden verleend in overeenstemming met het vermogen om betaald te worden?

Publieke vs. private theorieën over het ontstaan van grondbezit

De oude samenlevingen steunden op een agrarische basis. Het eerste en meest fundamentele probleem dat de samenleving moest oplossen was de toewijzing van grondbezit. Zelfs gezinnen die in steden woonden die rond tempels en burgerlijke ceremoniële en administratieve centra werden opgebouwd, kregen land toegewezen voor de eigen voorzieningen – ongeveer zoals de Russen in de Sovjettijd *datsja's* (buitenhuisjes) hadden, waar het grootste deel van hun voedsel werd verbouwd.

Bij het analyseren van de oorsprong van grondbezit, zoals bij elk economisch verschijnsel, vinden we twee benaderingen. Enerzijds is er een scenario waarin land door de gemeenschap wordt toegewezen in ruil voor

corvee-arbeidsverplichtingen en dienst in het leger. Anderzijds is er een individualistisch scenario waarin landbezit is ontstaan doordat individuen spontaan zelf land ontgonnen, er hun eigendom van maakten en handwerk of andere producten (zelfs metaal om als geld te gebruiken!) produceerden om met elkaar te ruilen.

Deze individualistische opvatting van landbezit is populair geworden sinds John Locke zich voorstelde dat individuen met hun eigen arbeid (en vermoedelijk die van hun vrouwen) het land – schijnbaar onbebouwd bebost land – gingen ontginnen. Door die inspanning werd hun eigendomsrecht op het land en de opbrengst van de oogst vastgesteld. Sommige families hadden meer land dan andere, omdat zij sterker waren in het ontginnen of een grotere familie hadden om hen te helpen. En er was genoeg land voor iedereen om grond vrij te maken voor het planten van gewassen.

In deze opvatting hoeft geen enkele gemeenschap betrokken te zijn, zelfs niet om zich te beschermen tegen een militaire aanval – of voor onderlinge hulp in tijden van overstroming of andere problemen. Ook krediet is niet nodig, hoewel dat in de oudheid de belangrijkste hefboom was om de verdeling van land te verstoren door het in handen te geven van rijke schuldeisers.

Op een bepaald moment in de geschiedenis ziet deze theorie regeringen in beeld komen. Misschien in de vorm van invasielegers, zoals de Normandische voorouders van de landheren in John Lockes tijd Engels land verwierven. En net als in Engeland zouden de heersers de landeigenaren hebben gedwongen een deel van hun oogst aan belastingen te betalen en militaire dienst te verlenen. In ieder geval werd de rol van de overheid alleen erkend als ‘inmenging’ in het recht van de landbouwer om de oogst naar eigen goeddunken te gebruiken, vermoedelijk om te ruilen voor dingen die hij nodig had, gemaakt door gezinnen in hun eigen werkplaatsen.

Mijn door Harvard gesponsorde groep assyriologen, egyptologen en archeologen heeft een geheel andere ontstaansgeschiedenis van het landbezit gevonden. Landrechten lijken te zijn toegewezen in gestandaardiseerde percelen in termen van hun gewasopbrengst. Om de leden van de gemeenschap van voedsel te voorzien, wezen gemeenschappen uit het late neolithicum en de vroege bronstijd, van Mesopotamië tot Egypte, land toe aan families in verhouding tot wat zij nodig hadden om van te leven en hoeveel zij konden afstaan aan de paleisautoriteiten.

Deze belastingopbrengst, die aan de paleisverzamelaars werd afgedragen, was de oorspronkelijke economische huur. Het landbezit kwam als deel van een tegenprestatie – met een fiscale verplichting tot het leveren van arbeidsdiensten op bepaalde tijden van het jaar, en om te dienen in het leger. Het was dus de belastingheffing die de landeigendomsrechten creëerde, niet andersom. Land was sociaal van aard, niet individualistisch. En de rol van de overheid was die van coördinator, organisator en vooruitkijkende planner, niet slechts roofzuchtig en extractief.

> Een groep assyriologen, egyptologen en archeologen heeft een geheel andere ontstaansgeschiedenis van landbezit gevonden

De publieke versus de private oorsprong van geld

Hoe organiseerden vroege samenlevingen de ruil van gewassen voor producten – en het belangrijkste – om belastingen en schulden te betalen? Was het gewoon een spontane wereld van individuen die ‘ruilhandel dreven’, zoals Adam Smith het uitdrukte? De prijzen zouden ongetwijfeld radicaal hebben gevarieerd, aangezien de individuen geen basisinformatie hadden over de productiekosten of de mate van behoefte. Wat gebeurde er toen sommige individuen handelaars werden, die wat zij produceerden (of producten van anderen in consignatie) gebruikten om winst te maken? Als zij grote afstanden aflegden, waren er dan karavanen of schepen nodig – en de bescherming van grote groepen? Werden dergelijke groepen beschermd door hun gemeenschappen? Speelden vraag en aanbod een rol? En vooral, hoe ontstond geld als een gemeenschappelijke noemer om prijzen vast te stellen voor wat verhandeld werd – of betaald werd aan belastingen en om schulden te vereffenen?

Een eeuw na Adam Smith ontwikkelde de Oostenrijkse econoom Anton Menger een fantasie over hoe en waarom mensen in de oudheid er de voorkeur aan gaven hun spaargeld aan te houden in de vorm van metalen – voornamelijk zilver, maar ook koper, brons of goud. Het voordeel van metaal zou zijn dat het niet bederft (in tegenstelling tot bijvoorbeeld graan dat men in een zak meetorst). Ook werd aangenomen dat het van gelijke kwaliteit was. Zo werden stukken metaalgeld geleidelijk het medium waarmee andere producten werden gemeten die werden verhandeld in ruil – op markten waar regeringen geen enkele rol speelden!

Het feit dat deze Oostenrijkse theorie nu al bijna anderhalve eeuw wordt onderwezen, geeft

aan hoe goedgelovig economen bereid zijn een fantasie te aanvaarden die haaks staat op alle historische gegevens uit de hele geregistreerde wereldgeschiedenis. Om te beginnen zijn zilver en andere metalen helemaal niet van uniforme kwaliteit. Vervalsing is al eeuwenoud, maar individualistische theorieën negeren de rol van fraude – en dus de noodzaak van overheidsgezag om het te voorkomen. Die blinde vlek is de reden waarom de voorzitter van de Amerikaanse Federal Reserve, Alan Greenspan, zo onvoorbereid was op de enorme crisis bij de *junk mortgage* banken in 2008. Overal waar geld in het spel is, is fraude alomtegenwoordig.

Dat is wat er gebeurt in ongereguleerde markten – zoals we kunnen zien aan de huidige bankfraudes, belastingontduiking en misdaden die enorm goed betalen. Zonder een sterke overheid om de samenleving te beschermen tegen fraude, wetsovertredingen, het gebruik van geweld en uitbuiting, zullen samenlevingen polariseren en armer worden. Om voor de hand liggende redenen proberen de begunstigden van deze graaierij de regelgevende macht en het vermogen om dergelijke graaierij te voorkomen, te verzwakken.

> Deze blinde vlekken zijn nodig om het idee te verdedigen van 'vrije markten' die worden gecontroleerd door de rijken

Om monetaire fraude te voorkomen, werden de zilveren en later gouden munten vanaf het Mesopotamië van de bronstijd tot het klassieke Griekenland en Rome in tempels geslagen om de heilige status van hun gestandaardiseerde kwaliteit te benadrukken. Daarom is ons woord voor geld afkomstig van de Romeinse tempel van Juno Moneta, waar de Romeinse munten werden geslagen. Duizenden jaren voordat edelmetaal werd gemunt, werd het geleverd in de vorm van metalen strips, armbanden en andere vormen die in tempels werden geslagen, met gestandaardiseerde legeringsverhoudingen.

De zuiverheid van metalen is niet het enige probleem bij het gebruik van ongemunt geld. Het onmiddellijke probleem waarmee iedereen die producten ruilde voor zilver werd geconfronteerd, was hoe men moest wegen en meten wat men kocht en verkocht – en ook hoe men belastingen en schulden moest betalen. Van Babylonië tot de Bijbel vinden we veroordelingen van kooplieden die valse maten en gewichten gebruikten. Belastingen zijn een taak van de overheid, en in alle archaische samenlevingen waren het de tempels die toezicht hielden op maten en gewichten en op de zuiverheid van metalen. En de benaming van maten en gewichten wijst op hun oorsprong in de overheidssector: fracties verdeeld in zestigsten in Mesopotamië, en twaalfden in Rome.

De handel in eerste levensbehoeften had gestandaardiseerde gebruikelijke prijzen of betalingen aan de paleizen of tempels. Belastingen en schulden waren de belangrijkste aanwendingen van geld. Daaruit blijkt dat 'geld' in de vorm van aangewezen goederen vooral nodig was om belastingen te betalen of producten te kopen van de paleizen of tempels en, aan het eind van het oogstseizoen, om schulden te betalen ter vereffening van dergelijke aankopen.

De huidige neoliberale economische mainstream heeft een sprookje gecreëerd over een beschaving die bestaat zonder enig regulerend toezicht of productieve rol voor de overheid, en zonder enige noodzaak om belastingen te heffen voor sociale basisvoorzieningen zoals openbare bouw of zelfs dienst in het leger. Er is geen noodzaak om fraude te voorkomen, of gewelddadige inbeslagneming van eigendom – of het verbeuren van landeigendomsrechten aan schuldeisers als gevolg van schulden. Maar zoals Balzac opmerkte, zijn de meeste grote familievermogens het resultaat van een of andere grote diefstal, verloren gegaan in de nevelen van de tijd en door de eeuwen heen gelegitimeerd, alsof het allemaal natuurlijk was.

Deze blinde vlekken zijn nodig om het idee te verdedigen van 'vrije markten' die worden gecontroleerd door de rijken, vooral door schuldeisers. Er wordt beweerd dat dit het beste is, en dat de maatschappij zo moet worden bestuurd. Daarom wordt de huidige Nieuwe Koude Oorlog door neoliberalen uitgevochten tegen het socialisme – uitgevochten met geweld, en door onderzoek van de geschiedenis uit te sluiten van het academische economische curriculum en dus uit het bewustzijn van het grote publiek. Zoals Rosa Luxemburg het uitdrukte: de strijd gaat tussen socialisme en barbarij.

De publieke versus de particuliere oorsprong van rentedragende schuld

De rentevoeten waren eeuwenlang gereglementeerd en stabiel. De sleutel was het gemak van berekening: tienden, twaalfden of zestigsten. Babylonische schriftgeleerden werden opgeleid om elke rentevoet te berekenen als een verdubbelingstijd. Schulden groeiden exponentieel, maar de schriftgeleerden leerden ook dat kuddes vee en andere materiële economische output in een S-curve afnamen. Daarom was samengestelde rente verboden. Het was ook de reden dat het nodig was om schulden periodiek kwijt te schelden. Als heersers schulden niet

hadden kwijtgescholden, zou de start van de antieke wereld vroegtijdig hebben geleden onder het soort verval en ondergang dat de burgerij van Rome verarmde en wat leidde tot het verval en de ondergang van de Republiek – en dat een rechtssysteem van pro-crediteurwetten achterliet om de latere westerse beschaving vorm te geven.

Wat maakt de westerse beschaving typisch westers? Is het allemaal een omweg geweest?
De beschaving had zich niet kunnen ontwikkelen als een moderne Milton Friedman of een verwante Nobelprijswinnaar voor de economie terug in de tijd was gegaan en Hammurabi of de Egyptische farao ervan had overtuigd om individuen gewoon zelf te laten handelen en rijke schuldeisers schuldenaars tot slaven te laten maken – om vervolgens hun arbeid als soldaat te gebruiken om met een leger de koningen omver te werpen en de regering voor zichzelf over te nemen, waardoor een oligarchie in Romeinse stijl zou ontstaan. Dat is wat Byzantijnse families probeerden te doen in de negende en tiende eeuw.

Als de jongens van het ‘vrije ondernemerschap’ hun zin hadden gekregen, zou er geen tempelmunt zijn geweest en geen toezicht op maten en gewichten. Land zou toebehoren aan wie het maar kon grijpen, afschermen of veroveren. Rente zou hebben weerspiegeld wat een rijke koopman een behoeftige landbouwer kon dwingen te betalen. Maar voor economen is alles wat gebeurt een kwestie van ‘keuze’. Alsof er geen absolute noodzaak is – om te eten of om te betalen.

Een economische Nobelprijs werd toegekend aan Douglass North voor zijn bewering dat de huidige economische vooruitgang en die in de gehele geschiedenis gebaseerd is geweest op de ‘zekerheid van contracten’ en eigendomsrechten. Hiermee bedoelt hij de voorrang van schuldeisers om eigendommen van schuldenaren af te schermen. Dit zijn de eigendomsrechten om *latifundia* te creëren en bevolkingen tot schuldslavernij te reduceren.[1]

Geen enkele archaïsche beschaving had lang kunnen overleven door dit pad te volgen. En Rome overleefde niet door dat wat het onderscheidende kenmerk van de westerse beschaving is geworden: de regering en de wetgeving in handen geven van een rijke klasse van schuldeisers die land en bezit monopoliseert.

Als een samenleving in de oudheid dit had gedaan, zou het economische leven verarmd zijn. Het grootste deel van de bevolking zou zijn weggelopen. Of anders zou de Chicago school-elite/Thatcherite omver geworpen zijn. De rijke families die deze graaierij sponsorden zouden zijn verbannen, zoals gebeurde in veel Griekse steden in de zevende en zesde eeuw voor Christus. Of de ontevreden bevolking zou zijn weggelopen en/of hebben gedreigd over te lopen naar buitenlandse troepen die beloofden de tot slaaf gemaakten te bevrijden, hun schulden kwijt te schelden en het land te herverdelen, zoals gebeurde met Romes Afscheidingen door de Plebs in de vijfde en vierde eeuw voor Christus.

Zo komen we weer terug bij het punt van David Graeber dat de grote hervormers van Eurazië opkwamen in dezelfde tijd dat economieën werden gemonetariseerd en in toenemende mate geprivatiseerd – een tijdperk waarin rijke families steeds meer invloed kregen op hoe stadstaten werden bestuurd. Niet alleen de grote religieuze hervormers, maar ook de toonaangevende Griekse filosofen, dichters en dramaturgen legden uit hoe rijkdom verslavend is en leidt tot overmoed die hen ertoe brengt rijkdom te zoeken op manieren die anderen schaden.

Het westen kent geen sterke overheidscontrole om te voorkomen dat er een aan rijkdom verslaafde oligarchie ontstaat

Als we de geschiedenis van de oudheid overzien, zien we dat het voornaamste doel van heersers van Babylonië tot Zuid-Azië en Oost-Azië was te voorkomen dat er een oligarchie van kooplieden en schuldeisers zou ontstaan die het bezit van land in eigen handen zou concentreren. Hun impliciete bedrijfsplan was de bevolking in het algemeen te reduceren tot horigheid, schuldslavernij en lijfeigenschap.

Dat is wat er gebeurde in het Westen, in Rome. En we leven nog steeds in de nasleep daarvan. In het hele Westen is ons rechtssysteem nog steeds pro-crediteur en niet in het voordeel van de bevolking met schulden. Dat is de reden waarom persoonlijke schulden, bedrijfsschulden, overheidsschulden en de internationale schulden van landen in het Zuiden zijn opgelopen tot crisissituaties die de economieën dreigen vast te zetten in een langdurige schulddeflatie en depressie.

Precies om hiertegen te protesteren hielp David om Occupy Wall Street (OWS) te organiseren. Het is duidelijk dat we niet alleen te maken hebben met een steeds agressievere financiële sector, maar dat deze een valse geschiedenis heeft gecreëerd, een vals bewustzijn dat is ontworpen om opstand af te schrikken door te beweren dat er geen alternatief is (TINA).

Waar de westerse beschaving fout ging

We hebben twee diametraal tegenovergestelde scenario's die weergeven hoe de meest fundamentele economische verhoudingen tot stand zijn gekomen. Aan de ene kant zien we samenlevingen in het Nabije Oosten en Azië die georganiseerd zijn om het sociale evenwicht te bewaren door de schuldverhoudingen en de handelsrijkdom ondergeschikt te houden aan het algemeen welzijn. Dat doel kenmerkte de archaïsche samenleving en de niet-westerse samenlevingen.

Maar in de westelijke periferie, in de gebieden rond de Egeïsche Zee en de Middellandse Zee, ontbrak de traditie van het 'goddelijk koningschap' uit het Nabije Oosten en de Aziatische religieuze tradities. Dit vacuüm stelde een rijke crediteurenoligarchie in staat de macht te grijpen en het bezit van land en goederen in haar eigen handen te concentreren. Om redenen van *public relations* beweerde zij een 'democratie' te zijn – en zij veroordeelde elke beschermende overheidsregeling per definitie als een vorm van 'autocratie'.

De westerse traditie ontbeert inderdaad een beleid dat rijkdom ondergeschikt maakt aan algemene economische groei. Het westen kent geen sterke overheidscontrole om te voorkomen dat er een aan rijkdom verslaafde oligarchie ontstaat die zichzelf tot een erfelijke aristocratie maakt. Debiteuren en klanten tot een erfelijke klasse maken, afhankelijk van rijke schuldeisers, is wat economen tegenwoordig een 'vrije markt' noemen. Het is er één zonder publieke controlemechanismen tegen ongelijkheid, fraude of privatisering van het publieke domein.

Het kan een toekomstige historicus verbazen dat de politieke en intellectuele leiders van de wereld van vandaag er zulke individualistische neoliberale fantasieën op nahouden over dat de archaïsche maatschappij zich op deze manier 'had moeten' ontwikkelen – zonder te erkennen dat de oligarchische Republiek van Rome zich inderdaad op deze manier ontwikkelde, wat leidde tot haar onvermijdelijke ondergang en val.

Schuldkwijtscheldingen uit de bronstijd en moderne cognitieve dissonantie

Zo komen we weer terug bij de reden waarom ik was uitgenodigd om hier vandaag te spreken. David Graeber schreef in zijn boek *Debt* dat hij de documentatie van mijn Harvard-groep over dat schuldkwijtscheldingen wel degelijk bestonden en niet slechts literaire utopische exercities waren, wilde populariseren. Zijn boek hielp schulden tot een publieke kwestie te maken, net als zijn inspanningen in de OWS-beweging.

De regering-Obama steunde de politie die de OWS-kampen uiteenjoeg en deed er alles aan om het bewustzijn van de schuldproblemen die de Amerikaanse en buitenlandse economieën teisteren, teniet te doen. En niet alleen de mainstream media, maar ook de academische orthodoxie zette zich schrap tegen zelfs maar de gedachte dat schulden kunnen worden afgeschreven en zelfs móéten worden afgeschreven om te voorkomen dat economieën in een depressie raken.

Die neoliberale pro-crediteurethiek is de wortel van de huidige Nieuwe Koude Oorlog. Wanneer president Biden dit grote wereldconflict beschrijft, dat erop gericht is China, Rusland, India, Iran en hun Euraziatische handelspartners te isoleren, karakteriseert hij dit als een existentiële strijd tussen 'democratie' en 'autocratie'.

Met 'democratie' bedoelt hij 'oligarchie'. En met 'autocratie' bedoelt hij elke regering die sterk genoeg is om te voorkomen dat een financiële oligarchie de regering en de samenleving overneemt en met geweld neoliberale regels oplegt. Het ideaal is om de rest van de wereld te laten lijken op het Rusland van Boris Jeltsin, waar Amerikaanse neoliberalen de vrije hand hadden in het wegnemen van alle publieke eigendom van land, inclusief de rechten op minerale grondstoffen en de basis- en nutsvoorzieningen. Ⓐ

Dit is de tekst van een lezing die door Michael Hudson op de Building Bridges around David Graeber's Legacy-conferentie werd gegeven.[2]

Noten

1. Noot van de redactie: latifundium duidt op een groot stuk land of langbouwbedrijf ten tijde van het Romeinse Rijk waarop tot slaaf gemaakten aan het werk werden gezet.
2. davidgraeber.org/conference-building-bridges-around-david-graebers-legacy/

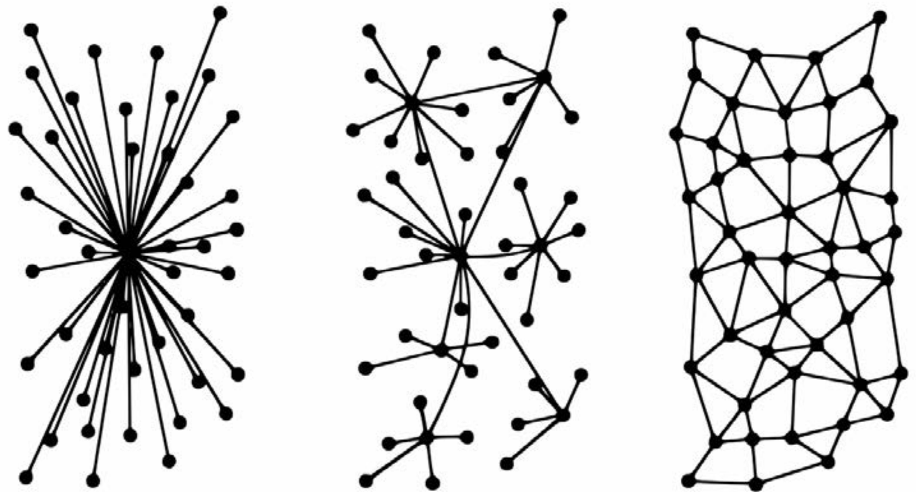
Michael Hudson (1939) is econoom en hoogleraar economie aan de Universiteit van Missouri-Kansas City in de V.S.

CRYPTO-ANARCHISME

De media lijken niet genoeg te krijgen van Bitcoin, Blockchain, NFT's, Web3 en andere *buzzwords* uit de cryptotechnologie. Niet in de laatste plaats omdat er een handjevol mensen schatrijk mee is geworden. Toch was cryptotechnologie niet bedoeld als het piramidespel wat het nu lijkt te zijn geworden. Ooit was het idee een alternatief economisch systeem zonder overheden of banken te realiseren wat uiteindelijk zou moeten leiden tot een internet zonder censuur of controle waarin informatie-uitwisseling vrij zou zijn. In dit artikel wordt uitgelegd wat deze crypto-*hype* is, scheiden we de zin van de onzin, en kijken we wat de anarchistische beweging eraan zou kunnen hebben.

Tekst door Roodepers met medewerking van Puscii

Wat is cryptotechnologie?
Cryptografie (van het Griekse *kryptós*; geheim of verborgen) is de versleuteling van informatie ter geheimhouding of authenticiteit. Met cryptotechnologie (afgekort als crypto) bedoelen we digitale munten of digitale contracten waarbij de authenticiteit van de transactie door computers bepaald wordt. De meeste stukken over crypto gaan vooral over de techniek, maar eigenlijk is dat niet zo relevant om te weten wat we eraan kunnen hebben. Om het nut van crypto te begrijpen moeten we eerst kijken naar de rol van geld in de economie.

Een gecentraliseerd, gedecentraliseerd en een gedistribueerd netwerk

Even terug naar wat economie ook alweer is. In tegenstelling tot wat overheden en economen ons graag doen willen geloven, gaat economie niet over inflatiecijfers, wisselkoersen of rentestanden. Economie (van het Griekse *oikos*; huis, letterlijk huishoudkunde) is in essentie niets anders dan de sociale activiteiten van mensen die iets uit de natuur omvormen tot een nieuw goed. Of je nou een *voku* opzet, een huis bouwt, of je eigen appelmoes maakt, die bruikbare goederen deel of verhandel je met elkaar waardoor er een economie ontstaat. In elk soort maatschappij is er dus sprake van een economie.

Een kleine gemeenschap kan prima zonder geld functioneren. We ruilen, lenen, en houden onze kredieten bij. Zolang we de mensen om ons heen vertrouwen, is geld niet nodig. Dit was hoe economie functioneerde gedurende het grootste deel van de menselijke geschiedenis, zoals anarchist en antropoloog David Graeber beschrijft in *Debt: The First 5000 years* (Melville House, 2011). Waarde was sociaal bepaald, en gebaseerd op wederzijds vertrouwen.

De eerste officiële waardedocumenten ontstonden in de grote agrarische samenlevingen van Mesopotamië, waar steden honderdduizenden inwoners hadden. Handel drijven met onbekenden is een stuk lastiger, want hoe vertrouw je iemand die je niet kent? Daarom gaven deze staten kleitabletten met bonnen, waardepapieren en verzegelde contracten uit. Vanaf 600 voor Christus gebruikten staten munten van edelmetalen, en vanaf de zeventiende eeuw werden dat bankbiljetten. Waarde was niet langer alleen gebaseerd op wederzijds vertrouwen, maar in steeds grotere mate op de macht van de staat. Een macht die weer was gebaseerd op de banken, de politie, en het leger.

Vandaag werkt economie nog steeds zo. De Amerikaanse dollar is niet de wereldmunt vanwege de groene kleur van het biljet of de populariteit van Hollywood, maar simpelweg omdat de Verenigde Staten een economische en militaire supermacht zijn. Met meer dan driehonderd militaire bases buiten het eigen grondgebied kan het land op elk moment militair ingrijpen om haar economische macht te forceren. Zoals we weten gebeurt dat met regelmaat. Ook Nederland gebruikte militaire macht in Somalië, Libië, Irak, en Koeweit om economische belangen te verdedigen. Geld is dan misschien een fictie, maar wel een fictie die geforceerd wordt met staatsgeweld.

Timothy C. May

Cryptoanarchisme
De wereldeconomie is al zo lang gebaseerd op de macht van staten, dat teruggaan naar een geldloze samenleving zelfs onmogelijk lijkt, tenzij je in een kleine commune gaat wonen. Sommige antiautoritaire denkers zien daarom digitale technologie als dé oplossing om een complex economisch systeem te bouwen buiten de staat om. Een vroege pleitbezorger hiervan was de excentrieke computeringenieur Timothy C. May. Hij schreef in 1988 het *The Crypto Anarchist Manifesto*, waarin hij voorspelde dat cryptografie onze samenleving net zo ingrijpend zou veranderen als de boekdrukkunst.[1] May was geen anarchist zoals de Vrije Bond dat definieert, hij zag cryptoanarchisme als een absolute vorm van vrijemarktkapitalisme zonder de staat. Hij was een fan van Friedrich Hayek (één van de grondleggers van het neoliberalisme) en las graag Ayn Rand. Hij zat op een schietvereniging en deed racistische uitspraken op internetfora.[2] Hem en zijn volgelingen moet je daarom eerder zien als libertaire kapitalisten met computers.

Eén van zijn volgelingen was Ross Ulbricht, de bedenker van Silk Road. Dit was een online illegale marktplaats op het *dark web* die berucht werd door de handel in drugs en wapens. Een andere is Cody Wilson, een notoire cryptoanarchist die wereldberoemd werd door zijn 3D-geprinte wapens. Hij strijdt voor een radicaal vrij wapenbezit en verdiende een vermogen met de verkoop van deze wapens. Hij werkte samen met Amir Taaki aan een *DarkWallet* waarmee anoniem met cryptomunten betaald kan worden. Taaki is een Britse cryptoanarchist en vroege Bitcoin-ontwikkelaar die in Rojava vocht voor de Koerdische YPG.

De ideologie van cryptoanarchisten is dus nogal een ratjetoe. Aan deze ene kant noemt Wilson Pierre-Joseph Proudhon als zijn held, maar tegelijkertijd spreekt hij zijn bewondering uit voor Donald Trump en *alt-right*. Amir Taaki vocht in Rojava, leest Öcalan, en woont in kraakpanden, maar gelooft ook dat alleen een vrije markt de staat omver zal werpen. Ze willen een internet waar bedrijven en overheden geen controle over hebben, en hopen op deze manier autonomie over informatie, politiek en economie te realiseren. Alleen is deze versie van anarchisme niet geïnteresseerd in antikapitalisme, solidariteit of wederzijdse hulp.

Bitcoin en de Blockchain
In 2008 bedacht iemand onder het pseudoniem Satoshi Nakamoto een concept voor digitaal geld genaamd Bitcoin. Het idee was om een digitale munt te creëren waar banken en overheden geen invloed op konden uitoefenen. Maar hoe kunnen mensen

Ruslands grootste cryptomijn
Foto Andrey Rudakov

Deze versie van anarchisme is niet geïnteresseerd in antikapitalisme, solidariteit of wederzijdse hulp.

een digitale munt vertrouwen die niet is gebaseerd op sociaal vertrouwen en ook niet op de macht van de staat? Bitcoin loste dat op met technologie; het vertrouwen werd gebaseerd op wiskunde en de kracht van het netwerk.

Hoe werkt dat? Elke computer in het Bitcoin-netwerk is getuige van elke transactie zodat er niks gestolen kan worden. Als tweede vertrouwensvorm wordt een ingewikkelde cryptografische berekening gebruikt zodat niemand transacties kan vervalsen. Elke transactie wordt vervolgens vastgelegd in een digitaal kasboek (de *blockchain*) waar niemand het meer kan uitwissen. Deze technologie is de basis voor alle crypto. Waar economische waarde initieel dus was gebaseerd op wederzijds vertrouwen, en daarna op staatsmacht, is economisch vertrouwen hier gebaseerd op technologie.

Gedecentraliseerde netwerken
Sommige anarchisten voelen zich aangetrokken tot crypto omdat het een gedecentraliseerd alternatief biedt voor onze centraal aangestuurde economie. Alleen technisch gezien was het hele internet altijd al decentraal. Het internet werd in 1969 bedacht door het Amerikaanse ministerie van Defensie als een computersysteem wat een nucleaire aanval kon overleven, en daarom heeft het met opzet geen centrale aansturing. Helaas werd het internet snel gecommercialiseerd en een halve eeuw later is het merendeel in handen van een klein aantal bedrijven. Enerzijds zijn we voor de toegang tot internet afhankelijk van een handvol providers en telecombedrijven, anderzijds zijn het bedrijven als Amazon, Apple, Meta (voorheen Facebook), Microsoft en Google die vrijwel alle grote platforms, servers, en onderzeese kabels bezitten. Deze bedrijven moeten op hun beurt de wetten van de overheid volgen, en zo kunnen overheden het internet censureren of zelfs afsluiten

Advertentie voor Anarchapulco festival 2020

als ze dat nodig vinden. Dit gebeurt regelmatig in landen zoals Rusland, China, Turkije en Iran. Hiermee zijn we terechtgekomen in een realiteit die haaks staat op het idee van een vrij internet, dat wil zeggen, een internet vrij van censuur en surveillance door overheden en bedrijven.

Crypto-bros

In de beginjaren van Bitcoin zagen cryptoanarchisten een revolutionair potentieel in crypto, maar al snel ging het een hele andere kant op. Omdat Bitcoin wordt verhandeld op online beurzen is de waarde afhankelijk van de vraag. In 2009 begon Bitcoin (BTC) met een waarde van $ 0 en steeg de waarde van 1 BTC, op het hoogtepunt in 2021, tot $ 68.000. Iedereen die er vroeg in had geïnvesteerd werd zo multimiljonair, en zo werd het ook een populaire investering onder reguliere beleggers en durfkapitalisten. Bitcoin wordt daarom ook wel een piramidespel genoemd, omdat iedereen die Bitcoin bezit er baat bij heeft dat anderen ook Bitcoins kopen, wat de prijs weer omhoogstuwt. Nu begrijp je misschien waarom elke Bitcoin-investeerder vaak een evangelist wordt voor crypto, en waarom we op internet overspoeld worden met reclame om te investeren in Bitcoin.

Fijn voor die vroege investeerders kun je zeggen, maar met mij heeft het niets te maken. Helaas is dat niet zo, want met die Bitcoin-miljoenen kopen de *crypto-bros* huizen, aandelen en ander kapitaal waardoor onze huur, ons eten, en onze energierekening duurder worden. Zolang mensen met Bitcoin huizen en andere fysieke spullen kopen, betalen we daar allemaal aan mee. In de recente HBO-docuserie *The Anarchists* (2022) zien we een groep ultrarijke crypto-bros uit de VS en Canada die naar Mexico vlucht om belasting en vervolging te ontlopen, wonend in grote villa's in Acapulco (bijgenaamd Anarchapulco) terwijl ze cocktails drinken aan het strand. Dit zorgt er helaas voor dat dit soort libertair kapitalisme wordt verward met echt anarchisme.

Er bleek nog een ander probleem met Bitcoin te zijn. Nieuwe digitale munten worden gecreëerd door computers die ingewikkelde berekeningen moeten oplossen. Alleen worden deze berekeningen met de creatie van elke nieuwe Bitcoin steeds lastiger, waardoor peperdure *serverfarms* worden gebouwd die dag en nacht staan te rekenen. Inmiddels verbruikt Bitcoin net zoveel energie als Argentinië, en is het energieverbruik van één Bitcoin-transactie gelijk aan een gemiddeld huishouden in de VS per jaar. Crypto-bros worden dus letterlijk rijk door de planeet nog net iets sneller te vernietigen.

Na dertien jaar heeft Bitcoin nog steeds de belofte niet waargemaakt dat het de financiële machtsverhoudingen zou veranderen. Waardecreatie in het kapitalisme gebeurt nog altijd door de uitbuiting van arbeiders, terwijl kapitalisten nog steeds slapend rijk worden met het speculeren in vastgoed, aandelen, en nu dus ook crypto. Banken zijn nu bezig met hun eigen cryptomunten, en de EU werkt aan een Europese cryptomunt. Als staatsrepressie en het kapitalisme niet fundamenteel worden bevraagd, blijft crypto vooralsnog oude wijn in nieuwe zakken.

Alternatieve betaalmiddelen

Als inspiratie voor een autonome economie kunnen we beter kijken naar de geschiedenis van alternatieve, vaak lokale, betaalmiddelen. Deze zijn weliswaar klein in schaal, maar

Bijlmer Euro, Christian Nold, 2009

Als staatsrepressie en het kapitalisme niet fundamenteel worden bevraagd, blijft crypto vooralsnog oude wijn in nieuwe zakken.

ze bestaan al lang en er zijn duizenden voorbeelden. Het idee achter een lokale munt of solidariteitseconomie, is dat waarde binnen de gemeenschap blijft. De lokale munt kun je niet bij de Coffee Company of de Albert Heijn gebruiken, maar wel bij de lokale koffietent of de groenteman, en zo wordt de lokale economie ondersteund. Zo versterk je sociaal vertrouwen, en is er minder uitstoot omdat mensen meer lokale producten kopen. Alleen al in Amsterdam heb je de 'Bijlmer Euro', de 'Noppes' en de 'Makkie'. In Duitsland waren er in 2006 meer dan zestien regio's waar lokale betaalmiddelen gebruikt werden.

Een mooi voorbeeld van een alternatief betaalmiddel zijn de 'Labor notes', bedacht in 1825 door de Amerikaanse anarchist Josiah Warren. Hij vond dat arbeidstijd een veel eerlijker ruilmiddel is dan geld. In zijn winkel, de Cincinnati Time Store, kon je daarom betalen met een uur aan arbeid. Producten waren geprijsd naar de hoeveel arbeidstijd die de productie had gekost. In zijn simpelheid was dit niet alleen effectief maar ook erg solidair. Zo is een uur werk van een schoonmaker gelijk aan een uur werk van een chirurg, waardoor arbeid van elk mens van gelijke waarde is. Sindsdien staat dit betaalmiddel ook wel bekend als *Timebanking* en wordt het in 34 landen gebruikt.

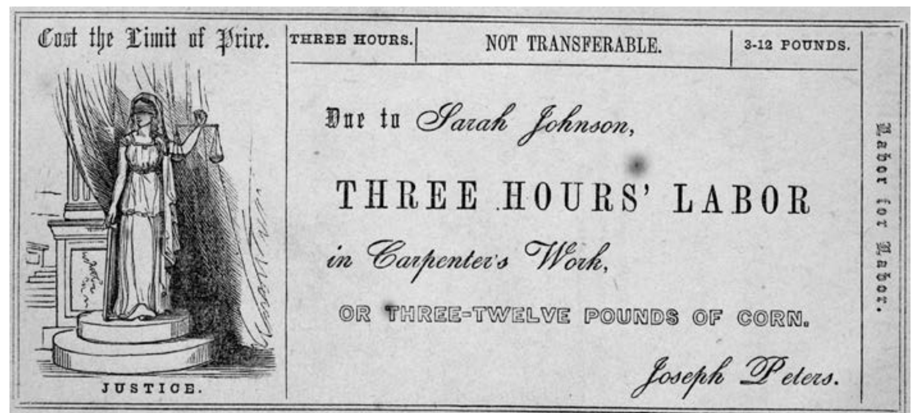
Alternatieve betaalmiddelen worden vaak gebruikt in regio's waar de overheid afwezig is of waar lokale culturen hun autonomie willen uitbreiden naar een lokale economie. Zo wordt in Mexico wordt de 'mixuhcas' gebruikt, een combinatie van ruilhandel en een lokale munt waarin bijvoorbeeld twee maïskoeken hetzelfde kosten als een brood, en een avocado net zoveel als een zak bonen, wat weer net zoveel waard is als een uur werk voor een loodgieter. Mensen in de regio waarderen deze lokale munt omdat de Mexicaanse peso voor hun een symbool is voor het geweld en de kolonisatie van land door multinationals.

Tijdens de Spaanse Burgeroorlog gebruikten de anarchistische coöperaties ook alternatieve betaalmiddelen. Vaak werd de peseta afgeschaft en vervangen door vouchers of bonnen die gebruikt konden worden voor eten en andere basisbehoeften. Sam Dolgoff laat zien in *The Anarchist Cooperatives: workers' self-management in the Spanish revolution 1936–1939* (Black Rose Books, 1973), dat de miljoenen leden van de anarchistische coöperatieven manieren verzonnen om zonder de peseta te kunnen leven. In sommige regio's, zoals Aragón, circuleerden meer dan 250 verschillende soorten alternatieve munten, vouchers, bonnenboekjes en kaarten. Alleen leidde dit ook weer tot een probleem: de handel tussen regio's, collectieven en met het buitenland werd een stuk lastiger. Anarchisten verbrandden bijvoorbeeld stapels papieren geld, maar realiseerden zich niet dat ze er ook wapens van hadden kunnen kopen in het buitenland. Vervolgens werden vooral zilver en goud weer noodgedwongen gebruikt om met het buitenland te handelen. Een lokaal betaalmiddel heeft dus ook zijn nadelen.

In tegenstelling tot de waarde van cryptomunten is de waarde van alternatieve betaalmiddelen in deze voorbeelden echter gebaseerd op sociaal vertrouwen. Dat maakt ze bruikbaarder in het dagelijks leven dan Bitcoin (waar je bijna nergens mee kunt betalen), en minder gevoelig voor speculatie of zelfverrijking. Een solidair alternatief voor ons economisch systeem zonder staatsmacht zal dus altijd een mate van sociaal vertrouwen in zich moeten hebben.

Bestaat ethische crypto?

Er zijn serieuze pogingen gedaan om crypto te gebruiken voor non-hiërarchische organisaties, waarvan Faircoin één van de bekendste is. In 2014 bedacht Enric Duran met een aantal

Labor note, 1846

CNT waardepapier, 1936–1937

radicale hackers de cryptomunt FairCoin voor de FairCoop. Deze internationale coöperatie is voortgekomen uit de Cooperativa Integral Catalana (CIC), een grote coöperatie in Catalonië met meer dan 2.500 leden, een eigen *hacklab*, fabriek, supermarkt en voedselopslag. De FairCoin is een milieuvriendelijke cryptomunt die is bedoeld voor dagelijks gebruik in de coöperatie. Het ging mis toen de munt ook werd aangeboden op cryptoveilingen als speculatieobject. De hoop was om door speculatie geld op te halen, maar helaas nam de waarde van Bitcoin een duikvlucht en trok het andere cryptomunten, waaronder FairCoin, met zich mee. Daarmee werd FairCoin ineens te goedkoop, waardoor de prijzen van producten in de coöp niet meer overeenkwamen met de echte kosten. Sam Dallyn en Fabian Frenzel schrijven in hun onderzoek dat het ongelimiteerd speculeren op de munt niet te rijmen viel met het praktische dagelijks gebruik voor de inkoop en verkoop van producten.[3]

Een ander voorbeeld is Carboncoin, een theoretisch voorstel voor een cryptomunt uit de roman *Ministry for the Future* (Orbit books, 2020) van Kim Stanley Robinson. Carboncoin is een cryptomunt waarvan de waarde gekoppeld is aan de verlaging van de uitstoot van broeikasgassen, waardoor het economisch aantrekkelijk wordt minder te vervuilen. Zo zou een kleine boer die voor zichzelf biologische groenten teelt hiervoor Carboncoins ontvangen, terwijl deze boer in de 'normale economie' niet eens zou meetellen. Ook zouden inheemse stammen die tropische regenwouden beheren daar betaald voor kunnen krijgen, terwijl het nu economisch aantrekkelijker is er palmolieplantages van te maken. Alleen is de vraag of dit in de praktijk niet ook een investeringsvehikel wordt, zoals de handel in emissierechten. Emissiehandel is bedacht in 2005 als een manier om broeikasgasuitstoot te verminderen via de markt. In de praktijk kochten rijke landen echter gewoon emissierechten op van arme landen, om er vervolgens mee te gaan speculeren. Sindsdien is de uitstoot alleen maar toegenomen, terwijl emissiehandelaren zichzelf hebben verrijkt.

Uit de voorbeelden blijkt het nog niet zo eenvoudig om techniek te gebruiken om problemen op te lossen die sociaal of ecologisch van aard zijn. Volgens onderzoeker Rachel O'Dwyer hebben cryptoanarchisten de denkfout gemaakt dat ze techniek verwarren met sociaal vertrouwen. Crypto stelt grote groepen mensen weliswaar in staat samen te werken op basis van techniek, maar er zijn nog steeds *grassroots* organisaties en *community organizing* nodig om solidaire gemeenschappen te bouwen. Daarnaast, zo schrijft ze, is er geen enkel bewijs dat iets wat gedecentraliseerd is of zonder structuur ook automatisch antikapitalistisch is. Sterker nog, kapitalisme heeft laten zien dat het heel goed gedijt zonder centralisatie.[4]

Het kapitalisme heeft laten zien dat het heel goed gedijt zonder centralisatie

Zonder de machtsverhoudingen in de maatschappij te bevragen werd crypto al snel een nieuw vehikel voor de rijken om nog rijker te worden door spaarzame grondstoffen te verbruiken. Daarom moet crypto vooral worden gezien als één van de technologieën die sociale bewegingen kunnen gebruiken, maar die niet per se effectiever of beter is dan anderen. Het internet is nog steeds zeer geschikt voor collectieve productie, zoals Dmytri Kleiner van de Telekommunisten schrijft. Opensource software zoals Linux en Wikipedia zijn goede voorbeelden van collectief antikapitalistisch werk, waarin waarde gezamenlijk wordt gecreëerd en productiemiddelen in publiek beheer zijn.[5] Dit laat zien wat er mogelijk is als mensen collectief kennis produceren, en dat kan prima zonder crypto. Ⓐ

Noten
1. Timothy C. May, *The Crypto Anarchist Manifesto*, (1988), gepubliceerd op: groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/crypto/cypherpunks/may-crypto-manifesto.html
2. Nathaniel Popper, 'Timothy C. May, Early Advocate of Internet Privacy, Dies at 66', op: nytimes.com/2018/12/21/obituaries/timothy-c-may-dead.html, geplaatst op 21 december 2018.
3. Sam Dallyn en Fabian Frenzel, 'The Challenge of Building a Scalable Postcapitalist Commons: The Limits of FairCoin as a Commons-Based Cryptocurrency', *Antipode* vol. 53 nr. 3 (2021) pp. 859-883.
4. Rachel O'Dwyer, 'Blockchain Just Isn't As Radical As You Want It To Be: On how a new administrative technology is being conflated with radical politics', op: longreads.com/2018/02/15/blockchain-just-isnt-as-radical-as-you-want-it-to-be/, geplaatst op: 15 februari 2018.
5. Dmytri Kleyner, *The Telekommunisten Manifesto*, Network Notebooks vol. 3 (2010).

FairCoin ecologie binnen de FairCoop, 2017

De noodrem

Door Mirka

Het meisje met de parel!

Gaan we gauw weer eens bekijken, geweldig mooi schilderij.

Moeten ze eerst de lijm eraf zien te krijgen.

Lijm? Hoezo? Nee! Toch niet...!

Jawel, en terecht!

Helemaal niet terecht. Waarom actievoeren tegen kunst?!

Het is niet tegen kunst. Ze doen het juist omdat kunst iets is dat bijna iedereen waardevol vindt.

Dat begrijp ik niet. Alles van waarde is weerloos. Daar ga je zorgvuldig mee om.

Het gaat om de aandacht natuurlijk. Het zoveelste kruispunt of het zoveelste kantoor bezetten maakt geen enkele indruk meer. Alles en iedereen gaat maar door. Alsof er geen catastrofe aan de gang is.

Ja, verschrikkelijk. Maar van kunst moet je afblijven. Werk liever samen met kunstenaars, die zijn bijna altijd links.

Museumbezoekers zijn vaak welgestelden, die liever niet te veel gestoord worden in hun luxe leventje, dat blijkt maar weer uit alle reacties. Zelfs jij bent niet solidair, dat valt me vies tegen.

Ik ben het wél helemaal eens met het doel van de actie natuurlijk.

Nou, daar gaat het toch om?

Niet alleen. Het gaat ook om de manier waarop je dat doel wilt bereiken.

Die kunstwerken worden heel gelaten hè.

Ja, maar de suggestie is dat je ze kapot zou kunnen maken.

Ja. En dat dat dan in geen verhouding zou staan met het kapotmaken van de wereld zoals dat nu aan de gang is.

Dus het doel heiligt de middelen.

Ja, in dit geval wel. Maar het is geen geweld.

Wel dreiging daarmee. Een soort gijzeling. Chantage. Het is in feite dwang.

Kom op zeg! Dan kan je helemaal niks meer doen. Het bezetten van een kruispunt is ook dwang.

Maar daar richt je je tenminste op medeveroorzakers van de problemen. De klimaatcrisis is niet de schuld van musea, zou ik zeggen.

Wel mede de schuld van de mensen die daar komen.

Naar kunst kijken lijkt me een onschuldige manier van je tijd doorbrengen. Anders dan winkelen, op een verwarmd terras zitten en maar weer eens een vliegvakantie boeken.

Maar dat zijn meestal diezelfde mensen, en die dingen die jij opnoemt worden allemaal al eindeloos lang aangekaart, het probleem is dat mensen dat allemaal niet meer horen. Als er activisten voor dood gaan liggen of zich vastlijmen aan het wegdek kijkt niemand meer op of om. Het is normaal geworden, iedereen shopt lekker door, de fabrieken produceren er niet minder om, de overheid stuurt er wat geüniformden op af, de groep wordt geboeid afgevoerd en dat was het dan. Acties rond beroemde kunstwerken zijn bedreigend, en dat zullen ze waarschijnlijk ook blijven. Dat is een mooi podium. Of nee, niet mooi, maar broodnodig.

Waarbij je dus een kwetsbare sector veel schade toebrengt. Alles moet schoongemaakt worden, er zal extra beveiliging komen, de verzekeringspremies zullen omhoog schieten. Museumkaartjes worden onbetaalbaar voor de niet-rijken. Zoiets moet je niet willen.

Straks is de aarde onleefbaar, waar hebben we het over? Het is een noodsituatie, te vergelijken met oorlog. Van mij mag álles acuut stilgezet worden.

Een soort noodrem aan het kapitalisme. Dat is wat anders. Daar ben ik ook voor!

Een noodrem, dat zou mooi zijn. Waar zit die? Daar wil ik graag aan trekken.

Dat zullen we met ons allen moeten doen.

Ah, nee toch? Eerst consensus, is dat wat je wilt?

Uiteindelijk wel, maar helaas, zo'n rem is er toch niet. Of het zou ieders gedrag moeten zijn. Om te beginnen natuurlijk dat van de bazen van bedrijven, de aandeelhouders, de overheid, maar ook niet te vergeten alle zogenaamde gewone mensen. We hebben allemaal een piepklein stukje van die rem in handen.

De meesten weten dat heus wel, maar het dagelijkse leven lokt. Mensen die in armoede leven of andere problemen hebben zijn al lang blij als ze dat dagelijks leven zonder al te veel kleerscheuren doorkomen. Anderen, die meer geluk hebben, wentelen zich in dat geluk, sommige in grote luxe. Activisten zijn uitzonderingen, zij wachten niet op anderen, maar trekken als eersten aan de bel. En hoe schriller die bel klinkt, hoe meer mensen wakker zullen worden.

Wakker met een ochtendhumeur vrees ik, boos op de activisten.

Geeft niet. Als er maar aandacht komt, echte aandacht. Lief zijn helpt nou eenmaal niet.

Jawel. De zachte krachten zullen overwinnen.

Ik help het je hopen – maar denk je echt dat we daar de tijd nog voor hebben? Ⓐ

SJAKOO'S BOEKENTIPS

Bas van der Plas
BELARUS IS GEEN RUSLAND
Macht en oppositie in Wit-Rusland.

Bas van der Plas, die zich al decennia bezighoudt met het volgen van de wereld van de voormalige Sovjet-Unie, dook ditmaal in de geschiedenis van Belarus. Deze voormalige Sovjetrepubliek is een vazalstaat van het Rusland onder Poetin geworden. De dictator Loekasjenko maakte van Belarus een gesloten land, waar de uitslag van de verkiezingen al bij voorbaat vaststaat omdat er grootschalig gefraudeerd wordt, corruptie welig tiert, staatscontrole en repressie steeds groteskere vormen aannemen en waar Loekasjenko in het voorjaar van 2022 Ruslands troepen vrije doorgang over het grondgebied van Belarus verschafte bij de inval in Oekraïne. Van der Plas' boek besluit met een beschrijving van de grootschalige protesten tegen de dictatuur in 2020. De spontane protesten die op grote schaal plaatsvonden ontbreekt het volgens de auteur aan politiek leiderschap. Een klassieke duiding voor waarnemers die niets kunnen aanvangen met rebellerende volksmassa's die zich niet voor het karretje laten spannen van eventuele politieke oppositieleiders.
Van der Plas lijkt vooral pro-EU en pro-NAVO-krachten op de achtergrond te zien bij de protesten tegen Loekasjenko, zonder verder aan te geven waaruit dat zou blijken, in plaats van de protestbeweging te zien als een emancipatiebeweging van Belarus-inwoners die genoeg hebben van dertig jaar dictatuur en repressie. Hij heeft blijkbaar amper of geen contacten met de groepen of circuits die in het najaar van 2020 de straat op gingen en geconfronteerd werden met grootschalige staatsrepressie waarbij ook doden vielen, veel gewonden vielen en talloze mensen in de gevangenis belandden. Dat de weerstand tegen Loekasjenko en zijn financiële leenheer Poetin groot is in Belarus, ondanks de enorme repressie in 2020-2021, bleek ook na het begin van de inval in Oekraïne. Op grote schaal werd het spoornetwerk in Belarus, dat door het Russische leger werd gebruikt voor de bevoorrading van zijn troepen, gesaboteerd door anonieme groepen, waardoor dat netwerk wekenlang niet gebruikt kon worden. De Russische *Blitzkrieg* mislukte mede daardoor. Het is wachten op de volgende protestgolf.

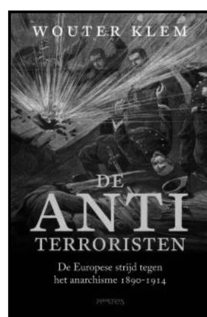
Insudok, Narva, 2021,
ISBN 9789076539041, 168 pagina's, € 19,95

Gavin Mueller
BREAKING THINGS AT WORK
The Luddites were right about why you hate your job

Mueller geeft een historisch overzicht van het luddisme door de eeuwen heen. De luddieten waren arbeiders die in het begin van de industriële revolutie aan de machines, die langzaamaan ingevoerd werden om het handwerk van de arbeiders te vervangen, dan wel om te zetten in afstompend, monotoon lopende band werk, sabotage pleegden om op deze wijze hun werkgevers dwars te zitten. Mueller zet de traditie van de luddieten af tegen een radicale hedendaagse technologiekritiek en formuleert ernstige twijfels bij het hedendaagse linkse techniekoptimisme. Hij verhaalt over het verzet van arbeiders in de weverijen in de vroege negentiende eeuw, fabrieksbezettingen en sabotage tegen prikklokken, over studenten die in de VS uit protest tegen de Vietnamoorlog computers in de fik staken, over hackers, softwarepiraterij en zelfbedieningskassabedrog. In al deze voorbeelden toont zich het verzet tegen techniekvormen die het leven en werk hadden moeten vereenvoudigen, maar in veel gevallen het tegendeel veroorzaakten, tot minder autonomie en meer controle(mogelijkheden) leiden.

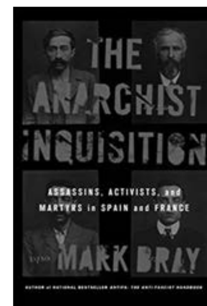
Verso, London, 2021,
ISBN 9781786636775, 176 pagina's, € 14,99

Wouter Klem
DE ANTITERRORISTEN
De Europese strijd tegen het anarchisme 1890-1914

In de periode 1890-1914 werd Europa overspoeld door een reeks aanslagen van anarchisten op toplieden uit de economie en politiek, of representanten van het repressieapparaat van de staat, vaak als reactie op dodelijke repressie tegen arbeidsonrust. Klem promoveerde op de samenwerking tussen de Europese staten en politiediensten bij het bestrijden van de anarchistische beweging. Middels studiereizen, conferenties, uitwisseling van nieuwe criminologische technieken en bovenal het uitwisselen van persoonsgegevens van verdachte lieden werd gepoogd de opkomst en verspreiding van de anarchistische beweging een halt toe te roepen. In feite werden toen de fundamenten gelegd voor organisaties als Interpol en het grootschalig uitwisselen van persoonsgegevens wat tot op de dag van vandaag doorgang vindt. Nog steeds bestaan er allerlei 'zwarte lijsten' van lieden die in de gaten gehouden, ofwel geweerd zouden moeten worden. Klem beschrijft ook dat die samenwerking ertoe leidde dat de politiediensten, zonder feitelijke onderbouwing, geloofden in een internationale samenzwering en dat de hele reeks aanslagen voortkwam uit een vooropgezet plan in plaats van uit spontane reacties op gebeurtenissen die de daders als traumatisch ervoeren – in feite een vroege vorm van complotdenken van staatswege. Bedenk bij het lezen wel dat de auteur promoveerde bij Beatrice de Graaf, overheidsadviseur in zake terrorismebestrijding, en sinds 2019 zelf werkzaam is als analist bij het ministerie van Justitie. Hoogst merkwaardig is dat Klem nergens verwijst naar het proefschrift van Peter van der Mark, *Revolutie en reactie: De repressie van de Italiaanse anarchisten*, 1870-1990, (RUG, 1997, online te downloaden), wat al uitgebreid ingaat op de onderhavige thematiek en ook uitgebreid beschreef welke samenwerking er tussen Europese staten op gang kwam tijdens de zogenaamde periode van 'de anarchisten van de daad'. Ook F.B. Enthoven's (1877-1928), proefschrift *Studie over het anarchisme van de daad* (Scheltema & Holkema's Boekhandel, Amsterdam, 1901) heeft hij links laten liggen, wat op zijn minst opmerkelijk is, aangezien dat waarschijnlijk één van de eerste Nederlandse boeken over dit thema is.

Prometheus, Amsterdam, 2022,
ISBN 9789044647020, 461 pagina's, € 30,00

Mark Bray
THE ANARCHIST INQUISITION
Assassins, activists, and martyrs in Spain and France

Bray, de auteur van het bekende *Antifa: The Antifascist Handbook*, verkent in deze studie de transnationale mensenrechtencampagnes die op gang kwamen na een gruwelijke repressiegolf in Spanje waarmee rond het begin van de 20e eeuw gepoogd werd om anarchistische activiteiten compleet lam te leggen. Bray neemt ons mee door dit tumultueuze tijdperk, van achterkamertjes in Parijs, via martelkamers in Barcelona, naar internationale antiterroristische conferenties in Rome en Berlijn tot mensenrechtendemonstraties in Buenos Aires. Anarchistische aanslagen, als reactie op repressie van de arbeidersbeweging, op theaters, cafés en hoogwaardigheidsbekleders bracht een golf van arrestaties en rechtszaken op gang, invoering van antianarchismewetgeving en executies in Spanje en Frankrijk. Een wereldwijd netwerk van journalisten, juristen, vakbondsactivisten, anarchisten en andere dissidenten legde een verband tussen martelpraktijken op het Iberische schiereiland en de brute onderdrukking van koloniale opstanden in Cuba en op de Filipijnen, en vormde de grondslagen voor een beweging die zich keerde tegen de herinvoering van de 'inquisitie'. Bray schildert een portret van de activisten en aanslagplegers. Hij ziet mensenrechtenstrijd en terrorisme als een tandem in de strijd tegen de wreedheden die de Spaanse staat aanrichtte. Bray's studie bestrijkt de periode 1890-1909 en sluit af met de executie van de pedagogische hervormer Francisco Ferrer Guardia.

Cornell University Press, 2022,
ISBN 9781501761928, 327 pagina's, € 38,99

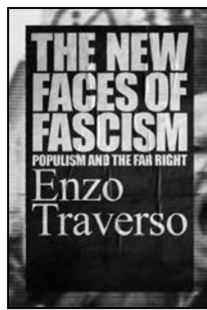
Anonym

ÜBERFALLEN WIR DIE HERRSCHENDEN VERHÄLTNISSE!

Anthologie anarchistischer Beiträge für die Enteignung als revolutionäres Instrument

Binnen de anarchistische beweging werden legio debatten gevoerd over het thema 'onteigening'. Het collectief dat deze bundel samenstelde, spreekt zich middels deze publicatie uit voor de revolutionaire, collectieve en individuele onteigening. Zij verstaan onder onteigening een stap in de richting van de vernietiging van de logica van de waren, van het bezit en de omstandigheden die vereist zijn om dat bezit in stand te houden. In deze bundel een aantal korte teksten uit de tijdsspanne van 1880-2016 waarin de auteurs zich vanuit diverse revolutionaire gronden uitspreken voor onteigening als strijdmiddel. Onder de auteurs: Peter Kropotkin, Clément Duval, Alexandre Marius Jacob, Enrico Arrigoni, Giannis Dimitrakis, Rami Syrianos en nog een aantal al dan niet anonieme auteurs.

AnarchistInnen in Solidarität, Hamburg, 2019, Zonder ISBN, 110 pagina's, € 5,50

Enzo Traverso

THE NEW FACES OF FASCISM

Populism and the far right

Wat betekent fascisme eigenlijk in de eenentwintigste eeuw? Veelal denken we bij dit woord aan de periode tussen de twee wereldoorlogen en hebben we een landschap voor ogen waarin geweld, dictaturen en genocide de overhand hebben. Deze beelden komen bovendrijven nu we geconfronteerd worden met de opkomst van extreemrechts, nationalisme, racisme, vreemdelingenhaat, islamofobie en terrorisme, waarbij het laatste de afgelopen jaren geregeld wordt aangeduid als 'islamofascisme'. Behalve enkele oppervlakkige overeenkomsten tonen deze hedendaagse verschijnselen veel verschilpunten met het historische fascisme, waarschijnlijk meer dan overeenkomsten. Paradoxaal genoeg voedt de angst voor terrorisme de populistische en racistische politiek van Marine Le Pen in Frankrijk of Donald Trump in de VS door te claimen dat ze de beste garantie zijn tegen het 'jihadistisch fascisme'. Maar kunnen we een terroristische beweging, wiens belangrijkste doelwit de westerse dominantie is, als fascistisch aanduiden, wanneer het klassieke fascisme een product van het imperialisme was? Door het ontwarren van deze tegenstrijdige kluwen, helpt Traverso met zijn historische blik deze raadsels van het heden te ontcijferen. Hij komt met het concept van 'postfascisme', een hybride verschijnsel: noch een kopie van het historische fascisme, noch iets compleet afwijkends, waarmee hij een aantal heterogene en transnationale bewegingen aanduidt die ergens heen en weer zwenken tussen de hang naar een afgesloten verleden en angst voor een onzekere toekomst en zich aangetrokken voelen tot autoritarisme en een aartsconservatieve en populistische 'democratie'.

Verso, London, 2019, ISBN 9781788730464, 200 pagina's, € 21,99

Etniko Bandido Infoshop

ANARCHIST FEMINISTS IN THE PHILIPPINES

Een blinde vlek voor velen in Europa: anarchafeminisme op de Filipijnen. Een verzameling artikelen, essays, interviews en diagrammen voor weergave van historische ontwikkelingen. Het oogmerk van de samenstellers is om een overzicht te geven van anarchistische en feministische vrouwen op de Filipijnen, heden ten dage en in het verleden. Dit wordt met name gedaan aan de hand van diverse interviews met vrouwen die op heel verschillende wijze naar zichzelf, de samenleving, man-vrouwverhoudingen, anarchisme en feminisme kijken. Queer- en genderissues lijken in het wereldje van de samenstellers echter niet echt te spelen, er wordt niets over gemeld. Het is jammer dat de interviews superkort zijn waardoor vragen niet echt uitgebreid beantwoord worden.

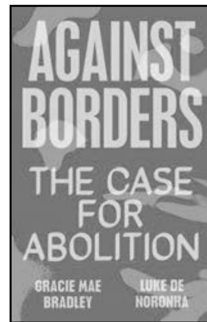
Active Publishing, Krnjak/Karlovac, 2022, ISBN 9781914567094, 128 pagina's, € 8,99

Rense Havinga
DE ZWARTE DRIEHOEK
De geschiedenis van als 'asociaal' vervolgden, 1933-1945

De zwarte driehoek vertelt het vergeten verhaal van de vervolging van de allerarmste mensen in Duitsland en Nederland tussen 1933 en 1945. Het doet dat in een brede context van de vroege eugenetica tot de gruwelen van de dwangarbeids- en concentratiekampen en de lange naoorlogse strijd voor erkenning van het leed van deze bevolkingsgroepen. Ook het sociale beleid van Nederland op het gebied van 'asociale gezinnen' vóór, na en tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt onder de loep genomen. Eugenetische theorieën en uitsluiting van hele groepen onder het mom van 'verheffingsidealen' hebben tot ver na de Tweede Wereldoorlog bepaald hoe de Nederlandse overheid en lokale bestuurders omgingen met sociaal zwakke groepen in onze samenleving. Deze groepen werden geïsoleerd, opgesloten en 'heropgevoed'. Een traumatisch stukje Nederlandse geschiedenis waar weinigen weet van hebben.

Van Gennep, Amsterdam, 2022,
ISBN 9789461645531, 146 pagina's, € 16,00

Gracie Mae Bradley & Luke de Noronha
AGAINST BORDERS
The case for abolition

Grenzen verdelen mensen, stimuleren racisme en xenofobie, jagen nationalisme en in het ergste geval oorlog of andere vormen van agressie aan en dragen bij aan uitsluiting van bevolkingsgroepen. Bovendien zijn ze een kunstmatig middel om nationale economische markten te beschermen, ook wanneer dat zoals in het geval van de Europese Unie, om de buitengrens van een gezamenlijke economische zone gaat. Grenzen stimuleren de ontwikkeling van surveillancetechnologie en uitsluitingsmateriaal in de vorm van muren, hekwerken, warmtecamera's en grootschalige controle van grenszones door nationale of supranationale entiteiten als bijvoorbeeld Frontex. Grenzen lopen tegenwoordig overal voor iedereen die (nog) geen deel uitmaakt van de bevolking van Fort Europa. Dit boek is een bevlogen manifest voor de afschaffing van grenzen, voor de radicale transformatie van onze samenleving en wereld en onze onderlinge relaties en een pleidooi voor het vormgeven van een wereld waarin iedereen de vrijheid heeft om te bewegen of te verblijven.

Verso, London, 2022,
ISBN 9781839761959, 184 pagina's, € 14,99

Balghis Badri & Aili Mari Tripp (redactie)
WOMEN'S ACTIVISM IN AFRICA
Struggles for rights and representation

Bundel artikelen over de situatie van de vrouwenbeweging en vrouwelijk activisme in een groot aantal Afrikaanse landen. De auteurs analyseren de situatie in de respectievelijke landen vanuit een westers democratieconcept wat bepaald niet garant staat voor werkelijke vrouwenbevrijding en systeemverandering. Wel interessant om te lezen op wat voor vlakken vrouwen in de diversiteit van het Afrikaanse continent strijden voor verandering en verbetering van hun situatie. Een anarchistisch perspectief hoef je in dit boek niet te zoeken.

Zed Books, London, 2017,
ISBN 9781783609086, 250 pagina's, € 29,99

Al de besproken boeken zijn verkrijgbaar en bestelbaar bij de betere boekhandels (Fort van Sjakoo te Amsterdam, Rosa te Groningen en Boekhandel Opstand te Den Haag). Het Fort van Sjakoo verzorgde deze rubriek en heeft de boeken ook op voorraad. Ondersteun de enige alternatieve boekhandels van Nederland en bestel je boeken dáár. Ⓐ

Fort van Sjakoo, Jodenbreestraat 24 te Amsterdam, 020-6258979, info@sjakoo.nl, sjakoo.nl

Fascisme in Italië: honderd jaar later

Tekst door Pierluigi Lanfranchi

Beeld door Harry Greb

Precies honderd jaar na de mars op Rome waarmee Mussolini aan de macht kwam – op 28 oktober 1922 – leiden de erfgenamen van het fascisme de Italiaanse regering. Dat is de wrede ironie van de geschiedenis. Sommige kranten hebben geschreven dat de regering van premier Giorgia Meloni, secretaris van de extreemrechtse partij Fratelli d'Italia, de meest rechtse is sinds Mussolini.

Oude wijn in nieuwe zakken

Misschien hebben ze gelijk. Weinigen hebben echter onthouden dat er in Italië al dertig jaar fascisten aan de macht zijn. Het was namelijk Berlusconi die in zijn eerste regering van 1994 al leden opnam van de Movimento Sociale Italiano (MSI), de partij die door veteranen van de Repubblica Sociale Italiana was opgericht. Er loopt een directe lijn van de MSI, die in de jaren negentig werd omgevormd tot Alleanza Nazionale, naar Fratelli d'Italia. Fascisten maakten ook deel uit van Berlusconi's drie andere regeringen en bezetten belangrijke ministersposten. Gianfranco Fini, oprichter van Alleanza Nazionale, was als minister van Binnenlandse Zaken verantwoordelijk voor de bloedige onderdrukking van de demonstraties tegen de G8 in Genua in de zomer van 2001. Fini schreef bovendien samen met Lega-leider Umberto Bossi een zeer strenge wet tegen migranten, waarvoor het Europese Hof voor de Rechten van de Mens Italië veroordeelde. Giorgia Meloni zelf is geen nieuw gezicht in de Italiaanse politiek. Zij is meer dan vijftien jaar parlementslid geweest en was minister van Jeugdzaken in de vierde regering van Berlusconi. Het feit dat de neofascistische partij van Giorgia Meloni 26% van de stemmen heeft kunnen behalen, komt onder andere doordat het fascisme in de afgelopen dertig jaar gebagatelliseerd en genormaliseerd is en het antifascisme aan kracht heeft ingeboet.

Dus niets nieuws onder de Italiaanse zon? Ja en nee. Hoewel Giorgia Meloni probeert expliciete verwijzingen naar het fascisme te vermijden en zich voor te doen als een respectabele en democratische conservatieve politica, maken haar achterban en de kandidaten van haar partij trots aanspraak op het fascisme: zij brengen de 'Romeinse groet' als kenteken van hun identiteit, tonen memorabilia van Mussolini, dragen nazi-uniformen en gebruiken zelfs op verkiezingsposters typisch fascistische uitdrukkingen. Bovendien is Meloni nooit van plan geweest de driekleurige vlam, voormalig symbool van de MSI, uit de partijvlag te verwijderen. Tot voor kort had Meloni nauwe banden met antisemitische, xenofobe en homofobe extreemrechtse groeperingen als CasaPound, Lealtà Azione en Forza Nuova, die verantwoordelijk zijn voor talrijke gewelddaden tegen linkse militanten en immigranten. De ernstigste misdaad was de moord op twee Senegalese straatverkopers door een militant van CasaPound in 2011 in Florence. Leden van Fratelli d'Italia staan ook dicht bij neonazistische groepen als Progetto Nazionale.

Onder de dunne laag liberale make-up waarmee zij haar toespraken opsmukt, vertoont Meloni alle ideologische trekken van fascistisch extreemrechts: de verheerlijking van nationale identiteit en zuiverheid, de verdediging van de waarden van het vaderland en de christelijke religie tegen de dreiging van de secularisatie enerzijds en de radicale islam anderzijds, de verdediging van het 'natuurlijke, nucleaire gezin', de verheerlijking van *law and order* en van de politie, en een toevlucht tot paranoïde complotdenken. Dit zijn allemaal kenmerken van het 'eeuwige fascisme' waarover Umberto Eco schreef, dat Italiaans extreemrechts verbindt met Europees en internationaal extreemrechts. De Lega en Fratelli d'Italia hebben banden met de nostalgische Franco-aanbidders van Vox in Spanje, het Rassemblement National van Marine Le Pen, Chrysi Avgi (Gouden Dageraad) in Griekenland, de partij van Orbán in Hongarije en die van Morawiecki in Polen. Zoals alle Europese soevereine partijen ontvingen ook Lega en Fratelli d'Italia financiering uit Rusland en werden zij gesteund door Trumps voormalige strateeg Steve Bannon.

Meloni vertoont alle ideologische trekken van fascistisch extreemrechts

De eerste wapenfeiten

Het eerste ideologische initiatief van Meloni als premier was het veranderen van de namen van ministeries, zoals het 'ministerie van Familiezaken en Geboortebeleid', geleid door Eugenia Roccella, een ultra-katholiek die fel gekant is tegen abortus, ongehuwd samenleven, vruchtbaarheidsbehandelingen en rechten voor de LGBTQI+-gemeenschap. Stijgende geboortecijfers zijn in de ideologie van extreemrechts een tegengif tegen de oude obsessie van de omvolkingstheorie (ofwel de grote vervanging, de *grand remplacement*), dat wil zeggen de angst voor een invasie van het Westen door volkeren uit het Zuiden die de witte en christelijke Europeanen dreigen te verdringen. Eén van de verkiezingsslogans die Meloni's identiteitsideologie samenvatte was: 'Ik ben Giorgia, ik ben een moeder, ik ben Italiaanse, ik ben christelijk'. We kunnen daarom verwachten dat deze regering zal proberen de rechten van minderheden uit te hollen en het antimigratiebeleid aan te scherpen. Op het gebied van sociaaleconomisch beleid zal er echter niets veranderen. Hoewel Meloni aandringt op 'internationale financiën', bevordert ze in werkelijkheid een liberalistisch economisch en sociaal beleid dat in overeenstemming is met dat van de centrumrechtse en centrumlinkse regeringen die haar zijn voorgegaan: belastingverlagingen voor bedrijven, vlaktaks, vermindering van successierechten, geen herverdeling van rijkdom, afschaffing van het gegarandeerd minimuminkomen. Anderzijds bestaat het electoraat van extreemrechts niet overwegend uit arbeiders, maar vooral uit ondernemers, handelaren, zelfstandigen, kortom, de zogenaamde middenklasse. Terwijl Meloni met haar economische plannen de economische macht en het grootkapitaal heeft gerustgesteld, heeft zij tegelijkertijd met haar pro-Atlantische verklaringen en steun aan Oekraïne Europa en Amerika de garantie gegeven dat Italië een trouwe NAVO-bondgenoot zal blijven.

Honderd jaar na de mars op Rome heeft Italië dus nog steeds te maken met fascisme in een veel slinksere variant dan die van de zwarthemden, zoals Pier Paolo Pasolini al in de jaren zeventig besefte. Hij beschreef het nieuwe fascisme 'als normaliteit, als uiterlijke vorm – ik zou zeggen, vrolijk, werelds, sociaal verheven – van de brutaal egoïstische onderkant van de samenleving'. Ⓐ

Enough is enough

Een pleidooi tegen het weekendactivisme

Dit stuk bevat een pleidooi tegen het tegenwoordig welbekende weekendactivisme, daarmee doelend op acties en blokkades die slechts één of twee dagen duren. De activisten die soep richting een werk van Van Gogh hebben gegooid kunnen wel wat meer solidariteit gebruiken dan een eendaagse actie bij Schiphol of een bezetting van de A12 op een enkele zaterdag. In dit stuk wordt daarom de noodzaak voor een verharding van de strijd tegen het kapitalisme en vóór een beter klimaat benadrukt.

Tekst door Ron Vrij

Code Rood

Een brede coalitie van burgers in België deed enige tijd geleden de volgende oproep: Code Rood, een open actiegroep gevormd door burgers, studenten, jongeren, grootouders en anderen, roept op om deel te nemen aan verdergaande acties voor het klimaat.

Met een actie van massale burgerlijke ongehoorzaamheid wil de Code Rood-coalitie de fossiele industrie aanklagen voor haar rol en verantwoordelijkheid in het veroorzaken van de huidige sociale en klimaatcrisis. Bedrijven zoals TotalEnergies boeken recordwinsten, maar houden geen rekening met het milieu, sociale rechtvaardigheid of mensenrechten, en wakkeren in vele delen van de wereld zelfs bloedige conflicten aan. Multinationals en westerse landen (in het Globale Noorden) hebben een historische verantwoordelijkheid en moeten afstappen van deze (neo)koloniale logica. De schade die door hun toedoen is toegebracht aan lokale gemeenschappen moet hersteld worden. Er moet dringend een einde komen aan het tijdperk van de fossiele brandstoffen en werk gemaakt worden van een sociaal en ecologisch rechtvaardige transitie. In plaats van ons te laten vangen door discussies over klimaatschuld en alsmaar te blijven vingerwijzen, moet onze blik gaan naar de bedrijven die ons graag zo lang mogelijk vasthouden in dit voor hen zo winstgevende fossiele systeem. ‘Met de nettowinst van TotalEnergies over één kwartaal zou het al mogelijk zijn om de woningen van 112.000 gezinnen te isoleren en zo hun energierekening te verlagen. Dat zegt genoeg, toch?’, aldus Jasmijn Defize, woordvoerster van Code Rood.

Het actieweekend

In het weekend van 8 en 9 oktober verzamelden mensen van de op anarchistische principes georganiseerde actiekeukens Kokkerellen, Le Sabot en Knoblauchfahne zich in de buurt van de olieraffinaderijen van Total in het Belgische Fuley. Het was de bedoeling dat deze keukens eten zouden gaan verzorgen voor de actievoerders, die zich in eerste instantie verzamelden op een terrein en van daaruit naar de geplande locaties zouden lopen om over te gaan tot een effectieve blokkade. Op het moment dat de actievoerders zich naar de blokkade begaven werd duidelijk dat er zich ook andere zogenaamde *actievingers** opmaakten voor een blokkade van de infrastructuur van Total. Op het hoogtepunt van de blokkade was de hoofdtoegang geblokkeerd, evenals het spoorwegemplacement, de rivier en de brug.

Het hele gebied in Fuley (30 kilometer ten zuiden van Brussel) wordt bepaald door de aanwezigheid van de

Blokkade door Ende Gelände - Foto Tim Wagner

raffinaderijen van Total. De brug naar de hoofdingang is op zo'n manier gebouwd dat deze afgesloten kan worden op een wijze die herinneringen oproept aan een middeleeuwse vesting waarbij men het hekwerk laat zakken om de poort te sluiten.

De timing van de actie was fantastisch. Op hetzelfde moment als de blokkades waren er in Frankrijk namelijk al dagenlang stakingen aan de gang bij datzelfde Total waardoor er lange rijen met wachtende mensen bij de pompen ontstonden. Teleurstellend was wel dat de stakingen bedoeld waren om de financiële omstandigheden van de arbeiders te verbeteren en dat er ogenschijnlijk geen enkel klimaatdoel was geformuleerd. In de persverklaringen van de stakende partijen werd wel het probleem gesignaleerd dat de aandeelhouders flinke winstuitkeringen hebben gekregen en de werknemers er helemaal niet op vooruit zijn gegaan.

In de Belgische pers was er redelijk veel aandacht voor de vijftienhonderd actievoerders die zich met deze burgerlijke ongehoorzaamheidsactie hebben ingezet om de klimaatcrisis op de agenda te zetten. Er was gekozen voor een soort centrale ontmoeting van alle vingers in de nabijheid van de raffinaderij en de keukens hebben daar ter plekke de laatste warme lunch en belegde sandwiches kunnen uitdelen. Op het einde van de demonstratie was de sfeer onder de actievoerders enorm positief en waren de meeste van hen tevreden.

Discussie over tactieken

Tijdens het voorbereiden van het eten was er genoeg ruimte om te discussiëren over de tactiek van Code Rood en in hoeverre de stakingen in Frankrijk de Belgische klimaatacties zouden ondersteunen. Het mooie van pompoensoep maken voor vijftienhonderd mensen is dat je al pratend flink de diepte in kan gaan. Zo werd er geopperd dat de stakingen wellicht gunstig zouden zijn voor de Code Rood-acties. De kritische werknemers zouden door hun eigen acties en het succes daarvan namelijk geïnspireerd kunnen raken om de rest van hun leven politiek geëngageerd te blijven. Er volgde toen een monoloog van een kok die vreesde dat de stakers zich na hun overwinning toch terug zouden trekken in isolationisme. Deze kok was verder van mening dat ook de huidige burgerlijke ongehoorzaamheidsacties hun beste tijd hadden gehad. Het jarenlang oproepen om kapitalistische bedrijven te blokkeren in een vooraf uitgekozen en aangekondigd weekend zou namelijk wat achterhaald zijn, omdat iedereen ook weet dat de actie standaard op de zondag beëindigd wordt en iedereen weer massaal naar huis gaat. Daardoor is dit een tactiek waar de overheid en bedrijven geen last van hebben. Er was wat bijval voor deze stelling en in ieder geval leidde dit tot een mooie discussie over hoe radicaal en effectief een actie moet of kan zijn.

Tijdens het uitdelen van het laatste lunch op de verzamelplek waren er twee jonge Britse activisten die duidelijk kenbaar maakten dat zij helemaal nog niet tevreden waren. Op de vraag of alles goed was gegaan, riepen zij in koor 'Open your eyes, it is time to wake up, enough is enough'. Vanuit de eerder omschreven discussie begreep ik vrijwel direct hun frustratie.

Al sinds enige jaren steunen de anarchistische mobiele keukens de grotere acties tegen de klimaatvernietiging. Hierbij gaat het om de Free the Soil-acties, de massale Ende Gelände-acties en de Code Rood-acties in Nederland. Nogmaals, wat al deze grote acties gemeen hebben, is dat de blokkades op een vooraf geplande tijd plaatsvinden (zowel wat betreft de start als de finish). Het logische gevolg daarvan is dat de bedrijven in kwestie vooraf al weten van de blokkade en dus voorafgaand aan de acties extra werk gaan verzetten zodat ze de fabriek stil kunnen leggen tijdens het weekend van de blokkade! Op die manier leiden ze geen verlies en kan de productie gestaag worden voortgezet. Er moet gezegd worden dat deze benadering als groot voordeel heeft gehad dat er zich zeer veel mensen bij de acties hebben aangesloten. Echter is het nu tijd om de volgende stappen te zetten.

De volgende stap

Het is tijd om de ogen te openen en wakker te worden en met veel verdergaande acties te komen. De tijd is aangebroken om kleinere, (verspreide) massale blokkades en bezettingen te organiseren. Deze acties moeten niet in een weekend starten en in hetzelfde weekend beëindigd worden, maar deze acties moeten doorgaan totdat er echt iets is bereikt. De eerstvolgende acties moeten beginnen met als doel een soort start van een nieuwe *lockdown* voor het klimaat. Het bezetten en blokkeren van bedrijven die nog steeds profiteren van de extractie van fossiele brandstoffen moeten we plat leggen. Snelwegen en treinverbindingen waarover fossiele producten worden vervoerd moeten we blokkeren. *Shut* Shell *down*, shut Total down en blokkeer Schiphol voor veel meer dan één dag.

De actievoerders die zich jarenlang hebben ingezet voor een beter klimaat weten best dat bewustwording een mooi streven is en dat steeds meer mensen zich op een gegeven moment zullen gaan verzetten tegen de vernietiging van de natuur. Maar de bewustwording gaat te langzaam en de conservatieve krachten aan de andere zijde zijn erg aanwezig. In België roept Extinction Rebellion via hun website op dat de regering de noodtoestand moet uitroepen, dat de regering met een effectief plan moet komen en dat er een burgerforum moet komen. Mooie plannen, maar ook dat gaat te veel tijd kosten. Nu, vandaag en morgen moeten groepen zich gaan organiseren om direct de infrastructuur van de fossiele industrie te gaan blokkeren in de hoop dat deze verdergaande acties het bewustwordingsproces zullen versnellen en dat deze acties wél een direct effect zullen hebben op het terugdringen van de vernietiging van de natuur. Ⓐ

Open your eyes, time to wake up
Enough is enough is enough is enough

Noten

* Actievingers zijn onderdeel van een actiestrategie waarbij alle actievoerders samen een symbolische hand vormen, maar in verschillende vingers uiteengaan om zo verschillende doelen te kunnen bereiken en blokkeren, en de autoriteiten te misleiden en overweldigen.

They're trying to build a prison

Door Tjaaktje Veenstra

Beeld door Paper Surgery

In *Buiten de Orde* #2 stelt G. Uijtdewilligen in diens artikel over detentie dat het in de praktijk niet mogelijk is gevangenissen af te schaffen. Uijtdewilligen heeft kritiek op het rechtssysteem, maar stelt zonder argumentatie en dus kennelijk zonder enig onderzoek gedaan te hebben dat het afschaffen van gevangenissen onmogelijk is. Onzin. Tjaaktje Veenstra is de beroerdste niet en biedt wat uitleg.

De vanzelfsprekendheid van gevangenschap

Laat ik begripvol beginnen; ik snap dat een samenleving zonder gevangenissen moeilijk voor te stellen is. We worden van kleins af aan geconfronteerd met het idee dat gevangenissen bij ons horen zoals alle andere elementen in onze samenleving. Wie de laatste Playmobilcatalogus openslaat vindt er naast brandweerwagens, vrachtschepen, scholen en woonhuizen ook politiebureaus met gevangenissen. In een van de sets ontsnapt een boef uit zijn cel. Hij heeft een ruige stoppelbaard en scheuren in zijn broek; een echte *bad guy*. Wat deze crimineel gedaan heeft, vertelt Playmobil er niet bij, maar voor wie de boef ziet is het duidelijk: deze man hoort achter tralies.

Mijn eerste confrontatie met kritiek op het strafrechtsysteem was 'Prison Song' van System of a Down, het openingsnummer van een album dat ik veel luisterde op mijn slaapkamer toen ik een kwade Oost-Groningse puber met veel te veel eyeliner was. 'They're trying to build a prison. For you and me to live in,' misschien is daar een zaad geplant voor mijn afkeer van gevangenisstraffen. Pas veel later, toen ik in een instelling werkte met mensen met een verstandelijke beperking die daar niet opgesloten zaten, maar soms wel dingen hadden gedaan die we in onze maatschappij crimineel en immoreel vinden, kwam bij mij werkelijk het besef dat straf niet het juiste antwoord is op ongewenst gedrag. (En nog veel later het besef dat System of a Down een stuk problematischer is dan ik lange tijd wist, dit is een heel ander verhaal, maar het kan maar beter genoemd zijn.)

Van mens naar dader naar mens

Een van de mensen voor wie ik heb gezorgd, ik noem hem voor het gemak Fred, heeft veel ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag vertoond toen hij niet de zorg kreeg die hij nodig had. Toen ik voor het eerst hoorde wat hij gedaan had veranderde mijn beeld van hem, van een lieve en wat onvoorspelbare man veranderde hij voor mij in een dader. Daarmee viel een groot deel van de nuance waarmee ik naar hem kon kijken weg. Hij was geen mens, maar een mens die heel erge dingen had gedaan, iemand voor wie ik bang moest zijn, voor wie ik afkeer moest voelen. Als product van onze maatschappij gebeurde er bij mij wat er bij veel mensen gebeurt als ze horen dat iemand iets heel ergs heeft gedaan: ik zag hem niet meer als volwaardig mens.

Een van de bijkomstigheden aan werken in de zorg is geconfronteerd worden met je eigen denkbeelden over anderen en daar niet voor weg kunnen lopen. Het kon wel zo zijn dat ik Fred niet als volwaardig mens zag, ik moest hem wel helpen met het poetsen van zijn tanden. Ik bakte taarten met hem en viste de eierscha-

SMASH

EVERY

PRISON

len uit de kom als hij een ei gebroken had om deeg te maken. Als hij 's avonds bang was voor het slapengaan, stelde ik hem gerust; niemand zou hem komen weghalen uit zijn bed, morgen is er gewoon weer een nieuwe dag. Het zorgde ervoor dat ik Fred weer als mens ging zien; iemand met plezier, angsten, vrienden, een verleden.

Ik dacht veel na over hoe het kon dat sommige mensen die hadden gedaan wat Fred had gedaan opgesloten zaten, terwijl Fred samen met anderen in een huis woonde dat overdag niet op slot zat, dat op een terrein stond zonder hek. Een terrein waarop een kleine maatschappij gecreëerd was, een dorp voor mensen die niet mee konden draaien in de grote maatschappij. Een plek waar Fred overdag in zijn eentje rondfietste, een boodschapje haalde bij de supermarkt en zijn dorpsgenoten groette.

De individualisering van collectieve problemen

We leven in een maatschappij die de verantwoordelijkheid voor van alles ten onrechte bij het individu legt. Iemand die een overval pleegt kan veroordeeld worden voor wat hij gedaan heeft, en in die veroordeling wordt dan wel gekeken naar omstandigheden die eraan bijdragen dat iemand tot een daad komt, maar degenen die verantwoordelijk zijn voor die omstandigheden worden niet ook allemaal uitgenodigd bij de rechtbank om ook veroordeeld te worden. Zijn ouders worden er niet voor veroordeeld dat ze hem nooit hebben geleerd goed met zijn geld om te gaan, zijn partner wordt er niet voor veroordeeld dat hij zijn deel van de huur al een jaar lang niet overmaakte, zijn baas wordt niet veroordeeld voor het magere loontje dat hij uitkeert. Zijn grootouders worden er niet voor veroordeeld dat ze hun kinderen zo weinig aandacht gaven dat zij niet leerden hun kinderen een goede opvoeding te geven, zijn ex-partner wordt er niet voor veroordeeld dat ze hem al jarenlang chanteert waardoor hij nauwelijks geld heeft, de leveranciers van zijn baas worden er niet voor veroordeeld dat ze te veel geld vragen voor de producten die hij inkoopt.

Als je dit principe door blijft trekken, je steeds af blijft vragen wie of wat er verantwoordelijk is voor de omstandigheden die ervoor zorgen dat een persoon handelt zoals die handelt, zie je dat er een heel systeem verantwoordelijk is voor het gedrag van een persoon. Veel omstandigheden worden gecreëerd door armoede, ongelijkheid, overbelasting. Belangrijke aspecten van leven in een kapitalistisch systeem. In het boek *Bajes voor beginners*, waarin Hugo Bergveen vertelt over zijn leven in de gevangenis na een veroordeling omdat hij zichzelf en zijn vrouw van het leven had proberen te beroven, stelt Bergveen zich de vraag hoe het zo ver had kunnen komen. Zonder de verantwoordelijkheid af te schuiven op anderen vertelt hij over hoe hij zijn baan verloor, hoe het hem niet lukte een nieuwe baan te vinden en hoe hij de verantwoordelijkheid voor de financiële situatie binnen zijn huwelijk in zijn eentje droeg, waardoor hij uiteindelijk geen andere uitweg meer zag. Hij denkt na over welke mensen en gebeurtenissen er mede voor hadden gezorgd dat het zo ver had kunnen komen. 'Als het allemaal zo duidelijk was,' vraagt hij zichzelf achteraf af, 'waarom had dan niemand zijn mond opengedaan?'

Waarom had dan niemand zijn mond opengedaan?

Zelfregulering als alternatief voor straf

Bergveen vindt het onredelijk zich dit af te vragen, maar zo ongegrond is de vraag eigenlijk helemaal niet. In *Afscheid van Strafrecht – een pleidooi voor zelfregulering*, heeft hoogleraar strafrecht en criminologie Louk Hulsman het over samenlevingen waarin op een andere manier omgegaan wordt met ongewenste gebeurtenissen en waarin 'misdaad' eigenlijk een onbekend begrip is. Hij heeft het over leefgemeenschappen in Noord-Afrika waar moeilijkheden eindeloos tot in de 'buik van het dorp' worden besproken, totdat er overeenstemming bereikt is over de beste manier om het conflict op te lossen. En over de Inuit, waar conflicten opgelost worden door middel van zangduellen die beoordeeld worden door toeschouwers. Juridisch antropoloog Michel Alliot noemde deze gewoonte psychologisch gezond, omdat deze het mogelijk maakt de agressiviteit aan beide kanten op een vreedzame wijze te ontladen.

Hoewel ik het op sommige punten niet eens ben met Hulsman (zo pleit hij voor de afschaffing van het strafrechtsysteem, maar vindt hij dat de politie de mogelijkheid moet houden dwang uit te kunnen oefenen in het belang van de openbare vrede), zegt hij veel interessante dingen over het oplossen van conflicten zonder dat daar een staat of justitieapparaat voor nodig is. Hij vertelt dat we veel intermenselijke problemen al in de privésfeer oplossen. En dat klopt, we bellen niet voor elke onenigheid met de buurman de politie. In aanvulling op onze 'natuurlijke mechanismen van sociale regeling', zoals Hulsman het noemt, heeft hij het over diverse manieren van georganiseerde conflictregeling, zoals *community boards* die samengesteld worden uit commissieleden die een verwantschap hebben met de mensen die met elkaar in conflict zijn.

Hulsman legt overigens ook uitgebreid uit waarom het huidige strafrechtsysteem niet werkt. Dit is interessante materie, maar omdat ik nu vooral wil vertellen dat een samenleving zonder gevangenissen uitstekend mogelijk is laat ik dit deel van het verhaal met mild bloedend hart links liggen.

Hulsman denkt niet alleen dat conflicten opgelost kunnen worden zonder dat daar gevangenissen aan te pas komen, hij ziet ook een probleem in de zienswijze die uitsluitend op daders gericht is. Als voorbeeld geeft hij hoe op het gebied van wegverkeer de aandacht van de bestuurder als veroorzaker van ongelukken verschoof naar de wisselwerking tussen bestuurder, de weg en het voertuig. Door alle factoren in overweging te nemen, kan het aantal en de ernst van het aantal verkeersongelukken drastisch afnemen. Wanneer je deze logica doortrekt naar andere gebieden waar mensen met elkaar in contact zijn, kom je tot de conclusie dat door gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen in plaats van één

Het systeem heeft er baat bij dat we individuen de schuld geven van misdaden

schuldige aan te wijzen veel conflicten vermeden of collectief opgelost kunnen worden. We kunnen de omstandigheden zodanig verbeteren dat gedrag dat we momenteel als misdadig beschouwen, veel minder voorkomt. Wanneer we ons richten op het veranderen van de omstandigheden, ontstaat er ruimte om het gedrag van mensen dat we nu als misdadig of crimineel beschouwen, te zien als een gevolg van sociale context.

De rol van het kapitalisme
Ik benoem dit wellicht ten overvloede, maar onze sociale context wordt voor een groot deel gevormd door kapitalisme. Armoede en ongelijkheid spelen een enorme rol in hoe we samenleven, evenals de onmogelijkheid voor veel mensen om hun omstandigheden te verbeteren, ondanks dat ze wordt voorgehouden dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun eigen succes. Op de website van het CBS is te zien dat er in 2021 in totaal 754.460 geregistreerde misdrijven waren. Van die misdrijven waren 419.565 vermogensmisdrijven, zoals diefstal, inbraak, oplichting, verduistering en afpersing. Het systeem waarin we functioneren heeft er baat bij dat we individuen de schuld geven van gedragingen die volgens de wet misdadig zijn.

Het is moeilijk een samenleving zonder gevangenissen voor te stellen. Dat komt doordat een kapitalistische samenleving zonder gevangenissen onmogelijk is. Gevangenissen zijn, zoals alles en iedereen, niet los te zien van het systeem waarin ze hun plek hebben. Zolang we kapitalisme bestrijden, zolang we de staat bestrijden en zolang we onderdrukking bestrijden, bestrijden we ook gevangenissen. Gevangenissen zijn een essentieel onderdeel van dat wat anarchisme bestrijdt en nutteloos in een samenleving zonder autoriteit.
Ⓐ

KRONIEK MIGRATIESTRIJD

‘Niet gay genoeg’ ondersteuning LGBT+-vluchtelingen

DIVERSE DATUMS
Het initiatief LGBT Asylum Support biedt al enige jaren ondersteuning aan en voert campagne voor LGBT+-vluchtelingen die geen verblijfsstatus toegekend krijgen. LGTB Asylum Support roept onder meer op mensen te ondersteunen bij de behandeling van hun zaken in rechtbanken:

WOENSDAG 2 NOVEMBER
voor een homoseksuele asielzoeker uit Nigeria bij de rechtbank Den Bosch
VRIJDAG 4 NOVEMBER
voor een homoseksuele asielzoeker uit Sierra Leone bij de rechtbank Arnhem

Solidariteit met vluchtelingen in Ter Apel

DOORLOPEND
De situatie in het aanmeldcentrum in Ter Apel blijft maandenlang nijpend. Het aantal mensen dat noodgedwongen voor de poort verblijft wisselt, ook afhankelijk van tijdelijke opvangmogelijkheden elders. Die bieden soms zo kort soelaas dat mensen heen en weer gesleept blijven worden. Een meer structurele oplossing – in ieder geval het bieden van voldoende goede opvang en het garanderen van doorstroom – blijft vooralsnog uit. Vluchtelingen in Ter Apel en elders worden gesteund met directe solidariteit, inclusief eten, slaapspullen en medische zorg, en met een scala aan demonstraties en andere activiteiten. MiGreat speelt een coördinerende rol in Ter Apel en zet de campagne ‘Wij Maken Plek’ op, waarbij met name lokale groepen zich op gemeentelijk niveau hard maken voor het bieden van meer opvangplekken.

In augustus, september en oktober vinden landelijke demonstraties plaats in Amsterdam en Den Haag, georganiseerd door MiGreat en het Platform Stop Racisme. De grootste demonstratie, op zondag 4 september in Amsterdam, trekt zo’n tweeduizend deelnemers. Daarnaast vinden in veertig gemeenten lokale acties plaats, waaronder demonstraties in Rotterdam, Utrecht, Wageningen en Zaandam. In Amsterdam en Rotterdam slapen mensen als protest voor het stadhuis om de gemeente op te roepen meer aan vluchtelingenopvang te doen. In veel gevallen wordt ook aandacht gevraagd voor andere aspecten van het vluchtelingenbeleid, zoals het geweld aan de Europese grenzen.

Vluchtelingen protesteren tegen omstandigheden opvang

DIVERSE DATUMS
Ook op andere opvanglocaties dan Ter Apel schieten de omstandigheden vaak tekort. Ruimtegebrek, slechte faciliteiten en uitzichtloosheid zijn aan de orde van de dag. Op diverse plaatsen komen vluchtelingen hier zelf tegen in actie.

Eind augustus blokkeren vluchtelingen die het lange wachten op het mogen doorgaan met hun levens zat zijn de slagboom aan de toegang van het asielzoekerscentrum in Drachten. Half september slapen vier Marokkaanse asielzoekers, die vanuit Ter Apel naar een noodopvang in Goes werden overgebracht, uit protest voor de deur als hen de toegang geweigerd wordt. Begin oktober protesteren vluchtelingen in diezelfde noodopvang tegen de onhygiënische omstandigheden, kou en het ongedierte en tegen het langzame werken van de IND. In het Groningse Zuidbroek vindt rond diezelfde tijd eveneens een protest plaats tegen de slechte faciliteiten in de noodopvang aldaar. In de stad Groningen zelf krijgt de noodopvang half november met een actie van vluchtelingen te maken, die al maanden niks meer vernomen hebben van officiële instanties.

Protest tegen Frontex-conferentie in Rotterdam

DINSDAG 18 OKTOBER
Stop the War on Migrants houdt, in het kader van de internationale ‘Abolish Frontex’-campagne, met zo’n twintig mensen een lawaaidemonstratie bij de marechaussee in Rotterdam, die een conferentie van EU-grensbewakingsagentschap Frontex in Rotterdam faciliteert. De avond ervoor worden in de stad posters geplakt met uitleg over Frontex en de conferentie, die over één van de biometrische databases voor grenscontrole van de EU gaat.

Beeld Jan Kees Helms

DE HERORIENTERI
ROCKER NAAR HE
SOCIALISME

Tekst door Johny Lenaerts

Recentelijk verscheen bij de Kelder-uitgeverij in Utrecht een reprint van de Nederlandse vertaling uit 1939 van het *magnum opus* van de vermaarde Duitse anarchosyndicalist Rudolf Rocker, Nationalisme en cultuur. Daarin pleit hij voor een synthese van liberalisme en socialisme. Dit belette evenwel niet dat hij geleidelijk aan zou evolueren in een democratische richting, om zijn hoop te stellen in een 'gemeentelijk socialisme'.

Liberalisme en democratie
Met zijn studie over de relaties tussen nationalisme en cultuur maakte Rudolf Rocker (1873-1958) een voorlopige balans van de historische ontwikkeling op. Wat in dit werk steeds weer duidelijk in het oog springt is het teruggrijpen naar de erfenis van het liberalisme, dat door het vrijheidslievend socialisme bewaard en verder ontwikkeld zou moeten worden, om een toekomst in vrijheid en gelijkheid naderbij te brengen. Rudolf Rocker beschouwt het anarchisme als een samensmelting van liberalisme en socialisme. Vrijheid en gelijkheid zijn voor hem even belangrijk.

Volgens hem heeft het socialisme in de loop van haar ontwikkeling de invloed van twee grote tegenstrijdige ideeënstromingen ondergaan: het liberalisme en de democratie. Wanneer hij het over liberalisme heeft dan doelt hij alleen op de maatschappelijke en politieke richting van de liberale gedachtegang, en dat mag volgens hem niet verward worden met de zogenaamde 'Manchesterleer': de theorie dat vrijhandel in ieders voordeel zou zijn en dat zo de primaire levensbehoeften voor iedereen beschikbaar zouden zijn. Vertrekkende vanuit het individu beoogt het liberalisme de activiteit van de staat te beperken, terwijl de democratie het wil uitbreiden door het in overeenstemming te brengen met het abstracte begrip 'algemene wil'. Maar zowel de een als de ander blijft gehecht aan het recht op bezit; deze twee politieke kampen zijn er niet in geslaagd hun respectievelijke idealen te verwezenlijken want, zo herinnert Rocker ons eraan, zolang de arbeiders verplicht zullen zijn hun arbeidskracht aan de bezitters van de productiemiddelen te verkopen, kan er geen sprake zijn van de 'garantie van de individuele rechten van eenieder' of van de 'gelijkheid van allen voor de wet'.

Uit de ontmoeting van het prille socialisme met de democratie en het liberalisme enerzijds, en met de arbeidersbeweging anderzijds, zullen de autoritaire en de antiautoritaire vleugels van de Internationale Arbeidersassociatie (Eerste Internationale) ontstaan. Terwijl de eerste er alles aan

ING VAN RUDOLF
ET GEMEENTELIJK

zal doen om de politieke macht te veroveren met als doel de maatschappij via de staat te veranderen, zullen de libertairen, van hun kant, weigeren om het kwaad met het kwaad te bekampen. Vermits in hun ogen de staat en de kapitalistische orde één geheel vormen, dient de strijd tegen de economische uitbuiting noodzakelijkerwijs gepaard te gaan met een radicale strijd tegen de machine die uitbuiting mogelijk maakt.

Liberalisme tegen barbarij
Toen hij zich bewust werd van de grote kwetsbaarheid van de liberale maatschappijen zou Rocker proberen, binnen de grenzen van zijn expressiemogelijkheden en middelen, bepaalde verworvenheden van zijn anarchisme in hun dienst te plaatsen. Al was dat uiteraard niet het oorspronkelijk doel toen hij aan *Nationalisme en cultuur* begon, haar Engelse vertaling (1937) zou volgens zijn biograaf in elk geval veel interesse oproepen, met name bij Amerikaanse en uitgeweken progressieven.

Voor Rudolf Rocker gaat het er nu om de 'wereldcatastrofe' te vermijden en de liberale maatschappijen te verdedigen, die, zo benadrukt hij, de enige zijn die een minimum aan vrijheid en materiële welstand garanderen. Men kan vanaf dan bij hem een zekere rehabilitatie van de democratische staat waarnemen, die met verloop van tijd zelfs sterker wordt, zelfs indien hij op het einde van zijn leven zal toegeven dat hij er nog altijd geen vrede mee gesloten heeft.

Toen de sedert 1933 gevreesde 'wereldcatastrofe' uitbrak, schaarde Rudolf Rocker zich resoluut aan de zijde van de geallieerden. Hij riep de anarchisten op weerstand te bieden tegenover de 'bruine kannibalen', die volgens hem bewust de oorlog uitgelokt hadden. Door haast woordelijk het standpunt in te nemen van Kropotkin in 1914, was deze oorlog een strijd voor de verdediging van de cultuur en van de 'Universele verklaring van de rechten van de mens.'

Na de catastrofe
Sta ons toe hier een mening aan te halen die typerend is voor de ingesteldheid die na afloop van de oorlog bij de meeste Duitse libertairen overheerste. Ze is van Eugen Brenner, een huisschilder en anarchosyndicalist die tijdens het nazisme verschillende keren in een concentratiekamp opgesloten werd en zich na de oorlog bij de Föderation freiheitlicher Sozialisten (FfS) aangesloten had:

> 'Ik heb erbarmen met iedereen die nog niet weet dat de democratie een maatschappijvorm is waarin het voor vrijheidslievende individuen mogelijk is te leven en de dictatuur een maatschappijvorm waarin dat niet mogelijk is. Ofwel zaten ze op de maan; ofwel hebben ze noch de concentratiekampen, noch de kelders van de Gestapo of de nazi-gevangenissen gekend, noch de vreselijke emigratie, noch de kelders van de GPU (Russische geheime dienst). Momenteel ben ik bereid, met de wapens in de hand, de zogenaamde kapitalistische democratie te verdedigen tegen elke agressor, of hij nu van rechts of van links komt.'

Na de nederlaag van het fascistische totalitarisme zag Rudolf Rocker nu het hoofdgevaar voor de wereldvrede in de expansiedrift van het Kremlin. Vanuit de vrees dat de geschiedenis zich kon herhalen, was Rocker ervan overtuigd dat

de Sovjet-Unie, door de algemene demilitarisering van de volkeren te verhinderen, het Duitse Reich opgevolgd had als bastion van de reactie. Volgens Rudolf Rocker moest de hele mensheid lessen trekken uit het verleden en een einde maken aan de noodlottige politiek van staatshegemonie, hetgeen een onontbeerlijke taak was indien men wilde vermijden dat er zich een nieuwe wereldcatastrofe zou voordoen, deze keer waarschijnlijk met een nucleaire dimensie.

En zoals hij tijdens de oorlog ondubbelzinnig aan de zijde van de geallieerden gestaan had, zo stond hij nu even ondubbelzinnig aan de zijde van de westerse machten tegenover de zogenaamde communistische staten. Weliswaar had hij geenszins sympathie voor de kapitalistische democratieën, en zijn stellingname betekende niet dat de strijd voor vrijheid en gelijkheid naar de achtergrond geschoven moest worden; ze hield het inzicht in dat een fundamentele maatschappijtransformatie, zoals hij die zag, nog zeer veel tijd zou vergen – de tijd van 'meerdere generaties'. Gedurende de weinige decennia van het begin van de Eerste Wereldoorlog tot het einde van de Tweede Wereldoorlog waren de vrijheidslievende verworvenheden van anderhalve eeuw vernietigd, zodat er een bijzondere krachtsinspanning nodig was om überhaupt het bewustzijn van vrijheid en mensenrechten weer in de massa's te verankeren. Er moest opnieuw de 'wil tot socialisme' opgewekt worden, zoals Gustav Landauer dat met zijn Sozialistische Bund tijdens de laatste jaren van het keizerrijk geprobeerd had.

> 'Waar we momenteel behoefte aan hebben,' schreef Rocker aan zijn medestander Helmut Rüdiger, is een 'nieuw humanisme', een 'nieuw idealisme dat er niet mee tevreden is op de krukken van de principes in de dieptes van het leven verder te lopen, maar dat zichzelf wil overstijgen en daardoor iets nieuws creëert en bruggen naar de toekomst slaat, zonder daarbij wereldvreemd tegenover de dikwijls moeilijke hedendaagse toestand te staan.'

Een nieuw begin
Waar het Rudolf Rocker om te doen was, was niet zozeer weer aan te knopen bij de oude tradities, als wel een nieuw begin op een bredere grondslag zonder de oogkleppen van overgeërfde vooroordelen van de arbeidersbeweging. De 'hele mensheid' stond nu voor de opgave 'hun komend lot in eigen hand te nemen' en eindelijk komaf te maken met de rampzalige 'machtspolitiek' van het verleden. 'We bevinden ons momenteel in een wereldwijde omslag,' schreef Rocker aan zijn Duitse kameraden.

> 'Elk oud geloof in zogenaamde algemene oplossingen heeft momenteel elke inhoud verloren; tegenover de laatste twee wereldcatastrofen… schieten alle waardeoordelen van het verleden tekort, omdat we momenteel met problemen geconfronteerd worden waarvan de draagwijdte ook door de stoutmoedigste geest niet in zijn volle omvang kan voorspeld worden.'

Rudolf Rocker was van mening dat de situatie in Duitsland in 1945 de libertairen in staat stelde weer het initiatief te nemen. In een brochure die twee jaar later door de Zweedse anarchosyndicalistische SAC (Sveriges Arbetares Centrale; Centrale Organisatie van Zweedse Arbeiders) uitgegeven werd, met een voorwoord van Helmut Rüdiger, schetste hij voor zijn Duitse kameraden de terreinen waarop ze actief konden zijn. De brochure heeft als titel: Beschouwingen over de toestand in Duitsland. Mogelijkheden voor een vrijheidlievende beweging. Deze tekst geeft een vrij getrouw beeld van de gewijzigde interpretatie die Rocker aan zijn anarchisme gaf. Het was een anarchisme dat sterk gekleurd werd door het liberalisme en dat veel pragmatischer, veel 'constructiever' was. Het was, kortom, een denken dat verbonden bleef met het anarchistisch perspectief, terwijl het de klassenstrijd en de mythe van de revolutie afwees.

Rudolf Rocker roept de voormalige leden van de anarchosyndicalistische FAUD (Freie Arbeiter Union Deutschlands) op om actief te worden op gemeentelijk vlak, om in het kader van de heropbouw van het land de federalistische principes van het libertair socialisme in praktijk te brengen. Hij raadt hen bovendien aan lid te worden van de heropgerichte vakbonden, met als doel hen aan te zetten de reorganisatie van het bestuur van de productie ter hand te nemen. Volgens hem zou de zuivere loonstrijd slechts een secundaire rol te vervullen hebben. De coöperatieve beweging vormt een ander activiteitsterrein dat men niet zou mogen verwaarlozen. Want het werkt aan de 'vernietiging van de op winst gebaseerde economie voor de transformatie van het maatschappelijk leven door middel van een eerlijke ruil van de arbeidsproducten'. Het is op deze drie pijlers (gemeenten, vakbonden en coöperatieven) dat volgens Rudolf Rocker een nieuwe maatschappelijke orde gebaseerd zou moeten worden, als een eerste etappe naar de 'federatie van Europese volkeren', dat een voorafschaduwing moest vormen van een 'wereldfederatie van vrije volkeren'.

Deze voorstellen werden niet door alle anarchisten even enthousiast onthaald. Helmut Rüdiger resumeert het conflict dat naar aanleiding van

Rockers brochure uitgebroken was als die van twee tegengestelde ideologische standpunten: ‘Ik zie hier in werkelijkheid… een ontwikkeling die momenteel in alle landen door onze beweging loopt: de scheiding van constructief en zuiver destructief ingestelde mentaliteiten.’ De impasse waarin het anarchisme zich bevond kon volgens hem enkel overwonnen worden door elk ‘negativisme’ en ‘dwaze revolutievoorstellingen’ af te zweren.

Raden

In 1953, in wat zijn laatste tijdens zijn leven gepubliceerd artikel zou worden, met als titel ‘Gevaren van revolutie’, schreef de toen 80-jarige Rocker:

> ‘Net zoals een kind zich eerst moet ontwikkelen in het lichaam van de moeder, in het oude organisme, om vervolgens door middel van de geboorte een eigen leven te kunnen leiden, zo ontwikkelen de organen van een nieuwe maatschappelijke orde zich in de schoot van de oude, omdat hun ontwikkeling gemotiveerd wordt door de maatschappelijke omstandigheden die hen voor brede lagen van de bevolking tot een vitale noodzaak maken.’

Welke zijn die organen van de maatschappij van de toekomst? De Franse syndicalisten van 1900 zagen die in de vakbonden, de leninisten in de partij, en de radensocialisten meenden dat de raden de organen van de maatschappij van de toekomst zouden zijn. Murray Bookchin stelde vanaf de jaren 1970 dat daar nu al, in de schoot van de bestaande maatschappij, mee begonnen moest worden. Hij stelde zijn hoop in volksassemblees op wijkniveau, die langzaam hun macht zouden uitbreiden en de staat van binnenuit zouden uithollen. Het is geen alleenzaligmakend model, maar het is volgens mij niettemin een stap in de goede richting. Ⓐ

Verder lezen
Peter Wienand, *Der “geborene” Rebell: Rudolf Rocker – Leben und Werk* (Berlijn: 1981).

Soundtrack voor de revolutie

Een interview met Nico van Apeldoorn

door Christiaan Verweij

In deze nieuwe rubriek over (protest)muziek heb ik als aftrap Nico van Apeldoorn (74 jaar) geïnterviewd. Hij is naast dichter, schrijver, uitgever, uitbater (hij was oprichter en eigenaar van café Ketje Exopotamië) toch vooral een activist. Hij is actief geweest als provo, en muziek en dichten heeft hij altijd ingezet om de maatschappij kritisch onder de loep te nemen. Onlangs verscheen er een nieuw boek van zijn hand: *Power Songs - Columns over historische protestsongs.*

Je hebt heel wat in je leven gedaan. Maar het meest bekend ben je misschien wel geworden door het schrijven van de tekst 'Je loog tegen mij' waar Drukwerk in de jaren tachtig een grote hit mee scoorde.

Dat is een bijzonder verhaal. Ik had een nummer geschreven voor de groep Door Mekaar met als titel 'Terug van Troje'. En dat speelden zij meestal live als een soort punknummer. Voor de plaat hebben we het tot een smartlap omgetoverd. Dat vonden we wel grappig. In die tijd was het nog bijzonder om er tijdens een punkconcert ineens een smartlap tussendoor te gooien. In een zaal vol met springende, schreeuwende en bierdrinkende mensen was dat wel een feest. Iedereen ging dan uit z'n plaat. Nu is dat niet meer zo verbazingwekkend. Mensen mixen echt van alles door elkaar heen. Maar goed. Daarom hebben ze het nummer toen voor de plaat ook tot smartlap omgewerkt. In die tijd deelden we de repetitieruimte met een aantal groepen. Eén van die groepen was Drukwerk. Blijkbaar hebben ze het nummer gehoord toen we dat aan het oefenen waren. Op een gegeven moment hadden we de tekst laten rondslingeren. En toen hebben ze dat nummer voor hun eerste lp opgenomen. Muzikaal was het te ingewikkeld voor ze. Het had namelijk meer dan drie akkoorden. Dus ze hebben het iets vereenvoudigd en het als smartlap opgenomen. En langzaam maar zeker werd het een nummer 1-hit. Het heeft toen tamelijk lang op de eerste plaats gestaan in de Top 40. Maar ik had het niet voor hen geschreven. In die tijd waren we zeer onafhankelijk en niet dom. Ze hebben ook niet geprobeerd om te zeggen dat het van hen was. Dat zou natuurlijk plagiaat zijn. Maar toen het een tijdje in de hitparade stond, namen de heren van de platenmaatschappij EMI contact met mij en componist Kaspar Peterson op. Ze wilden met ons praten omdat we een uitgavecontract moesten tekenen, met als reden dat ze van alle songs die ze op plaat zetten ook de uitgaverechten wilden hebben. Maar zoals ik al zei: we waren niet dom. Ik wist dat uitgaverechten overdragen betekent: 33 procent van de auteursrechten afstaan. En ook nog eens de zeggenschap over wat er met het nummer gebeurt. Dan kunnen de heren van EMI er mee doen wat ze willen. We zijn wel met ze gaan praten. Ik zei, 'Laten we afspreken in het American Hotel op het Leidseplein, jullie betalen toch?' Dus we zijn wat met ze gaan drinken. We moesten het uitgavecontract van ze tekenen, omdat het zo hoort en iedereen dat zou doen. Zo niet, dan konden ze het niet uitgeven. Op mijn verbaasde reactie 'Het staat toch al in de hitparade?' werd enkel gereageerd met: 'Ja, ja.' Toen was er ineens het probleem dat ze het niet konden *pluggen* (actief promoten van een single – redactie). Maar goed, het stond al op nummer één. Wat moest je dan nog pluggen? Vervolgens keken ze ons heel raar aan. 'Maar dit kan helemaal niet', zeiden ze. Nou vol-

gens ons kon het wel. En dus hebben wij tot op de dag van vandaag alle rechten over het nummer in eigen hand gehouden. Nou heeft de platenmaatschappij natuurlijk wel heel veel verdiend aan het verkopen van plaatjes en Drukwerk heeft heel veel verdiend omdat ze eerst ongeveer driehonderd gulden kregen per optreden en toen het een hit was kregen ze ineens vijfduizend gulden per optreden en waren ze ook bijna elke dag volgeboekt. Dus iedereen heeft er goed aan verdiend. Maar niet ten koste van ons. Wij hebben nog steeds de rechten. En het heeft jarenlang flink wat opgeleverd waarvan we vele leuke anarchistische projectjes hebben kunnen starten. En daar waren we zeer blij mee.

Wanneer kwam je er achter dat muziek ook een protest kan zijn?

Ik heb een lange geschiedenis van activisme. Zo was ik actief bij Provo. Daarvoor voor de Ban de Bom-beweging en dergelijke. In de jaren zestig dus. Met protestsongs ben ik min of meer opgevoed. Maar het meest belangrijke punt voor mij was de lp *We Shall Overcome* van Pete Seeger uit 1963. Op die plaat kon je ontzettend goed horen hoe het kan werken. Het was ook precies het moment dat alles aan het veranderen was. 'The times they are a-changin',' zeg maar. En je kon vooral goed horen hoe het werkte bij de belangrijkste strijd in die tijd, namelijk het racisme in de Verenigde Staten. Door ontzettend goede nummers te spelen kreeg hij de mensen mee. En zijn nummers waren als een soort pamflet van protest. Voor mij was dit bijzonder inspirerend. Maar nieuw was het natuurlijk niet. Ik kende al veel eerder geweldige protestnummers van bijvoorbeeld Bertolt Brecht.

Het onlangs verschenen boek Power Songs is een verzameling van jouw columns over historische protestsongs die je eerder voor Platenblad geschreven hebt. Je schrijft over protestsongs uit verschillende landen. Zo heb je onder andere in Italië gewoond. Gaat een muzikale zoektocht samen met een avontuurlijk bestaan?

Jazeker. Ik ben overigens veel in Italië geweest en ik heb er veel goede politieke vrienden, maar ik heb er niet gewoond hoor. Wel heb ik onder andere in België en Portugal gewoond. Nu je mij belt, verblijf ik daar ook. Maar ik heb vooral veel gereisd. Het is geweldig om overal te kijken wat er politiek gebeurt en iets van de sfeer mee te krijgen.

Zou je jezelf platenverzamelaar noemen?

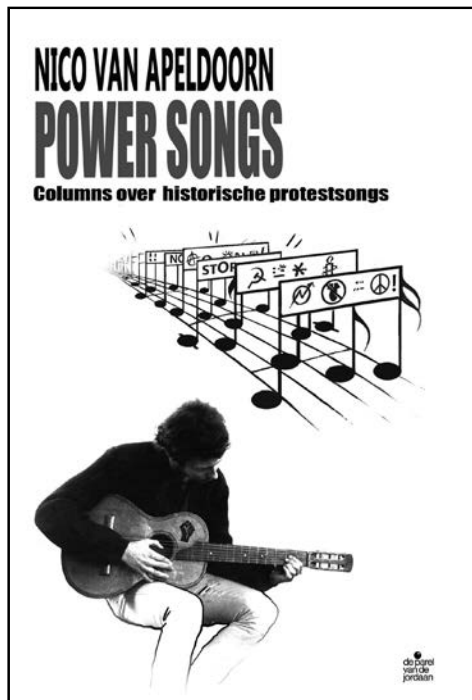
Ach nee. Ik ken enkele echte muziekverzamelaars. Die zijn veel fanatieker dan ik. Ik heb wel heel veel platen gehad. Ze zijn nu weg. Op een gegeven moment was ik niet meer in de situatie om ze te draaien. En ze stonden daar maar in volle dozen niets te doen. Eigenlijk heb ik geen idee hoeveel ik er had. Sowieso heel veel. Om muziek voor onderweg te hebben had ik ze allemaal gedigitaliseerd. En op een gegeven moment heb ik ze allemaal van de hand gedaan. Een echte verzamelaar ben ik dus niet. Ik heb later weleens spijt gehad vanwege al die prachtige hoezen. Die zijn leuker dan cd-hoesjes. Helaas ben ik er nooit aan toegekomen die allemaal te digitaliseren. Tegenwoordig vind je op bijvoorbeeld YouTube of Spotify van alles terug. Dat is het prachtige van het internet. Aan de andere kant loop ik er ook steeds meer tegenaan dat ik bepaalde platen die ik vroeger bezat nergens op het internet terug kan vinden. Veel muziek verdwijnt in de vergetelheid. Dat vind ik best een beetje eng. Vroeger was het altijd in de platenzaak een geweldige zoektocht om tussen de lp's te bladeren. De hoes was vaak een aanleiding om de plaat er tussenuit te trekken om te kijken wat het is. En met een goede installatie thuis klonk een lp natuurlijk veel mooier dan bijvoorbeeld een cd.

Op wat voor manier combineer je jouw muzikale zoektocht met je activisme?

Hier moet ik toch even over nadenken... Nou ja, in zoverre dat ik door aanwezig te zijn bij acties elke keer weer nieuwe muziek hoor. Vaak van onbekende mensen en groepen die ook nooit beroemd zullen worden, maar die wel ontzettend goed zijn of een paar goede nummers hebben gemaakt. En het is natuurlijk wel leuk om kennis te maken met nieuwe muziek door aan een actie deel te nemen of daarbij aanwezig te zijn. Zo hoorde ik vrij recent bijvoorbeeld Beans on Toast. Dat is een Engelse jongen met een begeleidingsband. Ik was bij een actie en iemand draaide dat. En dan vraag ik direct wat het is. Op Spotify zou het te vinden zijn. Zelf heb ik dat momenteel helaas niet. Als ik hier op een later tijdstip wel over beschik ga ik het zeker opzoeken, want het klonk echt waanzinnig goed. Het werkt ook weleens andersom. Dat ik bijvoorbeeld gevraagd word voor een optreden bij een actie, omdat ik songs of gedichten schrijf met een bepaalde inhoud.

Welke Nederlandse bands staan voor jou voor verzet tegen de gevestigde orde?

Allereerst The Ex natuurlijk. En dan vooral in de tijd dat Jos Sok nog onderdeel van ze uitmaakte. Sindsdien luister ik ook niet meer naar de band moet ik eerlijk zeggen. Daar wil

ik niet mee zeggen dat ze niet meer goed zijn, want muzikaal staan ze nog altijd als een huis. Naast The Ex vond ik Bots ook zeer goed. En verschillende van die andere punkbands uit de jaren tachtig zoals Balthasar Gerards Kommando. Verder schieten me even geen namen te binnen. In mijn boekje noem ik onder andere als Nederlandstalige bijdrage het nummer 'Mayonaise' van Neerlands Hoop in Bange Dagen. Een waanzinnig mooi nummer.

En als je naar tegenwoordige bands kijkt. Ken je bijvoorbeeld Hang Youth?

Nee. Hoe noem je ze? Oh, Hang Youth! Hun muziek heb ik nog niet gehoord, maar er stond een interview met de zanger in *de Volkskrant*. En toen had ik wel zoiets van: dit moet ik een keer gaan beluisteren. Het is er nog niet van gekomen. Dank je wel dat je me hier aan herinnert. Ik vond ook dat de zanger een leuke kijk op de dingen had. Onder andere door te stellen dat hij zijn anarchistische ideeën serieus meent, maar het niet serieus neemt. Daar houd ik wel van.

Hoe kunnen we muziek inzetten om het verzet tegen de gevestigde orde meer een vuist te geven?

Het eerste is dat je weg moet blijven van de gevestigde orde. Dus moet je ook wegblijven van al die grote platenmaatschappijen en de reguliere media. Door alles zelf uit te brengen lijkt het dat je minder bereik hebt; toch is dat niet altijd zo. En bovendien houd je zo je onafhankelijkheid en kun je doen wat je zelf wilt. Je ziet ook wel dat bepaalde beroemde artiesten begonnen zijn bij een platenmaatschappij en zich daar later van losgewerkt hebben. Prince heeft dat onder andere gedaan. Het zijn er wel meer. Muziek heeft een enorme impact op mensen en je kunt er heel veel invloed mee uitoefenen. Ik zal je een voorbeeld geven. Ik heb in 1983 als echte Amsterdammer het nummer 'Hee Amsterdam' geschreven. In die tijd werd Amsterdam in de media nogal negatief afgeschilderd. Het nummer draait eigenlijk om het volgende stukje tekst: 'Want vreemdelingen, junkies, rellen, ons maken ze daarmee niet bang. Ze kunnen ons nog meer vertellen, 't hoort allemaal bij Amsterdam.' Met andere woorden: als je een echte Amsterdammer bent, dan ga je niet over dat soort dingen zitten zeiken. Dit nummer heb ik heel bewust geschreven om die zin en boodschap te kunnen verwerken. Het is toen uitgevoerd door Theo Pieterse. We hebben het zelf uitgebracht op een ep'tje. Drukwerk wilde het ook weer graag uitvoeren. Waarschijnlijk dachten die: het komt weer van diezelfde jongens, hopelijk kunnen we er weer een hit mee scoren. En dat is aardig gelukt. Dat vond ik ook wel heel erg leuk om mee te maken. Want dan zat je in een café in de Kinkerbuurt met alleen maar echte Amsterdammers, waarvan een flink deel in die tijd op de Centrumpartij stemde. Een partij die wel degelijk een hekel had aan vreemdelingen. En dan werd dat nummer gespeeld op de *jukebox* of je was bij een optreden van Drukwerk en als dat nummer werd gespeeld stonden ze allemaal mee te zingen met: 'Want vreemdelingen, junkies, rellen, ons maken ze daarmee niet bang. Ze kunnen ons nog meer vertellen, 't hoort allemaal bij Amsterdam.' Zo lukte het om heel veel mensen die eigenlijk anders over dat soort onderwerpen dachten die boodschap door hun strot te duwen. En door het zingen kwam het hun strot ook weer uit. Dat vond ik een aardig resultaat. Dit nummer is dus ook door EMI uitgebracht. Maar ik ben nog altijd heel bij dat we de veel mooiere versie van Theo Pieterse zelf hebben uitgebracht. Dat is natuurlijk heel leuk. Dus je kan best veel invloed uitoefenen. Het helpt een beetje. Tja, een beetje. Zolang we geen revolutie weten te veroorzaken blijven de werkelijke machtsverhoudingen onveranderd. Maar goed. Alle beetjes helpen. En nooit de hoop opgeven.

Voor meer informatie over het boek, zie powersongs.nl

Een graai uit de kast

door Christiaan Verweij

In zijn boek *Power Songs* schreef Nico van Apeldoorn over protest en muziek: 'Je komt er niet onderuit: Bob Dylan'. Hier sluit ik me graag bij aan, want 'His Bobness' heeft een belangrijke rol in mijn leven gespeeld. In 2002 kraakte ik met wat kameraden een ruim pand in Amersfoort dat we omtoverden tot een Autonoom Centrum. Tussen alle activiteiten door lag Bob Dylan regelmatig op de draaitafel. In een ongeveer negentien jaar oud krantenknipsel uit de *Amersfoortse Courant* valt onder andere het volgende te lezen:

> 'In de Utrechtsestraat, op het hoekje met de passage van het Jorisplein, neemt Bob Dylan het op tegen Swing Close. De rauwe protestzanger, uit luidsprekers op tweehoog boven het winkelend publiek, tegen de ijle stemmen van het Amersfoortse zangkoor. Wie het wil, krijgt een fel geel velletje in de hand gedrukt. Het koor geeft komende zaterdag een 'intercity concert' en prijst dat vandaag zingend aan. Schuin aan de overkant kijken voorbijgangers verbaasd op als Bob Dylan weerklinkt. Beneden, op de winkelruit, maken witte velletjes, met op elk ervan een letter, gezamenlijk duidelijk dat het vandaag 'open dag' is. Open huis bij de kraakbeweging; het moet toch niet veel gekker worden, zie je ze denken.'

In die tijd wisten we Amersfoort behoorlijk wakker te schudden met het kraken van panden en andere buitenparlementaire acties. En gek genoeg, in mijn herinnering was de 'Bob Dylan Night' – die we daar in september 2003 organiseerden – het hoogtepunt van deze bruisende periode. Misschien was het toen ook wel zo'n speciale avond omdat de dag daarvoor Johnny Cash ofwel 'The Man in Black' was overleden en we ook nummers van hun samen als afscheid ten gehore brachten. Maar goed, terug naar Bob Dylan. Ik heb zelfs een tijd gehad dat ik enkel muziek van hem kon luisteren. Keuze genoeg, want ik heb een behoorlijke rits lp's en ook een aantal cd's van hem. In 2002 heb ik de lp *John Wesley Harding* compleet grijsgedraaid. Het eerste nummer en tevens titelnummer van de lp gaf mij altijd kracht om te blijven strijden voor een rechtvaardige wereld.

John Wesley Harding
Was a friend to the poor
He trav'led with a gun in ev'ry hand
All along this countryside
He opened a many a door
But he was never known
To hurt an honest man

It was down in Chaynee County
A time they talk about
With his lady by his side
He took a stand
And soon the situation there
Was all but straightened out
For he was always known
To lend a helping hand

All across the telegraph
His name it did resound
But no charge held against him
Could they prove
And there was no man around
Who could track or chain him down
He was never known
To make a foolish move

Naderhand kwam echter wel de verwarring. Toen ik me wat meer ging verdiepen in J.W. Harding moest ik al snel concluderen dat hij helemaal geen 'friend to the poor' is maar een ordinaire dief. Geen idee waarom Bob dit eerbetoon schreef.

'All Along the Watchtower' is ongetwijfeld het meest bekende nummer van de lp, misschien wel omdat Jimi Hendrix er een magnifieke vertolking van heeft gemaakt. Mijn vriendin is vooral onder de indruk van 'Dear Landlord'. Onder andere Joe Cocker en Janis Joplin hebben hun versies van dit nummer op plaat vastgelegd. Maar Bob Dylan blijft uiteraard, met zijn de creatieve geest, de bedenker van deze tijdloze mythe.

Dear landlord
Please don't put a price on my soul
My burden is heavy
My dreams are beyond control
When that steamboat whistle blows
I'm gonna give you all I got to give
And I do hope you receive it well
Dependin' on the way you feel that you live

Dear landlord
Please heed these words that I speak
I know you've suffered much
But in this you are not so unique
All of us, at times we might work too hard
To have it too fast and too much
And anyone can fill his life up
With things he can see but he just cannot touch

Dear landlord
Please don't dismiss my case
I'm not about to argue
I'm not about to move to no other place
Now, each of us has his own special gift
And you know this was meant to be true
And if you don't underestimate me
I won't underestimate you

UITGANGSPUNTEN DE VRIJE BOND

1. De Vrije Bond gaat uit van en streeft naar een anarchistische samenleving waarin een mens zelf kan bepalen hoe het leven in te richten.
2. De Vrije Bond is een organisatie van anarchistische individuen en groepen gebaseerd op:
   - gelijkwaardigheid van alle mensen;
   - autonomie van het individu;
   - zelfbestuur en zelfbeheer, vrije vereniging en federalisme;
   - een goed milieu en een vitale natuur;
   - de afschaffing van alle vormen van gezag (bijvoorbeeld op economisch, politiek, sociaal, religieus, cultureel of seksueel gebied);
   - de opbouw van een vrije samenleving zonder klassen, staten, of grenzen, gebaseerd op anarchistische werkwijzen en wederzijdse hulp.
3. De totstandkoming van een vrije samenleving kan onmogelijk het werk van de Vrije Bond alleen zijn. Wij willen de anarchistische beweging uitbreiden, bekendheid geven aan onze ideeën, en deze verwezenlijken. Directe actie in woord en daad is het belangrijkste middel van de Vrije Bond.
4. Aangezien onderdrukking, kapitalisme en uitbuiting wereldwijde fenomenen zijn is onze strijd een internationale strijd. De Vrije Bond verwerpt elke vorm van nationalisme en stelt hiertegenover een federalistische organisatie van de maatschappij. Naast het verenigen van anarchistische groepen en individuen in onze directe omgeving, onderhoudt de Vrije Bond ook contacten met anarchisten en anarchistische federaties wereldwijd.
5. De samenleving waar de Vrije Bond naar streeft zal een pluriforme samenleving zijn. Verscheidenheid in ideeën en strategieën door aangesloten groepen en individuen is inherent daaraan.
6. De Vrije Bond biedt geen blauwdruk voor een toekomstige samenleving, alleen de praktijk kan dit uitwijzen. Wat de Vrije Bond wel biedt is een organisatiestructuur waar op anarchistische wijze mensen van allerlei schakeringen strijdbaar en solidair het debat kunnen aangaan, van elkaar kunnen leren en kunnen samenwerken.
7. De Vrije Bond initieert en ondersteunt activiteiten die de verwezenlijking van de uitgangspunten bevorderen.

WORD LID VAN DE VRIJE BOND

Word lid van de Vrije Bond!
Ontvang *Buiten de Orde* viermaal per jaar!

Contributierichtlijnen per maand:

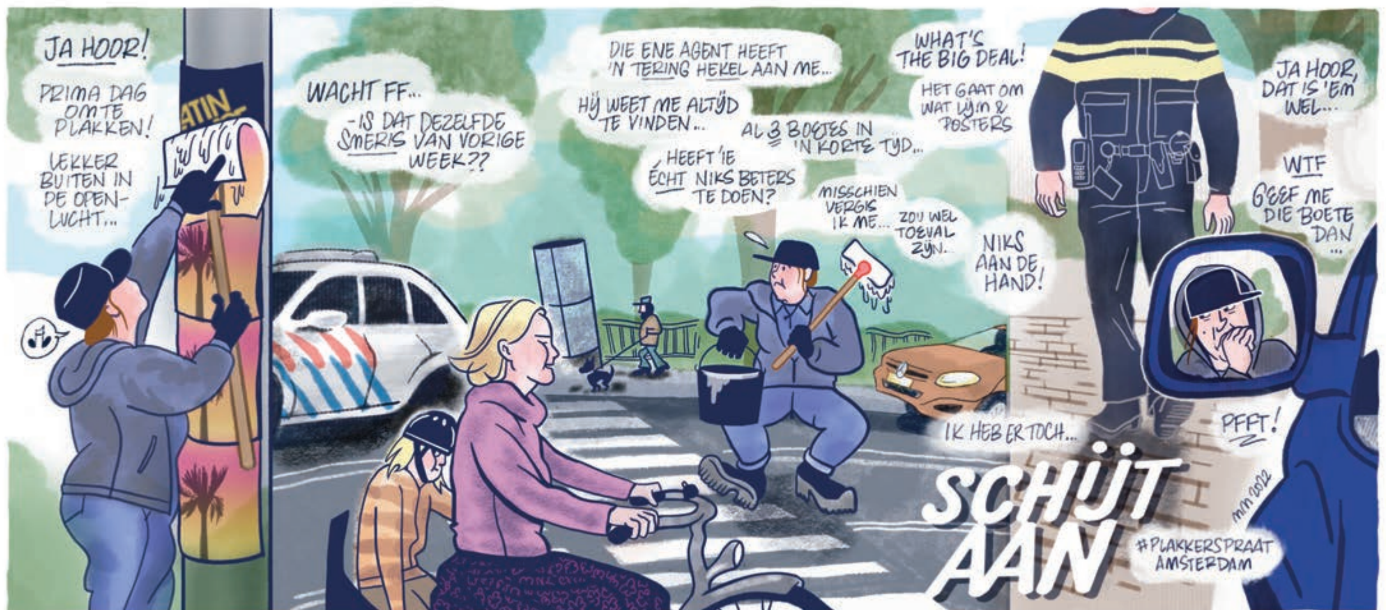
Inkomen € 0 t/m € 500:
€ 2,- per maand
Inkomen € 500 t/m bijstand:
€ 4,- per maand
Inkomen bijstand t/m minimumloon:
€ 6,- per maand
Inkomen hoger dan minimumloon:
€ 8,- per maand
(meer is ook welkom)

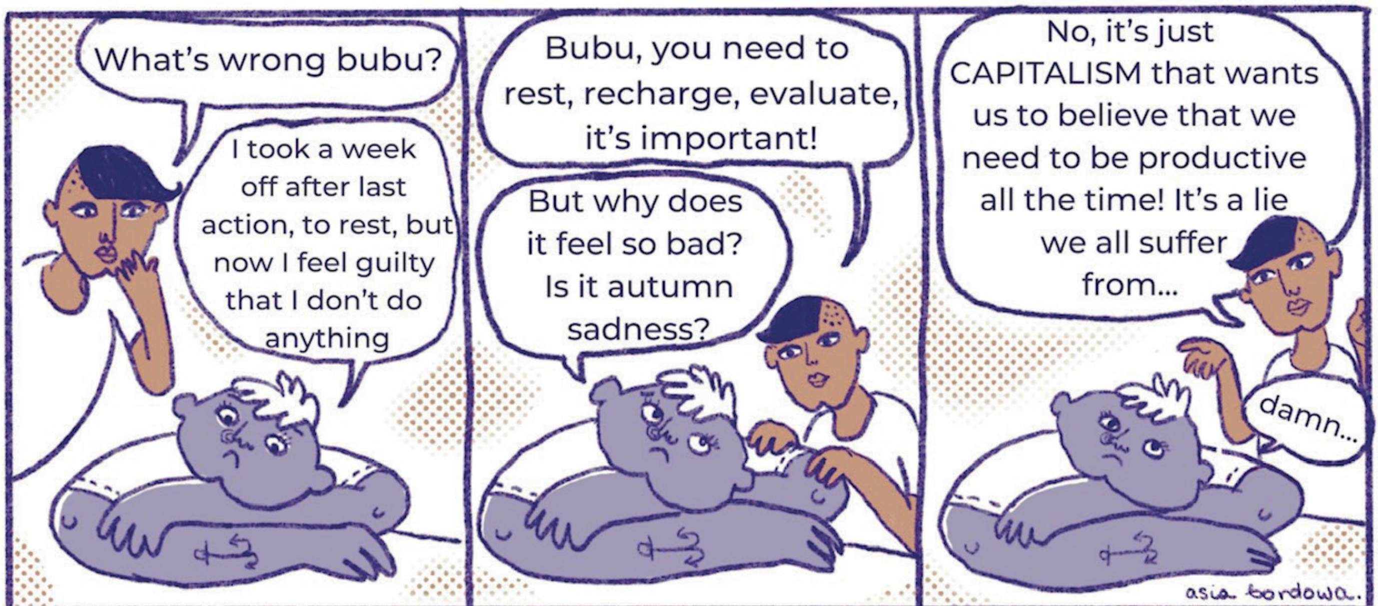
Geef je op via: vrijebond.nl/word-lid

Je contributie kun je overmaken op:
IBAN: NL80 INGB 0005 4954 73
BIC/Swift: INGB NL2A
t.n.v. Vrije Bond te Amsterdam

STRIPPAGINA

اعتصاب
STRIKE